

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ad Leonem X. Pontificem Maximvm

[Straßburg], 1519

VD16 L 3409

Resolvtiones Dispvationvm De Virtvte indulgentiarum Reuerendi patris ac
sacræ Theologiæ Doct. Martini Luther Augustiniani Vuittenbergensis, ad
Leonem X. Pont. omnibus modis summum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34717

RESOLVTIONES

DISPVATIONVM DE VIRTVTE

indulgentiarum Reuerendi patris ac sacrae

Theologiae Doct. Martini Luther Au

gustiniani Vuittenbergensis, ad

Leonem X. Pont. omnibus

modis summum.

CONCLUSIO PRIMA.

Dominus & magister noster IESVS CHRISTVS dicendo poenitentiam agite &c. omnem uitam fidelium poenitentiam esse uoluit.

Hanc assero & nihil dubito.

Probo tamen eam, uel rudis ingenij causa, primo, ex ipso uerbo Graeco Metanoite, id est poenitentiam agite, quod rigidissime transferri potest, transmentamini, id est mentem & sensum alium induite, respiscite, transitum mentis & phase spiritus facite, ut scilicet nunc caelestia sapiatis, qui hucusque terrena sapuistis, quod Apostolus Roma. xij. dicit Renouamini nouitate mentis uestrae Qua respiscencia fit, ut redeat preuaricator ad cor, odiatque suum peccatum. Certum est autem, quod ista respiscencia, seu odium sui, tota uita fieri debeat, iuxta illud, Qui odit animam suam in hoc mundo, in uitam aeternam custodit eam, Et iterum. Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Et ibidem. Non ueni pacem mittere, sed gladium. Matth. v. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Et Paulus Ro. vi. & viij. alijsque multis locis, iuber mortificare carnem, & membra, quae sunt super terram. Et Gal. v. docet, carnem crucifigere cum concupiscentijs eius. Et. ij. Corint. vi. dicit. Exhibeamus nosmetipsos in multa patientia, in ieiunijs multis &c. Haec sic late profero, tamquam cum eis agam, qui nostra ignorant.

Ideo, secundo probo & ratione eandem. Quia Christus magister spiritus est, non literae, & uerba eius sunt uita & spiritus, ideo necesse est, ut eam doceat poenitentiam, quae in spiritu & uerita

uero uos
respiscite

A

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN
te agitur. Non autem eam, quam foris agere possunt superbissi-
mi hypocritæ, in ieiunijs suis facies exterminantes, in angulis ora-
rantes, & cum tubis eleemosynam facientes. Eam inquam, do-
ceat Christus oportet, quæ in omni uitæ genere agi potest, quæ
rex in purpura, sacerdos in munditia, principes in dignitate nõ
minus possunt agere, quam monachus aut mendicus in suis ri-
tibus & paupertate, sicut egerunt Daniel & socij sui in media Ba-
bylone. Omnibus enim hominibus, id est omnium conditio-
ni debet conuenire doctrina Christi.

Tertio, per totam uitam oramus & orandum est, Dimitte no-
bis debita nostra, ergo tota uita pœnitentiam agimus, & displi-
cemus nobis. Nisi quis sit ita stultus, ut fecte putet orandum sibi
pro remittendis debitis. uera enim sunt, & non contemnenda
debita, pro quibus orare iubemur, etiam si sint uenialia, non ta-
men nisi eis remissis, saluari possimus.

CONCLUSIO II.

Quod uerbum de sacramentali pœnitentia (confessionis
& satisfactionis, quæ sacerdotum ministerio celebratur) nõ
potest intelligi.

Hanc etiam assero & probo.

PRIMO, quia pœnitentia sacramentalis est temporalis, nec
potest omni momento agi, alioquin assidue cum sacerdote lo-
quendum esset, nec aliud quicquam agendum, nisi peccata con-
fitenda, atq; satisfactionem impositam exequendam. Ideo non
potest esse crux illa, quam Christus præcipit tollere, nec est mor-
tificatio passionum carnis.

Secundo, sacramentalis est externa tantum, & prærequirit in-
ternam, sine qua nihil ualet. Sed hæc interna est, & sine sacramē-
tali esse potest.

Tertio, Sacramentalis potest esse ficta, hæc non nisi uera, &
sincera esse potest. Quod si sincera nõ fuerit, hypocritarum est,
non ea quam Christus docet.

Quarto, de sacramentali pœnitentia nullum habetur præce-
psum Christi. Sed est per pontifices & ecclesiam statuta (saltem
quo ad tertiam sui partem, scilicet satisfactionem) ideo & muta-
bilis arbitrio ecclesiæ. Sed pœnitentia euangelica, est lex diuina,

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Nulla hora mutabilis, cum ipsa sit iuge illud sacrificiū, quod uocatur cor contritum & humiliatum.

Quinto, huc pertinet, qđ uno cōsensu doctores scholastici discernūt pœnitentiā uirtutis, a pœnitētia sacramentali, ponentes pniām uirtutē uelut materiā, seu subiectū pœnitētiæ sacramenti.

CONCLUSIO III.

Non solam tamen intendit interiorem, immo interior nulla est, nisi foris operetur uarios carnis mortificationes.

Et hanc assero & probo.

Primo. Ro. xij. præcipit Apostolus, Corpora nostra offerre hostiam uiuentem sanctam deo placentem. Atq; id quomodo fiat secutus clare & late exponit, dum docet humiliter sapere, inuicē seruire, diligere, orationi instare, patientiā habere &c. Quo modo & ij. Corint. vi. ait. Exhibeamus nosmetipsos in multa patientia, in ieiunijs & uigilijs &c. Sed & CHRISTVS Matth. v. & vi. docet recte ieiunare, orare, elemosynas dare. Item alibi Quod superest, date elemosynam, & ecce omnia mūda uobis.

Vnde sequitur, quod illæ tres partes satisfactionis, Ieiunium, oratio, elemosyna, non pertinent ad sacramentalem pœnitentiā, quo ad substantiam factorū, quia sunt de præcepto Christi, sed pertinent ad eam, quo ad certum modum ad tempus, secundum quod ecclesia ordinauerit, uidelicet quam diu sit orandū, ieiunandum, dandum. Item quantum & quid orandum, quantum & quid non comedendum, quantum & quid dandum.

Verum ut sunt de euangelica pœnitentia, Ieiunium habet in se omnes castigationes carnis, sine delectu ciborū, aut differentia uestium. Oratio uero omne studium animi meditando, legendo, audiendo, orando, Eleemosyna uero, omne obsequium erga proximum, ut ita per ieiunium sibi seruiat, per orationem deo, & per Eleemosynam proximo. Per primū uincat cōcupiscentiam carnis, & uiuat sobrie & caste, Per secundū superbiam uitæ & uiuat pie, Per tertium concupiscentiam oculorum & uiuat iuste in hoc seculo. Quare omnes mortificationes, quas homo compunctus sibi infert, sunt de pœnitentia interiore, tanq̄ fructus eius, siue sint uigiliæ, labores, inopiæ, studia, orationes fuga sexus ac deliciarum, in quantum promouent spiritum.

A ij

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

Secundo ipsemet egit dominus, & omnes sancti eius cum eo. Sic Deniq; præcepit, Luceat lux uestra coram hominibus, ut uideat uestra bona opera. Nam sine dubio opera bona foris sunt fructus pœnitentiæ & spiritus. Cum spiritus non faciat nisi uocem turturis, id est gemitum cordis, radicem operum bonorû.

Aduersus has tres meas conclusiones, quidam indignatus, & sub pelle leonis incedens, posuit, deblateras errorem esse, si quis uerbum illud pœnitentiæ negauerit, etiam de sacramento pœnitentiæ intelligi. Primû, non est propositû meum singulas eius propositiones confutare, quæ sunt adeo insulsæ & indoctæ cõpositæ, ut mihi impossibile sit creditu, eas fuisse intellectas, tam ab eo, cuius titulo uulgantur, quã ab eo, qui eas conflauit, quod & cuiq; mediocriter ingenioso & in scripturis erudito, facile patet, tamen ut & eis ipsis suam inscitiam ostendam (si capaces esse poterunt) hanc primã dijudicabo. Admitto sub nomine pœnitentiæ posse intelligi, etiam ludæ pœnitentiã, etiam dei pœnitentiã, etiam pictam. & (ut Logici solent) materialiter & secûdo intentionaliter sumptam pœnitentiã, ideo & sacramentum (id est satisfactionem) At quis negat hucusq; Theologis quibusdam non paucis licuisse, totam ferme scripturam corrumpere audacibus suis distinctionibus & amphibologijs nuper confictis, adeo ut pro Paulo & Christo Paulocentonas & Christocentonas legamus: Ego de germana & ppria uerbi locutus sum significatione, quam Christus in eo uerbo uoluit, aut saltem quã Ioannes Baptista uoluit, qui non habuit auctoritatem instituenti sacramenti, & tamen uenit prædicans baptismum pœnitentiæ dicens, Pœnitentiã agite. Quod uerbum Christus repetijt ac sic nõ de sacramento locutus satis credo intelligitur. Tamen esto illorum somnium uerum, Videamus quid sequatur.

Christus sine dubio legislator diuinus est, & doctrina eius ius diuinû, id est, quod nulla potestas mutare aut dispensare potest. At si pœnitentiã in eo loco a Christo docta, significat pœnitentiã sacramentalem (id est, satisfactionem) & hanc potest Papa mutare, & de facto mutat pro arbitrio suo, ergo uel Papa habet in arbitrio ius diuinum, uel est in deum suum impijssimus aduersarius, irritum faciens mandatû dei. Quod si hoc audent asserere, qui ad laudem dei, & defensionẽ Catholicæ fidei, & san-

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

stæ sedis Apostolicæ honoré, & pro ueritate reuelanda, & erro-
ribus suppressendis gloriantur sese disputare, deniq; si sic hono-
rant ecclesiam, tuenturq; fidem, qui terrifico & immaniter (pe-
ne dixissem inaniter) iactato titulo, HAERETICAE PRAE-
VITATIS INQUISITORES uolunt uideri, quid quaes-
o relictum est, uel insanissimis hæreticis, quo & ipsi Papam &
sedem Apostolicam blasphemant & criminantur. Hos ego nõ
inquisitores, sed insitores hæreticæ prauitatis, libera uoce pro-
nuntiaré. Tales & tam prudenter positæ sunt fere omnes con-
clusiones, quas amplissima illa & innocētissima papyrus passim
circumfert, subiecta uanitati non uolens. Quas si omnes uellem
cõsultare, grandi uolumine opus foret, & totũ pene chaos quar-
ti Sententiarum euoluendum cum suis scribentibus. Sed tu le-
ctor esto liber & candidus, quo possis ex hac una discere omnes

CONCLUSIO III.

Manet itaq; pœna, donec manet odium sui (id est, pœni-
tentia uera intus) scilicet usq; ad introitum regni cœlorum.

Et hanc assero & ostendo.

PRIMO. Certa sequela tanq; corollarium sequitur ex dictis
Quia si omnis uita est pœnitentia & crux Christi, non solum in
uoluntarijs afflictionibus, sed etiam in tentationibus diaboli,
mundi, & carnis, quin etiam in persecutionibus, & passionibus
ut ex prædictis, ex scriptura tota, ex ipsiusmet sanctis sanctorum,
& omnium martyrum exemplis patet, certum est quod crux il-
la usq; ad mortem, & sic ad introitum regni durat.

Secundo illud patet etiam in alijs sanctis. Sanctus Augustinus
Psal. vij. pœnitentiales sibi fecit scribi, & eos cum lachrymis ora-
bat & meditabatur dicens, Etiam si Episcopus quicumq; iuste ui-
xerit, nõ debere tamen sine pœnitentia de hoc mundo eum dis-
cedere. Ita & Beatus Bernardus agonizans clamauit, Perдите ui-
xi, quia tempus perdididi, Nihil habeo, nisi quod scio, quia cor cõ-
tritum & humiliatum deus non despiciet.

Tertio ratione. Tam diu Crux illa pœnitentiæ debet durare,
donec secundũ Apostolum destruat corpus peccati, & pereat
uetustas primi Adæ cum sua imagine, & perficiatur nouus A-
dam ad imaginem dei, sed peccatũ manet usq; ad mortem, licet

A iij

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN
quotidie minuatur per renouationem mentis de die in diem.

Quarto, saltem pœna mortis manet in oïbus, timor etiã mor-
tis, certe pœna oïm penarũ, & ipsa grauior morte, in plurimis,
ut taceã de timore iudicij & inferni, de tremore cõscientiã &c.

CONCLUSIO V.

Papa non uult, nec potest remittere ullas pœnas, præter
eas, quas uel suo, uel Canonum arbitrio imposuit.

HANC disputo, & doceri humiliter peto, & ut in præfatiõ
rogauit, ita adhuc rogo, manũ porrigat q̄ p̄t, & mea motiua at-
tendat. Primo colligamus ḡna pœnarũ, quas fideles p̄t pati.

Prima est æterna, gehenna damnatorum: de qua nihil ad pro-
positum. Certum est enim, quod hæc nec in summi, nec infimi
Pontificis potestate est, ut omnes in tota ecclesia tenent, quam
solus deus per remissionem culpæ remittit.

Secũda est purgatorij, de q̄ infra uidebimus in sua cõclusiõ, in-
terim accepimus nõ esse eã in potestate Põtificis, aut ullius hois.

Tertia, ipsa uoluntaria & euangelica, de qua supra dictum est,
quod eam opere pœnitentiã spiritualis, secundum illud, i. Cor.
xi. Si nos ipsos iudicemus, non utiq̄ iudicemur a dño. Hæc
est crux illa & mortificatio passionũ, ut supra Concl. iij. Cum
aut hæc sit præcepta a Christo, & de essentia pœnitentiã sp̄ialis
ac oïno de necessitate salutis, nullo modo est in potestate ullius
sacerdotis, neq̄ ut augeat, neq̄ ut minuat. Non enim ex arbitrio
pendet hois, sed ex gratia & ipiritu, imo hæc pœna minus est in
potestate Papæ, q̄ omnes aliæ pœnæ cuiuscũq̄ nois sunt. Siquis-
dem æternã, purgatoriã, afflictiuã, saltẽ oratione potest tollere a
pud deũ, sicut p̄t gratiã iustificantẽ impetrare peccatori. Hanc
aut nõ potest tollere, nec oratiõ quidẽ. Quin potius eam debet
impetrare peccatori & imponere, i. impositã nuntiare, non mi-
nus q̄ gratiã impetrat, alioquin euacuaret crucem Christi, & reli-
quias Cananæorũ copularet filijs & filiabus suis, & hostes dei
(idest, peccata) nõ occideret ad internicionẽ, nisi uideret aliquos
nimio feruore plus sese affligere, q̄ expediret, eorũ salutis, & alio-
rum necessitati. Tunc non solũ remittere, sed prohibere debet, si-
cut sanctus Paulus Timotheo dicit. Noli adhuc aquã bibere &c.

Quarta est Castigatoria, & flagellatio dei, de qua Psal. lxxxix.

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Si aut peccauerint filij eius, & legē meā nō custodierint, uisitabo in uirga iniquitates eorū, & in uerberibus hoīm peccata eorum

Hanc pœnam extra manū esse Pontificū quis dubitat? Quandoquidem sese innocentibus eam dicit imponere Hierem. xlix. Ecce quibus non erat iudicium ut biberent calicem, bibentes bibent, & tu quasi innocens relinqueris? Non eris innocens, sed bibens bibes. Et eiusdem. xxv. Ecce in ciuitate, in qua inuocatum est nomen meum, ego incipio affligere, & uos quasi innocentes eritis: nō eritis innocentes. Inde B. Pe. i. Pe. iij. Nunc tempus inchoandi iudicium a domo dei, quod si primū a nobis, quis finis eorum, qui non credunt Euangelio? Apo. iij. Ego quos amo, castigo. Et Heb. xij. Flagellat autem omnem filium, quem recipit. Quod si summus pontifex hanc remittere uellet, aut peccator remitti crederet, certe futurū est, ut adulterini & spurij fierent, ut Heb. xij. Si extra disciplinā estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri & non filij estis. Hanc enim Ioan. Bapt. & sanctissimi pertulerunt. Admitterem tamen per orationes ecclesie posse tales aliquas pro infirmis tolli, scilicet morbos, ægritudines, pestes, febres, sicut B. Iacobus docuit presbyteros ecclesie induci, & ungi infirmum, ut dominus eum alleuiet infirmū propter orationem fidei. Et quid moror? quasi ulli Christiano dubium sit, flagella dei non potestate clauium, sed lachrymis, & oratione tantummodo posse tolli, & magis per impositionem aliarum pœnarum, q̄ per remissionem. Sicut Niniuitæ pœnitentias suas humiliter sese affligentes meruerunt auertere flagellam subuersionis eis intentatum. Alioqui si sacerdos ecclesie siue summus siue infimus, potest hanc pœnam potestate clauium soluere, pellat ergo pestes, bella, seditiones, terremotus, incendia, cædes, latrocinia, Item Turcas & Tartaros, aliosq; infideles, quos esse flagella & uirgam dei, nemo nisi parum Christianus ignorat. Dicit enim Esa. x. Ve Assur uirga furoris mei & baculus ipse est. In manu eius indignatio mea. Licet plurimi nūc & idem magni in ecclesia, nihil aliud somnient q̄ bella aduersus Turcam, scilicet non contra iniquitates, sed contra uirgam iniquitatis bellaturi, deoq; repugnaturi, qui per eam uirgā sese uisitare dicit iniquitates nostras, eo quod nos nō uisitamus eas.

Quinta est Canonica pœna, scilicet ab Ecclesia constituta.

Hanc esse plenarium iure in manu summi Pontificis, non est dubium, sic tamē ut subsit (ut aiunt) iusta causa remissionis earum & clavis non erret. Verum ego (mea temeritate) illam iustam causam nō ita rigide acciperem, ut multi solent. Sufficere enim videtur pia uoluntas Pontificis, atq; hæc satis iusta sit causa, nec uideo quomodo in hac remissione error clavis cōtingat, aut si contingit, quid noceat, cum nihilominus salua sit anima, etiam si pœnæ eiusmodi per errorem non remitterentur. Illud magis aduertendum, quod summus Pontifex in remissione plenaria, nec omnes Canonicas pœnas remittit, quod patet, quia nō remittit ingressionem seu intrusionem quorundam in monasterium, quæ tamen pœna non incelebris est in Canonibus, sed nec Ciuiles, seu potius criminales pœnas a iure ciuili inflictas, licet id legati faciant alicubi ubi personaliter sunt præsentēs. Videtur ergo solum eas remittere, quæ de ieiunijs, orationibus, elemosynis, alijsq; laboribus, & disciplinis impositæ sunt, aliæ ad septennium, aliæ minus, aliæ plus. Et in ista pœna comprehendendo etiam, quā arbitrio suo imponit sacerdos ecclesiæ. Nūc itaq; uide & doce me qui potes. Quatuor priores non potest remittere, quā aliam remittit nisi canonicam, & arbitrariam. Iterum hic Leonte illa mihi oggannit, remitti quæ a iustitia diuina exigitur, uel in purgatorio est luenda. Cui & ego respondeo impijssimū esse sentire, quod Papa habeat potestatem mutandi ius diuinum, & id relaxare, quod iustitia diuina reflexit. Non enim dicit, Quodcumq; ego ligauero tu solues, sed quod tu solues, solutum erit. Non autem omnia ligata solues, sed, a te ligata duntaxat, non a me ligata. Illi uero sic intelligunt, Quodcumq; solueris siue in cœlo siue in terra, solutum erit, cum Christus in terra addiderit, dedita opera restringens clauem ad terram, futurum sciens, quod perforaturi alioquin essent omnes cœlos. Sexta est, Quam uolo fingere donec aliter erudiar, quam illi dicunt secundum iustitiam diuinam requiri, ut satisfiat iustitiæ diuinæ. Hæc autem si est alia a tertia & quinta (sicut oportet, si debet sexta esse) non potest uel imaginari, nisi quod ubi tertia & quinta non essent satis, tunc ipsa imponderetur, scilicet plus orationis, ieiunij, elemosynæ. Ac sic solo intentionis gradu distaret a quinta uel tertia, Non enim potest intelligi pœna ciuilis, quia

Aduersariū uocat Leontem hoc ē pelē leonis, quæ græcis ΛΕΟΝΤΗΝ dicitur. Nota est de asino fabula.

hanc (ut dixi) non remittit, alioquin literæ indulgentiarum tollerent omnia patibula, & carnificinas per ecclesiam. Sed nec potest intelligi pœna canonica per iudicium contentiosi fori de facto imposta, quia nō remittit excommunicationes, interdicta aut ullas censuras ecclesiasticas infligtas, ut patet satis ad experientiam. restat ergo quam modo fingere me dixi. Sed quod illa nulla sit, ut mihi ipse persuadeo.

Primo quod nulla autoritate scripturæ, doctorum, Canonum, ratione probabili potest doceri, talem esse aliquam pœnā & uehemēter absurdum est in Ecclesia aliquid docere, cuius nec in scriptura nec doctoribus neq; Canonibus, neq; saltem rationibus potest causa dari.

Secundo, quod si etiam esset talis pœna aliqua, nō tamen ad remissionem Papæ pertineret, cum sit uoluntaria & ultra canones imposta, immo nō imposta, sed sponte suscepta, quia est alia ab ijs, quæ imponuntur, ut supra dictum in pœna quinta.

Quod si diceres, Quomodo tunc satisficeret iustitiæ diuinæ, si quomodo Canonice uel sacerdotales non essent satis? Respondeo, abunde satis fit per tertiam & quartam, secundum mensuram quam nouit deus. Neq; enim legitur usquam deus aliquam requisuisse, nisi tertiam aliquando & quartam, ut in Dauid & filijs Israel in lib. Iudicum & Regum. Sed fere semper contentus est corde cōtrito & pœna tertij generis. Et hinc ego miror quorundam negligentiam, qui, ut satisfactionem astruant, dicunt, Christum absoluisse adulteram illam in euangelio sine satisfactione, Mariam uero Mag. non sine satisfactione. Et ideo in Maria non in adultera imitandum esse dominum, ut sine satisfactione nulli remittatur peccatum. Nam nec leprosos mundauit, nisi imposito, ut satisfacerent legi, & ostenderent se sacerdoti. Hæc ergo est illa pœna, quæ iustitia diuina requirit ultra iam dictas.

Sed respondeo. Ista adultera (meo iudicio) plus pœnarum tulit q̄ Maria Magdalena, & magis satisfecit. Nempe iam mortem patiebatur, non aliud uidens, nisi durissimum iudicium. ideo mire cruciabatur, & dolebat longe plus quam Maria, cui iudicium mortis non imminabat. Ideo de quarta specie & tertia fuit eius pœna, quia flagellū mortis tulit in corde contrito. Maria uero Magdalena in tertia specie pœnas luebat. neq; potest doce

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

ri aliā fuisse eius pœnam, ut patet. De leprosis uero dico, quod non ad satisfactionem ostendere se iussi sunt, sed ad testimonium. Non enim erat lepra peccatum, sed significabat peccatum. Ostensio autem peccati non est satisfactio, sed iudicium quærit sacerdotis, ut hæc nota sunt satis.

Secundo probo cōclusionē sic. Illæ duæ potestates ligandi & soluendi sunt æquales & sup eandē materiā. Sed summus Pōrifex nullā habet ligare & imponere pœnā, p̄ter Canonicā seu quintā, ergo nec ullā soluere & tollere. Aut dicendū, duas illas potestates esse inæqualis latitudinis. Quod si hoc dicit, nemo tenet credere, quia nullis scripturis, canonibusq; probatur, cum sit clarus textus. Vbi Christus ligare super terram, & soluere super terram dedit, æqualiter utraq; mensurando & extendendo.

Tertio extra de pœ. & re. lib. v. c. Quod autem. expresse dicit, remissiones eis non ualere, quæ non fuerint ab eorum iudice factæ, cum nullus ligari aut solui possit a non suo iudice, Sed certū est quod homo nō est sub iurisdictione Papæ in i. ij. iij. vi. pœnis, sed tantummodo in qnta, ut clare patet, & magis infra patebit
Coroll. Sequitur.

Quod si satisfactio sacramentalis non dicitur, quia pro culpa satis facit simpliciter (quia p culpa satis facit, tertia & quarta pœna) sed quia pro culpa secundum statuta ecclesiæ satisfacit. Maxime enim deo satisficit per nouam uitam &c.

SED PER SCRIPTURAS quoq; probandum est, nō requiri aliquam satisfactionē pro peccatis. Hic adest Ioannes Baptista, qui in hoc missus secundū propositum, atq; decretum dei, ut pœnitentiam prædicaret, qui & dixit, Pœnitentiā agite. Et iterū, Agite itaq; dignos fructus pœnitentiæ. quæ uerba ipse exposuit, cum interrogantibus turbis quid facerent, respondit, Qui habet duas tunicas, det non habenti, & qui escas habet, similiter faciat. Nōne uides quod pro pœnitentiā non nisi obseruantiam præceptorum dei imposuit, atq; ideo pœnitentiā, nō nisi conuersionem & mutationem nouæ uitæ intelligi uoluit.

Sed clarius. Ecce uenerunt publicani & dixerunt, Magister quid faciemus. At ille dixit, Nihil amplius quam quod constitutum est uobis, faciatis. Nūquid hic dixit, oportet uos satisfacere pro præteritis peccatis? Item militibus dixit, Neminem cons

curiatis, nemini calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis uestris. Nunquid hic aliud q̄ præcepta dei cōmunia imposuit? Quod si hic pœnitentiæ doctor a deo in hoc ipsum institutus non docuit nos satisfactionem, nimirum fefellit nos, nec satis docuit pœnitentiæ officium.

Secundus Ezechielis. xvij. Si conuersus fuerit impius ab impietate sua & fecerit iudicium & iustitiam, uita uiuet & nō morietur, ecce nō nisi iudicium & iustitiam imponit, quæ tota uita facienda sunt, iuxta illud, Beati qui faciūt iudicium & iustitiam in omni tempore. Etiam hic ergo nos fefellit.

Tertius, Micheas vi. Indicabo tibi o homo, quid sit bonū, & quid dominus requirata te, utiq; facere iudiciū, & diligere misericordiam, & ambulare sollicitum cum deo tuo. Vides quid requirat ab homine deus pro satisfactione, deniq; præmittens iridet eos, qui per opera satisfacere uolunt d. Quid dignū offerā domino: Nunquid ei offeram holocaustomata, & uitulos aniculos: Nunquid placari potest in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum: Nunquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum uentris mei pro peccato animæ meæ: q. d. non, quia deus pro peccato nulla talia requirit, sed iudiciū, & misericordiā, & timorem, ut dictum est, id est, nouam uitam

CONCLUSIO VI.

Papa non potest remittere ullam culpā, nisi declarando & approbando remissam a deo, aut certe remittendo casus reuatos sibi, quibus contemptis, culpa prorsus remaneret.

PRIMA pars est tam manifesta, ut etiam confessi sint quidā esse impropiam orationem, quādo papa dat remissionem culpæ. Alij uero se non intelligere. omnes enim confitentur a solo deo remitti culpam secundū illud Esaia xliij. Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum nō recordabor. Et Ioan. iij. Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et Psal. cxxix. Si iniquitates obseruaueris domine dñe quis sustinebit: Quia apud te propitiatio est. Et infra, Apud dominū misericordia, & copiosa apud eum redemptio, Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius. Et psalmo. L. Cor mundum crea in me deus &c. Multa alia in scrip. Et B. Augusti-

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN
nus cōtra Donatistas tam frequētibus operibus nihil aliud agit
quam quod a solo deo remittuntur peccata.

Secunda pars similiter satis patet. Quia qui contemneret casus reseruatōs, certe non remitteretur ei ulla culpa. Qui uos spernit, inquit, me spernit, immo nullus uenit remissa culpa a deo, nisi simul secum portet reuerentiam clauium.

Hanc conclusionē, quia omnes ueram concedunt, non est necesse, ut mea assertione firmetur. Hic tamē signabo, quæ me mouent, & iterum confitebor ignorantiam meam. si quis dignetur me erudire, & hanc rem planius elucidare. Primo circa primā partē, uideēt esse ista oratio uel sentētia impropria, & euāgelico textui incōgrua, quando dicitur summum pontificem soluere (id est, declarare solutam) culpam, seu approbare. Textus enim non dicit, Quodcūq; ego soluerō in cœlis, tu solues super terrā sed contra, Quodcūq; tu solueris super terram, ego soluam, seu solutum erit in cœlis. ubi magis intelligitur deus approbare solutionem sacerdotis, quam contra.

Secundo circa secundam partem, certum est, quod quos casus soluit Papa, eosdem soluit & deus, nec potest quis deo reconciliari, nisi reconcilietur prius ecclesiæ, saltem uoto. Nec offensa dei tollitur, manente offensa ecclesiæ. Sed quæritur. Vtrum reconciliatus ecclesiæ, mox sit etiam reconciliatus deo? Textus certe habet, quod omnia soluta in ecclesia, sint & in cœlo soluta. Sed non uidetur hinc sequi, quod ideo omnia sint simpliciter soluta in cœlo, sed ea duntaxat, quæcūq; in ecclesia sunt soluta. Nec sunt parui pōderis hæ duæ quæstiones meo iudicio, de quibus forte in conclusione sequenti meum iudicium latius aperiā.

CONCLUSIO.

VII.

Nulli prorsus remittit deus culpam, quin simul eum subiciat, in omnibus humiliatum sacerdoti suo uicario.

Hanc assero, nec eget disputatione aut probatiōe, tanto oīm consensu approbata. sed in eius intelligētia adhuclaboro. Et ut meum sensum stultus primo dicam, quia ista cum sua precedente conclusione id asserunt, Quod deus non remittat culpam, nisi sit prior remissio sacerdotis (saltem in uoto) sicut clare textus sonat, Quodcūq; ligaueris &c. Et illud Matt. vi. Vade prius recō

ciliari fratri tuo, & tunc ueniens offeres munus tuum. Et illud, Reddite cæsari quæ sunt cæsaris, & quæ sunt dei deo. Et oratio dominica, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. In quibus omnibus omnino prior remissio in terra significatur, quam ea quæ est in cœlis merito quaritur, quomodo ante gratiam infusam (id est, ante remissionem dei) hæc fieri possint. Cum sine gratia de primo remittente culpam nec uotum remissionis querendæ habere possit homo. Hic ita dico & sapio. Quando deus incipit hominē iustificare, prius eum damnat, & quem uult ædificare, destruit. Quem uult sanare percutit, quem uiuificare, occidit. Sicut. i. Reg. ij. & Deutero. xxxij. dicit. Ego occidam & uiuificabo &c. Hoc autem facit, quando hominem conterit, & in sui suorumque peccatorum cognitionem humiliat, ac tremefacit, ut dicat miser peccator, non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum, Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ. Sic enim montes fluunt a facie domini. Sic mittit sagittas suas, & conturbat eos. ab increpatione tua domine, & ab inspiratione spiritus iræ tuæ, Sic conuertuntur peccatores in infernum, & implentur facies eorum ignominia. Quam conturbatione, & quassationem sapius expertus Dauid multis eam in diuersis psalmis confitetur gemitibus. In ista autem conturbatione incipit salus, Quia initium sapientiæ timor domini. Hic dominus (ut ait Naum i. Mundans) neminem facit innocentem, & in tempestate & turbine uia eius, & nebulae puluis pedum eius, hic allucent fulgura eius, uidet & mouetur terra. hic sagittæ eius transeunt, & insiguntur, & uox tonitruui eius uoluitur id est, rotatur, uident aquæ & timent. Hic denique operatur opus alienum deus, ut operetur opus suum, hæc est uera contritio cordis, & humiliatio spiritus gratissimum deo sacrificium, Hic est mactata uictima in membra conscissa, & pelle detracta, in holocaustum incensa. Et hic infunditur (ut uocatur) gratia, sicut ait Esa. xli. Persequetur eos, transibit in pace. Et lxvi. Super quem quiescet spiritus meus, nisi super quietum & humilem trementem sermones meos. Et Ezechias Isa. xxxviij. Domine si sic uiuitur, & talibus uita spiritus mei, corripies me, & uiuificabis me. Verum tunc a deo ignorat homo sui iustificationem, ut sese proximum putet damnationi. Nec infusionem gratiæ, sed effusionem

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

iræ dei super se, hanc putet esse. Beatus tamen si suffert hanc tentationem, quoniam cum se consumptum putauerit, orietur sicut Lucifer. Stante autem hac misera suæ conscientiaë confusione, non habet pacem, neq; consolationem, nisi ad potestatem ecclesie confugiat, suisq; peccatis, & miserijs per confessionem de rectis, postulet solatium, & remedium, neq; enim suo consilio uel auxilio sese poterit pacare, immo absorberetur tandem tristitia in desperationem. Hic sacerdos talem uidens humilitatem, & compunctionem, de fiducia potestatis sibi ad faciendam misericordiam tradita, plenissime præsumat, & soluat, solutumq; pronuntiet, ac sic pacem ei conscientiaë donet. Absoluendus uero omni studio caueat, ne dubitet, sibi remissa esse apud deum peccata sua, sitq; quietus in corde. Nam & si præ suæ conscientiaë confusione, sit incertus (sicut regulariter oportet fieri, si compunctio uera est) tamen stare tenetur, alterius iudicio, non propter ipsum prælatum, aut potestatem eius ullo modo, sed propter uerbum Christi, qui mentiri non potest dicendo, Quodcumq; solueris super terram. Fides enim huius uerbi, faciet pacem conscientiaë, dum iuxta illud sacerdos soluerit. Qui uero pacem alia uia quaerit, ut puta experientia intus, hic certe deum uidetur tentare & pacem in re, non in fide uelle habere. Tantum enim habebis pacis, quantum credideris uerbo promittentis, quodcumq; solueris &c. Pax enim nostra Christus est, sed in fide. Quod si quis huic uerbo non credit, etiam si millies millies absoluator a Papa ipso, & toti mundo confiteatur, nunquam erit quietus.

Hæc igitur est illa dulcissima potestas, de qua summas gratias ex imo cordis agere debemus deo, qui talem dedit potestatem hominibus quæ est unica consolatio peccatorum, & infelicium conscientiarum, si modo Christum uera promississe credant.

Ex istis nunc patet quod supra querebatur, scilicet quod licet remissio culpaë fiat per infusionem gratiaë ante remissionem sacerdotis, Talis tamen est infusio gratiaë, & ita sub forma iræ abscondita (siquidem uestigia eius non cognoscuntur psalm. lxxvi. Et semita in pedibus eius non apparet Isa. xli.) ut homo incertior sit de gratia cum fuerit ipsa præsens, quam cum est absens, ideo ordine generali non est nobis certa remissio culpaë, nisi per iudicium sacerdotis, nec per ipsum quidem, nisi credas Christo pro

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

mittenti. Quodcumq; solueris &c. Donec autem nobis incerta est, nec remissio quidem est, dum nondum nobis remissio est, immo periret homo peius nisi fieret certa, quia nõ crederet sibi remissionem factã. Sic Christus de Maria Magdalena ad Simonem leprosum dixit. Remittuntur ei peccata, quo utiq; significauit gratiam ei iam infusam, Sed hanc infusionẽ ipsa non cognouit, nondum erat pax offibus suis a facie peccatorum suorum, donec ad eam conuersus diceret. remittuntur tibi peccata tua. Fides tua te saluam fecit (scilicet qua credidit remittenti.) Ideo sequitur, uade in pace. Et adulterã illi, iam remissa erant peccata, antequam Christus se erigeret. At non illa hoc cognouit cũ tot starent circum eam accusatores, donec audiret uocem sponsi di. Nemo te condemnauit mulier: nec ego te condemnabo. Et Dauid certe cum peccasset, & a propheta Natan fuisset reprehensus ex mandato dei, mortuus fuisset subito, quando operante in eo gratia iustificationis exclamauit, peccaui (hæc est em̄ uox iustorum seipso primo accusantiũ) nisi statim uelut absoluens Natan dixisset, Dominus quoq; transtulit peccatũ tuum, non morieris. Quare enim addidit, non morieris, nisi quia uidebat eum terrore peccati sui conquassari & deficere: Ezechias quoq; audito qđ moreretur, fuisset mortuus, nisi rursus ab Esaia cõsolationem accepisset, & signum intrandi templum, cui credens, simul & pacem, peccatorũq; remissionem obtinuit, sicut ait, Proiecisti post tergũ tuum omnia peccata mea. Et omnino in uete. testamento Quomodo fiducia eorum de misericordia de ac remissione peccatorũ potuisset consistere, nisi deus nunc apparationibus, nũc inspirationibus, nũc oblationũ incensionibus, nũc nebulę ostensionibus, & alijs signis, ostendisset sese gratum habere, quicquid operarentur: quod nunc uult fieri uerbo & iudicio sacerdotum

Igitur Remissio dei, gratiam operatur, sed remissio sacerdotis pacem, quæ & ipsa est gratia & donum dei, quia fides remissionis & gratiæ p̄sentis. Et hanc meo sensu dicerem esse eã, quã nostri doctores dicunt, per sacramenta ecclesiæ efficaciter conferri. Non aut ipsam primã iustificantẽ, quã ante sacramentũ oportet adesse in adultis, Sed ut Rho. i. dicit. Fides in fidẽ, oportet em̄ accedentem credere. At baptisatũ oportet etiã credere se recte credidisse & accessisse, aut pacem nunq; habebit, quæ non nisi ex fide

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

habetur. Non ergo prius soluit Petrus quā Christus, sed declarat & ostendit solutionem. Cui qui crediderit cum fiducia, uere obtinuit pacem & remissionem apud deum (id est, certus sit se esse absolutum) non rei, sed fidei certitudine, propter infallibilem misericorditer promittentis sermonem, *Quodcumque solueris &c.* Sic Rho. v. iustificati gratis per gratiam ipsius, pacem habemus ad deum per fidem, non utique per rem &c.

Quæ si recte & uere sapio, Non est falsum neque improprium (ut illi uolunt) dicere, quod Papa remittat culpam, imo remissio culpæ est incomparabiliter melior quā remissio quarumcumque poenarum. Licet hanc ita solam prædicent, ut remissionem culpæ fecerint nullam esse in ecclesia, Cum contra potius sit. Vbi enim homo per remissionem culpæ, quā sibi ipsi dare nequit, cum nemo sibi ipsi credere debeat, nisi qui malit ex una turbatione duas facere per fidem absolutionis acceptam pacatus fuerit, omnis poena ei nulla poena est. Conscientiæ enim confusio facit molestam poenam. Iucunditas uero conscientiæ optabilem facit poenam. Et hanc intelligentiam in populo, de potestate clauium uidemus abundare, qui simplici fide quærunt & accipiunt absolutionem. Doctiores uero quidam, suis nituntur sese contritionibus & operibus, atque confessionibus facere quietos, & nihil aliud agunt, quā quod de inquietudine in inquietudinem eunt, quia in se & sua confidunt, cum si sentirent conscientiæ malum, deberent Christo credere dicenti, *Quodcumque solueris &c.* Ad hoc autem conscientiam malum, Theologi recentiores nimis foeliciter cooperantur, dum sacramentum poenitentiae sic tractant, & docent, ut populus discat per suas contritiones, & satisfactiones confidere se peccata sua posse delere, Quæ uanissima præsumptio nihil aliud potest efficere, quā ut cum hæmorrhoussa Euangelica, consumpta in medicos tota substantia, peius & peius habeat. Fides primo in Christum, gratuitum remissionis largitorem docenda erat, & desperatio propriæ contritionis, & satisfactionis persuadenda, ut sic fiducia, & gaudio cordis de misericordia Christi firmati, tandem hilariter odirent peccatum, & contererentur, & satisfacerent.

Nec Iuristæ eiusdem carnificinæ segnes sunt authores, qui dum nimio studio extollunt potestatem Papæ, plus fecerunt aestimari, & mirari potestatem Papæ, quā uerbum Christi honorari fide,

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Cum docendi sint homines, ut non in potestatem Papæ, sed in uerbum Christi Papæ promittentis confidere discant, si modo uelint esse pacati in conscientijs suis. Non enim quia Papa dat aliquid habes, sed si credideris te accipere, habes, tantum habes, quantum credis, propter promissionem Christi.

Nisi autem potestas Clauium sic ualeret ad pacem cordis, & remissionem culpæ, tum uere (ut aiunt quidam) uilificarentur indulgentiæ. Quid enim magni confertur, si remissio pœnarum confertur, cum Christianorum sit, etiam mortem contemnere.

Item cur dixit Christus. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, nisi quod non sunt remissa ulli, nisi remittente sacerdote, credat sibi remitti. Ideo in uerb. Quorum remiseritis peccata, confertur potestas, sed in uerbo remittuntur eis, prouocatur peccator ad fidem remissionis. Sicut & in uerbo. Quodecumq; solueris, potestas datur. In uerbo, soluta erunt, fides nostra excitatur poterat enim dicere. Quorum remiseritis pœnas uel uindictas, si uoluisset id intelligere, Sed sciuit quod conscientia iam iustificata per gratiam, sua trepiditate euomeret gratiam, nisi succurreretur ei per fidem de gratiæ præsentia ministerio sacerdotis, immo peccatum maneret, nisi remissum crederet. Non enim sufficit remissio peccati & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissam. Et hoc est testimonium, quod reddit spiritus dei spiritui nostro, quod sumus filij dei, quia esse filium dei, est tam absconditum (cum appareat sibi esse hostis dei) ut nisi credatur ita esse, non possit esse. Sic enim mirificat dominus sanctos suos, quod nemo sustineret manum iustificantis & medentis, nisi credat eum iustificari & mederi. Sicut medicus corporis incidens infirmum, non creditur id studio medendi facere ab infirmo, nisi boni amici persuadeant ei.

Sine ergo sacerdos sit causa sine qua non, siue alia remissionis peccatorum, non curo, dum uerum esse aliquo modo constet sacerdotem remittere peccata & culpam. Sicut amicis infirmi uere imputatur sanitas, dum sua suadela effecerunt, ut crederet infirmus cædenti medico.

Nec hic oportet cogitare, quid si sacerdos erraret: quia non in sacerdote, sed in uerbo Christi nititur remissio illa, ideo siue sacerdos id faciat lucri uel honoris causa, tu modo optes remissio

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

nem sine fictione & credas promittenti CHRISTO, imo etiam si ex leuitate absolueret, adhuc obtineres pacem ex fide tua, sicut baptismum, seu eucharistiam dat, siue ille lucrum quærat, siue leuis, ac ludens sit, tua fides plenū accipit, tanta res est uerbum CHRISTI, & fides eius. Nā legim⁹ inter gesta martyriū quædam mimū, ioco imo illudendo baptismū, baptizari uoluisse, & inter baptizandū cōuersum, uere baptizatum a suis collusoribus gentilibus, & statim martyrio ab eisdē coronatū. Item S. Athanasius puer, pueros baptizauit, quos episcopus Alexandriae postea baptizatos iudicauit, ut in Eccle. histo. Et B. Cyprianus, pacē a quodā episcopo Therapio datam præpropere, reprehendit quidē, sed ratam esse uoluit. Igitur fide iustificamur, fide & pacificamur, non operibus, neq; pœnitentijs, aut cōfessionibus.

Circa hanc sextam & septimā conclusionem, Leonte illa nostra cum gloria triumphat, imo de me canrat encomiū ante uictoriam. Et ex sentina illa opinionum, aliam distinguit pœnā satisfactiuam, & uindicatiuam, aliam medicariuam, et curatiuā quasi necesse sit hæc uel somniantibus credere, quanq; corā populo hanc distinctionem prudentissime cælant, ne uilescant indulgētiæ, uel potius lucra, si populus intelligeret tam modicas & steriles uindicatiuas (id est, confictas) remitti pœnas. Deinde ut notum faceret omnibus, sese nescire, quid sit uel uetus uel nouum sacerdotium, introducit aliam uerborum caliginē, & distinctionem clauium, alias authoritatis, alias excellentiæ, alias ministeriales. Adeo nihil nouerunt etiā MAGISTRINO STRI eximij hæreticæ prauitatis inquisitores, & catholicæ fidei defensores, nisi quod ex laciniosis, & prærancidis quæstionibus quarti Sententiarū suxerunt, uolentes forte, quod quicquid Christus soluerit clauibus excellentiæ in cœlo (nam in terra non soluit ipse) solutum erit insuper cœlo apud deum. Rursum ut & deus sit pontifex, alius fingendus est deus superior, apud quē sit solutū, quicquid ipse soluerit clauibus authoritatis insuper cœlo. Sed faceffant nugæ, unas nouimus clauēs, tantum in terras traditas. Iam quod inferūt, Ergo errat, qui dicit, sacerdotem nouæ legis tantum approbando, & declarādo soluere, hoc enim Iudaici erat sacerdotij. O acumen ingenij, & pōdus ingens eruditionis, dignissimi plane uiri, qui inquirat hæreticos, & defen-

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

dan catholicam fidem, sed aduersus lapides & ligna. Quanto rectius Apostolus Paulus sacerdotiū uetus asserit cōstitisse, in iudicandis leprosis, in iustificationibus, & mundicijs carnis, in cibo, & potu, & uestitu, & festis diebus &c. Quibus ut figura significata sunt iustificationes in spiritu, & mūdiciā cordis, quas ministerio noui sacerdotij operatur in ecclesia Christus. Quamquā igitur sextam cōclusionem ipse nō posui ex animo, ut dixi ibidem, sed quia alij sic sentiunt. tamen quia nec ipsi aduersarij cum omnibus suis magistris, usq; hodie possunt ostendere, quomodo sacerdos remittit culpas, nisi hæreticā illam, sed usitatam sententiā proferant, qua dicitur, sacramenta nouæ legis iustificātem gratiam dare illis, qui nō ponunt obicem, cum sit impossibile, sacramentū conferri salubriter, nisi iam credētibus, & iustis & dignis. Oportet enim accedentem credere, deinde non sacramentū, sed fides sacramenti iustificat. Ideo quicquid blaterent opiniosi sophistæ, uerosimile est, qd sacerdos nouæ legis declarat dūtaxat, & approbat solutionē dei (id est, ostendit) & hac ostensione & iudicio suo quietat conscientiā peccatoris, qui eius iudicio tenetur credere, & pacē habere. Quomodo uetus sacerdos quietabat eos, quos corpore uel ueste mūdōs iudicabat, cum tñ ipse nullū posset mūdare, nec seipsum. Quod em̄ ille in corporibus, hoc iste in cōscientijs operatur. Et sic respondet spiritus literæ, & ueritas figuræ. Et expecto hos catholicæ fidei defensores, quō sine prauitate hæretica aliter possint exponere clauū uirtutē

CONCLUSIO VIII.

Canones pœnitentiales solum uiuentibus sunt impositi, nihilq; morituris secundum eosdem debet imponi.

Hanc disputo, & si multi sunt, qui mirentur eam esse dubiā.

PRIMO probatur per illud Ro. vii. Lex dominatur in homine, quāto tempore uiuit, &c. Quod cū Apostolus de lege diuina interpretetur, multo magis uerū est de lege humana, unde ibidem dicit, Cū mortuus fuerit uir eius, soluta est mulier a lege uiri, Multo magis ipse mortuus est solutus a lege uxoris uiuentis. Arguit enim a minori Apostolus, si uiuus soluitur per mortem alterius, multo magis ipse mortuus, per quem soluit uiuus.

Secundo, leges canonicæ sunt alligatæ circumstantijs tem

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

poris, loci, personarū, sicut omnes aliæ leges positivæ, dif. xxix. (ut omnibus notum est) de solo enim uerbo Christi dictum est, In æternum domine permanet uerbum tuum, in seculum seculi ueritas tua. Et iustitia eius manet in seculum seculi, uerbum autem & iustitia hominum, manet ad tempus duntaxat, quare illis mutatis cessant & leges. Nisi dicendum est, quod uastata ciuitate, adhuc ipse locus desertus, teneatur ad omnia, quæ prius faciebat ciuitas, quod est absurdum.

Tertio, si ius cogit, etiam cum uiuentibus dispensare, & legē mutare, quando legis conditio cessat, uel in peius uergit, cum (ut Leo papa dicit) nō debeat contra charitatem militare, quod pro charitate statutum est, ita certe quod contra unitatem, pacem, &c. cœperit militare, quanto magis morituris leges sunt tollendæ, cum nō solum cesset ibi conditio legum, sed ipse quoque, cui & cuius conditionibus positæ fuerunt.

Quarto, ex ipsis uerbis legis, in quibus exprimuntur clare dies & anni, ieiunium, uigiliæ, labores, peregrinationes &c. quæ manifestum est esse huius uitæ, & per mortem cessare, ubi homo longe in aliam uitam migrat, ubi nec ieiunat, nec plorat, nec comedit, nec dormit, ut qui non habet corpus. Inde Ioannes Gerson, damnare audet indulgentias titulo multorum millium annorum donatas, ut mihi miraculum sit, quid nam acciderit hæreticæ prauitatis inquisitoribus, ut hunc uel mortuum nō combusserint, qui contra morem omnium stationū urbis, tum maxime contra usum effusoris illius indulgentiarum Sixti quarti, tanta fiducia pronuntiat, ut etiam moneat prælatos officia sua, in ijs corrigendis, atq; prouidendis, fatuas & superstitiosas appellans titulationes talium indulgentiarum &c.

Quinto, respiciendo ad intentionem latoris canonum, quos certum est, ne cogitasse quidem, ut eiusmodi canones imponerentur morituris, Finge enim nos interrogare pontificem tales ferentē, quos intelligis o pater in lege tua: uiuos aut mortuos? Quid respondebit nisi, immo uiuos: quid enim cum mortuis agere possum, qui egressi sunt forum meum?

Sexto, crudelissime faceret sacerdos Christi, si non relaxaret fratri, sicut sibi uellet fieri, & non est causa quare nō debeat, cum sit in eius potestate.

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Septimo, si canones pœnitentiales manent mortuis, eadem ratione & cæteri omnes. Celebrent ergo, agant festa, & ieiunia & uigilias, dicant horas canonicas, non comedant oua, lac, carnes certis diebus, sed tatum oleum, pisces, fructus, legumina, induant uestes pullas, uel candidas pro differentia dierum, & alia onera grauissima, quibus nunc premitur misera illa, olim libera rima ecclesia CHRISTI. Nec enim ulla est ratio, quare aliqui cessent canones propter tempus, & non omnes. Quod si cessant illa, quæ tamen sunt bona & meritoria ad uitam, cur non magis afflictiua illa & sterilia, atq; impeditiua? An hic etiam permutationem nobis fingimus, ut sicut alias pœnas pro illis proportionatas patiuntur, ita & alia opera illis proportionata ibi de faciunt, ut nihilominus dicendi sint, legere horas canonicas?

Octauo, De facto infirmis corpe, & si non sunt morituri, tolluntur Canones tam pœnitentiales, q̄ morales. Sacerdos enim infirmus, non tenetur orare, celebrare, deinde alij quoq; nec ieiunare, nec uigilare, nec a carnibus, ouis, lacte abstinere. Suntq; omnia non modo libera, imo prohibita, quæ prius erant sanis præcepta. Alioquin cum eos iam manus domini tangat, dicitur eis, Quare me prosequimini sicut deus, & carnibus meis (id est, infirmitatibus) saturamini. Arguo itaq; Canones sunt impositi non infirmis, sed sanis & ualentibus, ergo multo minus mortuis, sed uiuentibus. Aut si morituri & mortui non sunt liberi, cur infirmi etiam non eisdem premuntur & uexantur? deniq; recepta sanitate non tenentur repetere omissa in infirmitate, quomodo ergo credentur post mortem repetendi, aut soluendi Canones? Sed hic dicunt quidã. Quid si quis sanus impositas pœnitentias omiserit, & postea moriturus confiteatur: uideatur quod tales omnino necesse sit in purgatorio soluere, etiã si aliæ non imponendæ sint, aut non imponantur. Respondeo quod nequaq; quia per talem omissionem nihil est factum aliud, q̄ quod contra præceptum ecclesiæ peccatum est, de quo dolendum est, non denuo repetendum ac implendum pro præterito sed pro futuro tatum. Sufficit diei malicia sua, craftinus sollicitus erit sibi. Quod si præcepti transgressio ullius esset repetenda, ut nulla maneret, maxime id in dei præceptis fieri deberet. Sed est impossibile, ut adulterium non sit factum omissionis castitatis,

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

Nono. Quicumq; maiorem pœnam subit q̄ sibi imposta est, huic merito & naturali iure remittitur minores, sed moriturus subit ultimam summã & maximam pœnarum scilicet mortis. Quare præsente morte, omnis alia debet tolli, cum uix ullus sufficiat huic soli pœnæ. Et iterum finge, coram legislatore moriturũ sese ad mortem offerentem, an nõ ille suas statim retractabit.

Decimo. Illustres quidã in ecclesia doctores dicunt, quod Christianus quilibet sit ditissimus, quia per mortem uoluntariam potest omnia soluere & statim euolare, cum nihil sit maius uoluntaria morte propter deum suscepta, ergo frustra Canones illic reseruantur. Huius sententiæ sunt Vuilhel. Parh. Gerson. & sequitur eos, non irrationabilis multitudo.

Vndecimo. Si mors satis pœnarũ non est, nisi mortuus & Canones ferat, ergo Canonũ pœna, maior erit mortis pœna, quippe quæ ultra mortem durat. & fiet iniuria morti Christianorũ de qua dictum est, Preciosa in conspectu dñi mors sanctorũ eius.

Duodecimo. Finge peccatorẽ rapi, & in ipsa cõfessione Christi statim subire martyrium, anteq̄ canonibus satisfecit (ut de sancto Bonifacio martyte legitur) Hunc ergo remorabitur purgatorium, ne sit cum Christo: Et fiet ut oretur pro Martyre in ecclesia: At omnis uoluntarie moriens (de hoc enim loquimur, id est, de Christiano) etiam pro uoluntate dei moritur.

Tertiodecimo. Cur nõ Ciuiles quoq; leges post mortem manent soluendæ, cũ & ipsæ ligent corã deo & in cœlis, nõ sua uirtute, sed Christi, & Apostolorũ Petri & Pauli, qui tradũt ex animo, & ppter cõscientiã illis subijci oportere, q̄a sic ẽ uolũtas dei.

Quartodecimo. Canones cessant, quãdo laicus pœnitens mutat statum, scilicet in sacerdotium, aut sacerdos in episcopatum, aut in monachatum. Et hæc cessatio fit in hac uita, & non cessat in mutatione mortis: Quid absurdius?

Quintodecimo. Quod talis sententiã, de Canonibus post mortem soluendis, prorsus nullam habet authoritatem scripturæ, canonum, aut rationis probabilis, sed uidetur sola inertia & negligentia sacerdotum introducta, sicut & multa alia superstitiosa.

Decimosexto. Ad hoc habemus exempla patrum antiquorũ, & certe unus Cyprianus uel rigidissimus ecclesiasticarum censurarum & disciplinarũ obseruator, is tamen Epil. xvij. lib. iij. præ

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

cipit pacem dādam ijs, qui periculo mortis sunt obnoxij, ut ad dominum cum pace ueniant, facta confessione sua uel presbytero uel diacono, ut ibidem dicit. At datio pacis illa nihil est, quā id quod nunc remissio plenaria uocatur, ut patet intuenti.

Concludamus ergo, quod Canones non nisi uiuentibus, nec ijs nisi sanis & ualentibus imponendi sunt, imo non nisi pigris & qui sponte sua melius agere nolunt. Hæc certe non tam late produxifsem, si non scirem, quosdā nimis tenaciter asserere contrarium, quod tamen nulla uia probare possunt. Nam si cum ingeniosis & eruditis uellem agere, melius tacerem quā loquerer.

At hic dicat aliquis. Sic dicere, est nimis uilificare indulgentias si solum Canonice pœnæ, nec omnes tamen, nec nisi huius uitæ remittuntur. Respondeo. Præstat uiles fieri indulgentias, quā crucem Christi euacuari, & melius est uiles habere indulgentias quam aliquid in ecclesia docere, quod fictionis possit argui in ecclesiæ confusionem. Ego sane libera fronte confiteor atq; protestor, me non magnopere curare indulgentias, quo ad remissionem pœnarum (in qua illi sola gloriantur) sed maxime uenior, amplector, gratulor in eis, quo ad remissionem culpæ, secundum sensum meum supra positum, quā illi nullam esse putant.

Huic octauæ obijcitur pugio unus plumbeus, quod uidelicet in iuribus inuenitur, etiam mortuos excōmunicari, ut præ cæteris testatur. c. A nobis. extra de sen. ex. Quam timebam ne etiam inueniri dicerent pœnas sensibiles, & satisfactiones infligi mortuis. At bene est, quod tantum excōmunicari dixerūt mortuos ita & absolui mortuos, nemo est qui negat. Sed quid ista absolutio ad remissionē pœnarū? Hæccine est illa subtilissima dialectica, sine qua docent non fieri Theologū: forte in quinta figura tenet illa consequentia. Aliquis absoluitur ab excōmunicatione ergo remittuntur ei pœnæ satisfactoriæ: ut quid ergo passim indulgentias profundunt, si absolutus a peccato, mox etiā remissionem habet pœnarum? Si autē absolutis adhuc remanet satisfactio, quomodo ergo absolutio mortuis prodest aut tollit pœnam? Igitur inutilis est iste syllogismus, quod sicut excōmunicatio sese extendit ad mortuos, ita & remissio pœnarū. Immo ut ipsimet iuristæ dicunt, Excommunicatio mortui, mortuo nihil infert, sicut absolutio nihil cōfert, sed omnia hæc nobis fiunt in

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

terrorem, nisi quod nō pro tali publice oratur. Non plus igitur ille patitur a tali excōmunicatione q̄ pateretur domus uel uestis si excōmunicaretur, sic rursus nihil plus iuuatur absolutioe. Sed quiescam deinceps confutare cōtradictiones istas garrulas, cum nihil in se contineant q̄ opiniones scholasticas, nec in scripturis, nec ecclesiasticis patribus, nec Canonibus fundatas. Semper em̄ petit principiū, aut si hoc nō facit, more iratarum mulierularū saltē blatterat hæc uerba, Errat, furit, insanit, Error, errare, In his em̄ uerbis summā sapiētiae & scientiæ suæ constitutā uult uideri

CONCLUSIO IX.

Inde bene nobis facit Spiritussanctus in Papa, excipiendo in suis decretis semper articulum mortis & necessitatis.

ISTA Conclusio magis est probatio præcedentis, Certum est enim, quod si articulos necessitatis temporalis summus Pontifex uult exceptos, multo magis necessitatem æternam. Ad quā homo per mortem uadit, cum infirmus aut impeditus legitime, solū temporali impotentia teneatur. Quin etiā si qua summus Pontifex nō excipit necessitatem, tñ excepta nō minus intelligitur. Cū necessitas nō habet legē. At mors necessitas necessitatu, impedimentū impedimentoꝝ oīm ultimū & maximū est.

CONCLUSIO X.

Indocte & male faciunt sacerdotes n̄, qui morituris poenitentias Canonicas in purgatorium referuant.

ET HAEC quoq; corollarium manifestum est conclusionis viij. Et certe sunt nonnulli, qui mirentur, si hæc fiant a sacerdotibus. At utiq; fiunt. Cum uero id sit, plus obedientiam Canonū q̄ obedientiam uocantis dei ponderare, & uiliora Canonum opera præferre precio preciosissimæ mortis Christianorum, nescio, si illi rectæ fidei regulā teneant, qui tali imbuti sunt opinioe

Secundo, Id notum est, & insignibus authoribus celebre in Ecclesia, si quem deus hominē in medijs ipsis operibus obedientiæ ecclesiasticæ ad ecstasim raperet, uel singularem illuminationem, tenetur homo tum opus intermittere, & obedientiam ecclesiæ relinquere, & deo obsequi magis q̄ hominibus. Immo dicunt in ipsis horis canonicis attentionem uerborum debere

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

omitti, contra præceptū ecclesiæ, si qua arriserit cœlestis illustratio & affectio. Si ergo in ijs uocationibus feriant leges ecclesiæ, quomodo non feriantur in uocatione & ecclasi tam magna scilicet mortis: Nisi forte stultorū sequi oportet multitudinē, qui in operibus suis cæremonialibus ita hæret, ut manifestam obedientiam dei & hominū propter illa sæpius postponant, & res se sibi fecisse uideant, si illa tantum, cætera uero nunq̄ fecerint.

Tertio. Effet sane ecclesia tum satis impia in deum, si scilicet eum in suo foro retineret inferiori, quem deus iam ad suum tribunal supremū uocat. Aut quando patit̄ summus Pontifex, resum teneri lege, iuribusq̄ fori inferioris Episcopi aut p̄lati, postq̄ uocatus est suo foro sisti: an ipse id a suis inferioribus requirit quod ipse homo suo deo superiori nō permittit: Claudit ergo manum dei homo, & homo non potest claudere homini: Absit. At certe si morituro imponit Canones, clarū est quod eum secundum suum forum iudicat & punit. Hæc sunt itaq̄ ferme uiginti rationes, quæ me mouerunt (ut spero) nō temere dubitare de materia illa canonicarum pœnarum, cum in contrariam partē nulla sit authoritas, nec Canon, nec ratio, nec uniuersalis usus ecclesiæ, sed abusus quorundam tantummodo.

CONCLUSIO.

XI.

Zizania illa, de mutanda pœna Canonica, in pœnā purgatoriū, uidentur certe, dormientibus episcopis, seminata.

HIC rogo, nullus existimet me calumniā R. Episcopis struere, quod dixerim eos dormiuisse. Euangelij, non mea sunt uerba, nisi quod ibi non ponitur nomen episcoporum, sed hominum. Certum est tamen, quod per homines intelligit Maiores & rectores Ecclesiæ, nisi per tropologiam, uniuscuiusq̄ spiritū, & mentē super corpus suū acceperis. Igitur pontifices ecclesiæ, ista quidem nō docent, quia (ut dixi) nullus Canon, nullum statutum ex illis habemus, unde id possit doceri. Frustra itaq̄ laborant, quidā Canonistæ, dum nituntur ostendere, quales sint illi anni dies, quadragenē in purgatorio, cum uere nulli sint, aut saltem esse non probeñ. Sed error inde uenit, quod non aduertunt Canones esse in tempore huius uitæ statutos, & super terram ligantes, sicut qui mutat municipium, & iura quoq̄ municipia

C

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

lia simul. Quod si quid debet, prius cogitur satisfacere, q̄ mutare. Igitur morituris prorsus nihil est imponendum, neq̄ remittendi sunt ad purgatorium cum residuo pœnitentiæ (ut Gerson in aliquo loco asserit) sed magis (ut idem melius alibi sapit) ad mortem cōstanter & uolenter pro uoluntate dei suscipiendam.

Hic uidendum cōmentum illud & futile cauillum, quo uelut puellulos terrere laruis cupiunt, dicentes, quia sacerdos ignorat mensuram contritionis absoluendi, ideoq̄ forte non imponit tantam satisfactionem, quantam iustitia diuina requirit, quare necesse est & huic uel proprio opere, uel indulgentijs satisfieri.

Primū uide, ut nuda sua uerba pro oraculis sonent, sine ulla probatione, cum tñ Propheta dicat, Non faciet deus uerbū, nisi si reuelauerit secretum suū ad seruos suos Prophetas. Nec est credibile, cū deus noster sit, qui docet nos utilia, sicut per Prophetā loquitur, non etiā hanc suæ iustitiæ exactionem alicubi reuelarit.

Deinde nescio an sic dicentes, deum uelint usurariū aut mercatorem facere, ut qui non remittat gratis, nisi ei uelut precium reddatur, satisfactio. An forte uolunt, ut cum iustitia dei tractemus de nostris peccatis, coram qua nullus iustificatur homo.

Tertio. Si id ita est, cur ergo Papa plenarie absoluit, cum eque ignorat mensuram contritionis, nec ipse potest supplere contritionis imperfectionem: perfecta autem eius absolute non eget. Nec habet alterius generis potestatem quam alius sacerdos, sed alterius quantitatis, quia ipse omnium peccata, alij aliqua remittunt, & quantam satisfactionem illi in aliquibus, tantam ipse in omnibus potest remittere, nec amplius. Alioquin monstrum esset ecclesia ex diuersi generis potestate constituta.

Quarto, Et ecclesia primitiua ignorabat contritionis mensuram & pondus spirituum, nihilo tamen minus remittebat plenarie peccata post peractam pœnitentiā, quam satisfuisse, nō potuit scire, iuxta horum sententiam.

Quinto. Iterum somniū procedit ex eo, quod remissionem peccatorum non super fidem & uerbum misericordis Christi, sed super opus currentis hominis ædificant, quia satisfactionem plenariam dari non posse fingunt, nisi perfecte contritis, quorum nullus est in hac uita. Et tamen concedunt eam dari a Papa, etiā imperfecte contritis.

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Sexto, Si iustitia dei aliquid requirit, iam extra manum est ecclesie, que nihil habet mutare, quod deus uult aut imponit. Stat enim firma sententia, Consiliū meum stabit, & uolūtas mea fiet.

Eadem ratione & illud cōfutat, quod alij dicunt, pœnas Canonicas esse declaratorias pœnarū a iustitia diuina requisitarū, Primū illud non probatur, ergo eadē facilitate contēnitur. Si declarat, ergo impossibile est, ut relaxet ecclesia easdē, quia non imposuit, sed impositas a deo declarat. Aut dicere cogētur, qđ uerū Christi sic sit ordinandū. Quodcunq; ego ligauero, tu solues.

CONCLUSIO XII.

Olim pœnæ Canonicae, non post, sed ante absolutionem imponebantur, tanquam tentamenta ueræ contritionis.

Iterum probat octauam hæc duodecima, quia Canonicae pœnæ a deo sunt temporales, ut finem sui habeant ipsam absolutionem. Cum autem nullus moriturus non debeat absolui (cæteris paribus) patet, quod nō imponendæ, sed etiam impositæ & imponendæ, sunt potius relaxandæ. Quod si mos ille priscus ecclesie hucusq; fuisset seruatus, nō fuisset error iste natus. Nunc uero cū absolutio præcedat pœnas, factū est, ut in absolutionis iniuriā non absolutū remittant in mortē, & rem monstro faciant similimā, dū absoluendo nō absoluunt, & absolutū eadē uoce ligāt.

Primo probatur concl. ex primo usu solennis pœnitentiæ, in Canonibus descriptæ. cuius uel exemplū uel reliquū uestigium adhuc agitur in homicidij pœnitentia. Cur enim hic uiuentem absoluunt a pœna, & non remittunt eum ad alias in uita agendas, qui tam rigidi sunt in morituros?

Secundo, Sic Beatus Hieronymus scribit Fabiolam suam absolutam. Sic B. Ambrosius suum Theodosium absoluit. Deniq; apud nullum frequentius id legitur, q̄ apud gloriosum martyrem Cyprianum lib. iij. epistolarum suarum. Item in Ecclesiastica & tripertita historia. Item apud Dionysium in Ecclesiastica Hierarchia status pœnitentium, & energumenorū describitur. In ijs omnibus uidemus, non fuisse receptos tunc ad gratiam & absolutionem peccatores, nisi peracta pœnitentia.

Tertio, Neq; Christus absoluit Mariam Magdalenam, & adulteram nisi post lachrymas, unctiōem, & uehementissimam &

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN
humillimam afflictionem.

Quarto. Sic Legimus Gen. xliij. Ioseph fratres suos multis afflixisse tentationibus, ut exploraret, an uere essent erga se, & Benjamin affecti. quo cognito reuelauit se eis, & ingratiã recepit,

CONCLUSIO XIII.

Morituri per mortem omnia soluunt, & legibus Canonũ mortui iam sunt, habentes iure earum relaxationem.

Hęc concludit prædicta & satis patet. Effet enim hęc res mira satis, si moriturus soluitur ab omnibus operibus, rebus, legibus, hominibus, insuper ab ipsis legibus dei, scilicet ubi præcipitur Eleemosyna, oratio, ieiunium, crux, labor, & quicquid per corpus geri potest, deniq; ab ipsis sanctæ dilectionis (quæ nunq̃ excidit sola) operibus erga proximum, & solæ rerum sint Canones, a quibus non possit solui. Tum Christianus miserabilior erit cunctis gentibus, puta, quem etiam mortuum uexent leges uiuorum, cum ipse potius talis sit, ut etiam inter mortuos esse debeat liber per Christum in quo uiuit.

Colligamus nunc tandem Epilogum, ut uideamus quantis remittuntur pœnæ per indulgentias. Sextuplex hominum genus mihi uidetur exceptum, quod non egeat indulgentijs. Primo mortui seu morituri. Secundo infirmi. Tertio legitime impediti. Quarto qui non cõmiserunt crimina. Quinto qui crimina, sed non publica cõmiserunt. Sexto qui meliora operantur. Ostendemus hęc & faciemus saltem uerisimilia.

Primum, qđ forte maxime mouet, scilicet qđ publicis criminibus solũ necessaria sunt indulgentiæ, ut sunt adulteria, homicidia, usuræ, fornicationes, ebrietas, rebelliones &c. Tales enim si fuerint occulti, ad Canones nõ uidentur pertinere. Primo, qđ Canones statuunt publicas pœnitentias, nec habet ecclesia iudicare foris de occultis. Secundo, qđ peccatũ occultum, sicut nõ debet publice puniri, ita nec eget publice remitti, sed indulgentiæ sunt remissiones publicæ, & in facie Ecclesiæ sunt, ut patet, imo sunt nonnulli, qui nõ nihil distare putant inter indulgentias publicis Bullis concessas, & priuatim in foro conscientiæ donatas.

Tertio, Occultis peccatis non est offensa ecclesia, sed solummodo publicis, ideo non tenentur ad pœnitentiam publicam,

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

ut refarciant scandala, & rursum ædificent quod destruxerunt.

Quarto, Et nunc iurisperiti non damnant publice criminofos, nifi fuerint iure notorij, tolerâtes factio notorios, quorû fententiã certe non reprobo, neq; erronea mihi uidetur, cû nulli liceat alterû iudicare, damnare, despiciere quantûlibet peccatorẽ, nifi potestâtẽ habuerit iudicãdi super eum, ne dicatur ei, Tu quis es, qui iudicas alienû seruum? Negligentia tamẽ charitatis reprehendenda est tum prælatorum, tum subditorû, quod notorios factio sinant libere agere, nec curât, ut fiant notorij iure, secundû illud præceptû Christi, dic ecclesiã, si ecclesiam nõ audierit &c.

Secundo, Credo omnibus patere, quod solû pro criminibus imponant pœnã Canonica, ergo indulgentiẽ (si sunt remissiones Canonû) non nisi criminosis sunt utiles. Ideo qui cõmuni uita agunt, quæ sine peccatis uenialibus nõ agitur, non habent opus uenijs, Maxie cû nec debeat institui pœna uenialibus, imo nec confiteri teneantur, multo minus uenias redimere opus habent. Alioquin esset necesse, pœnas Canonicas ab omnibus omni tempore ferri, cum nemo (ut dixi) sine uenialibus uiuat. Atq; amplius loquar, nec pro omni peccato mortali sunt ueniã redimẽdã, qd sic ostẽdo, Nemo certus est, se nõ semper peccare mortaliter, propter occultissimû superbix uitiû. Si ergo super omni mortali starent Canonica pœnã, nõ esset tota uita fidelium, ultra crucem euangelicã, nisi etiã canonicarum pœnarû carnificina. Quare & semper redimẽdã essent indulgentiã, atq; nihil aliud agendum. Quod si hoc absurdum est, patet, indulgentias nõ esse nisi super peccatis a Canonibus punitis, peccata autem a Canonibus puniri nulla possunt, nisi certa & publica crimina. Aut si multû urgeat, saltem quæ sibi certa sunt esse crimina, ut dixi de adulterio, furto, homicidio &c. id est, manifesta opa foris. Quare consensus cuiuscunq; mortalis, non pertinet ad Canonicas pœnas uel imponendas, uel remittendas, ut nec uerbû oris, nisi sit occasio operis futuri, ut etiã ex uerbis Canonum patet.

Tertio, Nec sic sunt criminibus impositi Canones, quin cessent, si quis melius quid operet, ut si intret monasteriû, aut se deputet seruitio pauperû & hospitalis, aut pro Christo patiat, aut pro uoluntate dei moriat, aut simile uel maius quippiã his fecerit, In ijs claret, quod Canonica pœnã cessant, nec indulgentias

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

eis aliquid profunt. Vnde solū inertibus, frigide pœnitentibus, delicatis scilicet peccatoribus, sunt impositæ, ideo & solū modo duris & impatientibus indulgentiæ proprie concedi uidentur.

Quarto, Impeditis iustissima causa, ut pœnas ferre nō possint non est dubium, non impositas intelligi, ut si quis captiuus esset Turcis & infidelibus, si seruus alicuius domini, cui tenetur obedire sub præcepto Euangelij, aut etiam debitum reddere, seruire uxori & liberis, opere manuū, & uictu quærendo, illis enim impeditus, non tenetur ea dimittere, immo tenetur ea facere & Canones omittere, & deo obedire, quare nec remissiones illogæ habet necessarias, quorum non fuit capax impositionis.

Quinto, Infirmis nihil imponunt Canones, sanus ergo quæritur, & qui non sit de numero illorum, qui dicunt, Manus domini tetigit me. His enim non impositio pœnarum, sed uisitatio, & consolatio debetur, secundum illud Christi, Infirmus fui & non uisitastis me. Alioquin diceretur pontificibus, Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt, & super dolorem uulnerum meorum addiderūt. Et illud Iob. Quare me persequimini sicut deus, ergo necijs sunt necessariae ueniæ.

Sexto, Tandē mortuis & morituris, de quib⁹ dictū est. Vides ergo, q̄ multi sint Christiani, quibus ueniæ non sunt necessariae nec utiles. Sed ad cōclusionem tandē reuertor, ut hanc materiā aliqñ finia, & proprio eos fodiā gladio. Constat apud omēs in ecclesia, q̄d in agone & articulo mortis, quilibet sacerdos, Papa est, ergo omnia remittit morituro, q̄d si deest sacerdos, certe uoti sufficit, quare absolutus est ab omibus, qbus a Papa potest absolui, ergo indulgentiæ defunctis nihil conferri uidentur prorsus, cū quicquid solui potest, solutum sit in morte. Ex quo simul patet, q̄d graduū & legū differentia solū super uiuentes & sanos intelligit. Igit̄ ueniæ sunt utiles manifeste criminosis uiuentibus, sanis, ac ualidis, non impeditis, & melius agere non uolentibus. Hic si erro, reuocet me qui potest & scierit. Si aut̄ quæras, a quibus ergo pœnis redimunt animæ, uel quas patiunt in purgatorio, si canonice nihil respondens patiuntur. Dico, Si id ego scire, quid disputare & quærerē. Ego non sum tam expertus & sciēs, quid deus faciat cum animab⁹ separatis, ut illi copiosissimi animarū redemptores, qui omnia a deo secute pronuntiant, ac si suo

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

rit impossibile eos esse homines. Accedit ad difficultatem, quod sunt doctores, qui putent animas nihil ab igne, sed in igne tantummodo pati, ut sit ignis non tortor, sed carcer animarum.

Idcirco & hic ingredior multo maxime dubiam & disputabilem materiam, & quid super ijs rebus perceperim profero.

CONCLUSIO XIII.

Imperfecta sanitas seu charitas morituri, necessario secū fert magnū timorem, tantoq; maiorē, quanto minor fuerit ipsa.

P A T E T per illud i. Ioan. iij. Timor nō est in charitate, perfecta charitas foras mittit timorē, quia timor pœnā. Igitur si perfecta charitas foras mittit timorem, necessariū est, ut imperfecta timorem non mittat foras. Ac per hoc, timor sit cum charitate imperfecta. Sed ubi est illa perfecta charitas? & (ut digrediar paululum) quis est sine timore mortis, iudicij, inferni? nam in homine quantumcumq; sancto reliquiae sunt uetustatis & peccati, & non possunt filij Israel in hoc tempore lebusæum, Cananæum, & reliquas gentes penitus delere, manet uestigium prioris Adæ. Hæc aut uetustas est error, concupiscentia, ira, timor, spes, desperatio, mala conscientia, horror mortis &c. Hæc enim sunt ueteris & carnalis hominis, minuuntur aut in nouo homine, sed nō extinguuntur, donec & ipse extingatur per mortē, sicut ait Apostolus, licet is qui foris est noster homo corrumpat, ille qui intus est renouatur de die in diem. Igitur ista mala reliquiarū uetustatis, per indulgentias nō tolluntur, nec per cœptam contritionem, sed incipiunt tolli, ac proficiendo magis ac magis tollunt. Hæc est sanitas spiritus, nihil aliud q̄ fides seu charitas in Christo.

Isto sic posito, patet conclusio satis, quia si quispiam fuerit præoccupatus morte, priusq; sit perfectæ charitatis, quæ timorē pelat, necessario cū timore & horrore moritur, donec perficiatur charitas, & foras mittat timorē illum. Hic aut timor, est ipsa conscientia mala & trepida, propter defectū fidei. Nulla est em̄ formidolosa cōscientia, nisi quæ fide uel uacua, uel imperfecta est. Sic enim & Apostolus ait, Sanguinē Christi liberare cōscientias nostras ab operibus mortuis. Et iterum, Heb. x. Aspersi corda a cōscientia mala in plenitudine fidei. Breuiter si possum probare Quod causa horroris, & timoris sit diffidētia, Rursum, causa se

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

curitatis, sit fides, credo simul probatū esse, quod moriens in fide imperfecta, necessario timeret, & horret, sed diffidentiam esse causam terroris, desperationis, dānationis, in Euangelio sapius legitur, Primū, quando Petrus dñm a se iussit exire, quia homo peccator ego sum, inquit. Secundo, qñ coepit mergi propter modicā suam fidem. Tertio, quando discipuli præ turbatione noluerunt clamare, ubi Christū super mare ambulantē, phantasma putabant. Quarto, quando turbati existimabant se spiritū uidere, cū intraret ad eos ianuis clausis. In his oībus ostenditur diffidentia esse causam timoris, & horroris, Venit ergo omnis turbatio ex diffidentia, oīs securitas ex fiducia in deum. Fiducia aut ex charitate, quia necesse est, ut is tibi placeat, in quē confidas

CONCLUSIO XV.

Hic timor & horror satis est, se solo, facere (ut alia taceam) poenā purgatorij, cum sit proximus desperationis horror,

NIHIL de igne & loco purgatorio loquor, nō quod ea nesciam, sed quod alia est illa disputatio, nec a me nunc instituta, deinde quod nesciā, ubi sit locus purgatorij, licet B. Thomas illū sub terra esse putet. Ego uero interim cum B. August. remaneo, scilicet quod receptacula animarū abdita sint, & remota nostra cognitiōe, Quæ ideo dico, ne Pighardus hereticus in me sibi uideatur obrinuisse purgatoriū nō esse, quia locum eius ignotum esse cōfiteor. Aut ideo Romanā ecclesiam errare, quia opinionē B. Thomæ non explodit. Mihi certissimū est, purgatorium esse nec multū me mouet quid blatterent hæretici, quando iā mille & plus centum anni sunt quod B. Aug. in suarum confessio, lib. ix. pro matre & patre suo orat, & orandū petit. Et eadem sancta mater eius, moriens (ut ibi scribit) memoriā sui optauerit ad altare domini, Sed & a B. Ambro. id factum narrat. Quod si etiā tempore Apostolorū nō fuisset purgatoriū (ut superbit fastidiosus Pighardus) nunquid ideo credendū est hæretico, uix quinquaginta annos nuper nato, & fidem tot seculorū falsam fuisse cōtendendū: maxime cū ipse nihil aliud faciat, q̄ quod dicit, nō credo. & sic probauit oīa sua, & improbauit omnia nostra, quasi non & lignū & lapis nō credant. Sed hæc suo operi & tempori Igitur concessum est, horrorem esse in animabus, Nunc pro

bo eum esse pœnam purgatorij uel maximam.

Primo, omnes concedunt easdē esse pœnas purgatorij, & in
ferni, nisi quod differūt æternitate. At scriptura describit pœnas
inferni esse, turbationē, pauorē, horrorē, fugā, ut psal. i. Non sic
impj, nō sic, sed tanq̄ puluis quē proijcit uentus. Sed & in Iob
& Esaia, & multis alijs locis, impj cōparantur stipulæ & pulue
ri, turbine raptis atq; dispersis, in quo nimirū significat fugā hor
ribilē damnatorū. Item psal. ij. Tūc loquet̄ ad eos in ira sua, & in
furore suo conturbabit eos, Et Esa. xxviiij. Qui confidit in illum
non confundet̄, id est, non festinabit, nō pauebit, neq; fugiet cō
fusus & horrens, utiq; uolens, quod non confidētes cōfundent̄
& pauebunt. Prouer. i. Qui me audierit absq; terrore requiescet
& abūdātia p̄fuet̄, timore malorū sublato. Et psal. cxi. Ab audie
tiōe mala nō timebit. His em̄ & alijs locis scripture, terror, hor
ror, pauor, timor, tremor, exprimit̄ pœna impiorū, q̄n̄ p̄iorū cō
traria asserit, deniq; & B. Iacob. dicit, q̄d dæmones credūt & cō
tremiscunt. Et Deut. xxxij. clare pronuntiat, pœnā impj esse pa
uorem. d. Dabit tibi dominus deus cor pavidū &c. Nam si pa
uor ille nō esset, nec mors, nec infernus, nec ulla pœna esset mo
lesta. Sicut ait in Canticis, Fortis ut mors dilectio, dura sicut infer
nus æmulatio. q̄d satis ostensum est in martyribus, adeo, ut de
impjjs dicat spiritus, psal. xiiij. Illic trepidauerūt timore ubi non
fuit timor. Et prouer. xxviiij. Fugit impius nemine persequente.
Iustus autem quasi leo cōfidens, absq; terrore erit. Alioquin, cur
unus timet mortem & dolet, alius uero contemnit, nisi quia in
tus iustitiæ fiducia destitutus timet, ubi timere non debet.

Secundo, ij. Tessa. i. Qui nō credunt Euangelio, dabunt pœ
nas in interitū æternas, a facie domini, & a gloria uirtutis eius,
quia scilicet solo uultu uirtutis suæ torquet eos, & cruciat deus,
cū sit eis insustētabilis, ideo fugient & nō effugient, sed depre
hēdent̄ inter angustias. Sic illud Sap. Cito apparebit uobis hor
rende. Et psalm. xx. Pones eos, ut clibanū ignis in tempore uul
tus tui. Alioquin unde illa uox? Montes cadite super nos, & col
les operite nos, Et illud Esa. ij. Ingredere petram, & abscondere
in fossa humo, a facie furoris domini, & gloria maiestatis eius.
Et illud Iob, Quis mihi tribuat, ut in inferno protegas me, & ab
scondas me, donec transeat furor tuus? Patet itaq; quod a facie

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

domini oritur eorum maxima pœna, dum cōfunduntur a fœdissima sua immundicia ad tantam puritatem comparata.

Tertio. Et ecclesia in persona animarū psallit & gemit psalm. vi. Conturbata sunt ossa mea, & anima mea turbata est ualde. Et psalm. cxiiij. Circudederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me. Vnde & usitatissima oratio est, ut eis requiem optemus, utiq; intelligentes, quod sunt inquietæ. At pœnæ non faciunt inquietudinē, ut patet in martyribus & constantibus uiris, sed horror & fuga pœnarum, quæ oritur ex infirmitate fiducia in deū. Sicut credit unusquisq; , sic fit ei, & tales sunt ei pœnæ & omnia, qualis fuerit & ipse. inde non conturbat iustum quicquid acciderit ei (ait Sap.) Rursum impios terret (Leui. xvi.) sonitus folij uolantis. Et Isa. lvij. Impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in conculcationem & luctum. Non est pax impijs dicit dominus deus.

Quarto. Viuentes aliqui eas pœnas gustauerunt, scilicet inferni, ergo multo magis mortuis credendum est, eas inferri in purgatorio. Nam David expertus dicit, Nisi quia dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Et alibi, Repleta est malis anima mea, & uita mea inferno appropinquauit. Et rursum, Dissipata sunt nostra secus infernum. Et assimilatus sum descendentibus in lacum. Et iterum, Quā multas ostendisti mihi tribulationes magnas & malas, & de abyssis terræ iterū reduxisti me. Ezechias uero dicit, Ego dixi, in dimidio dieꝝ meorum, uadam ad portas inferi. Et infra, Sicut leo cōtrivit oia ossa mea, qđ certe non nisi intolerabili factū horrore potest intelligi.

Quinto, q̄ multi sunt, qui usq; hodie has pœnas gustāt, nam & IOANN. TAVLERVS in suis Teutonicis Ser. quid aliud docet, q̄ earum pœnarū passiones, quarū & exempla nō nulla adducit: atq; hunc doctorem, scio quidē ignotū esse scholis theologorū, ideoq; forte cōtempribilem. Sed ego plus in eo (licet totus Germanorū uernacula sit conscriptus) reperi theologiæ solidæ & sinceræ, q̄ in uniuersis omniū uniuersitarū scholasticis doctoribus repertum est, aut reperiri possit in suis sententijs.

Sed & ego noui hominē, qui has pœnas sæpius passum sese afferuit, breuissimo quidē temporis interuallo, sed tātas, ac tam infernales, quantas nec lingua dicere, nec calamus scribere, nec

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

inexpertus credere potest, ita ut si perficerentur, aut ad medianam horam durarent, imo ad horæ decimam partem, funditus periret & ossa omnia in cinerem redigerentur. Hic deus apparet horribiliter iratus, & cum eo pariter uniuersa creatura. Tum nulla fuga nulla consolatio, nec intus, nec foris, sed omnium accusatio. Tunc plorat hunc uersum, Proiectus sum a facie oculorum tuorum. nec saltem audeo dicere, Domine ne in furore tuo arguas me. In hoc momento (mirabile dictu) non potest anima credere, sese posse unquam redimi, nisi quod sentit nondum completam poenam. Est tamen æterna, neque potest eam temporalem existimare, solum relinquit nudum desiderium auxilij, & horrendus gemitus, sed nescit unde petat auxilium. Hic est anima expensa cum Christo, ut diruerentur omnia ossa eius. Nec est ullus angulus in ea, non repletus amaritudine amarissima, horrore, pauore, tristitia, sed ijs omnibus non nisi æternis. Et ut dem simile utcumque, si sphaera transeat super lineam rectam, quilibet punctus lineæ tactus totam fert sphaeram, non tamen comprehendit totam sphaeram, ita anima in suo puncto, dum tangitur a transeunte inundatione æterna, nihil sentit & bibit, nisi æternam poenam, sed non manet, iterum enim transit. Igitur si uiuentibus contingit illa inferorum poena, id est, intolerabilis ille pauor & inconsolabilis, multo magis animarum in purgatorio uidetur talis esse poena, sed continua. Et hic est ignis ille internus multo atrocior, quam externus. Quod si quis ista non credit, non contendimus, sed id tantum efficimus, quod illi ueniarum pracones, multa dicunt, quae uel ignorant uel dubitant, nimis audacter. Magis enim credendum est expertis in his, quam illis inexpertis.

Sexto, ad id facit autoritas ecclesiae, quae canit, Libera eos de ore leonis, ne absorbeat eas Tartarus. Item a porta inferi. Quibus uerbis certe uidetur significari, esse animas uelut iam in porta, & introitu damnationis, & initio inferni, quod dixi prope desperationem esse, nec uana esse uerba ecclesiae credo.

CONCLUSIO XVI.

Videntur infernus, purgatorium, caelum differre, sicut desperatio, prope desperatio, securitas differunt.

SI QVIS duas praecedentes conclusiones ueras putauerit, hanc quoque facile admittit, imo cum in caelo credamus regnare pacem

D ij

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

gaudiū & securitatē in luce dei, in inferno uero contra, seruire, desperationē, dolorē, & horribilē fugā in tenebris exterioribus

Purgatoriū uero sit medium inter utrunq; sic tamē ut propius sit inferno q̄ cœlo (quia nō habent gaudium & pacem, imo nihil de cœlo participant, cū ponatur esse eadem pœna cū inferno, sola durationē differente) satis patet, quod & in ipso sit desperatio, fuga, horror, & dolor. Sed addidi prope desperationē dicens, quia tandē cessat illa desperatio. Alioquin reuera, dū est in illo anima non sentit, nisi desperationē, non q̄d desperet, sed quod in tanta est perturbatione, & cōfusione pauoris, ut nō sentiat sese sperare. Solus spiritus adiuuat ibi q̄ maxime infirmitatē eorum in gemitibus inenarrabilibus pro eis interpellās. Sicem̄ fit & tentatis in hac uita, ut nesciāt an sperent uel desperent, imo sibi desperare uidentur, solo superflite gemitu pro auxilio. Ex quo signo nō ipsi, sed alij intelligūt eos adhuc sperare. Sed omitto uerbosius de ea re loqui, quę est abstrusissima, ne & mihi obijciant ueniales quæstores, quod sine probatione loquar, quanq̄ non ut illi, assero, quæ ignoro, sed disputo & quæro, & eorum præsumptam certitudinem, dubiā, immo nullam esse cōtendo

CONCLUSIO XVII.

Necessarium uidetur, animabus in purgatorio, sicut minimi horrorem, ita & augeri charitatem.

ET hæc nititur præcedentibus tribus conclusionibus. Sed tamen declarem eam, & ponamus (sicut cepimus) animarū decedentium tria genera. Primū earum, quæ sunt fide omnino uacua (id est, damnata) has necesse est in morte excipi summo horrore & desperatione, iuxta illud, Virum iniustum mala capiunt in interitu. Et iterum, Mors peccatorū pessima scilicet, quia non habent fiduciam in deo, ideo comprehendit eos ira. Secundū, earum quæ sunt fidei omnino plenæ atq; perfectæ (id est, Beata) hos necesse est in morte excipi summa securitate & lætitia, iuxta illud, Iustus cum ceciderit, nō collidetur, dominus em̄ supponit manū suam. Et iterum, Preciosa in conspectu domini mors sanctorū eius. Et iterum, Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Et causa utriusq; est, quia iniustus inuenit q̄d timuit, timuit autē semper mortem & pœnā, iustus autē satur hu-

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

ius uitæ, maxime cupiuit dissolui, ideo desyderiū eius tributum est ei. Ille non dimidiauit dies suos, iste ukra perfectū prolongauit incolatū suū. ideo quod ille horret, iste quærit, diuersissimo studio affecti, quod illi summus horror est, huic est summū luctum & gaudiū. Tertiū earū, quæ sunt fide imperfectæ, & hæuarie differentes inter plenam & nullam fidem. Credo autem non negari ab ullo, quasdam animas imperfectæ fidei decedere, sed tamen infra id suadebimus latius. Igitur cum imperfectio fidei sit nihil aliud, nisi imperfecta nouitas uitæ in spiritu, & adhuc reliquum de uetustate carnis & Adæ (si enim esset perfecta, nō timeret pœnam, nec inuite moreretur, aut cum affectu terreno huius uitæ migraret) clarum uidetur, animabus necessarium esse, non solum tollere pœnas, sed etiam addere perfectiōnem nouitatis, & tollere residuum uetustatis (id est, amorem uitæ, & timorem mortis atq; iudicij) Nam quantumcunq; tolleretur pœna (si esset possibile) non per hanc oblationem esset sanctificatio nec in ista uita per oblationē pœnarū solā aliquis melior fit sed per additionē gratiæ, & remotionē peccati, quare & illis primo peccatū auferendū est (id est, imperfectio fidei, spei, charitatis.)

Secūdo. Nulla pœna uincitur fuga aut timore. Verum est eū prouerbiū, qui timet infernū, descendet in eum, imo qui timet pruinā, cadet super eum nix. Iob vi. id est, plus cadet super eum, q̄ timuit. Omnis pœna timore sui augetur & roboratur, sicut amore minuitur & infirmatur. Vincitur autē pœna amore, & amplexu sui. deinde nulla pœna est molesta, dum fuerit ficta, ideo amanti pœnas & mortem non sunt molestæ, sed dulces, quia per amorem & spiritum uictæ. Sunt autē molestæ timenti, quia per timorem & literam ei dominantur. Si ergo purgatoriuū affligit animas, & molestus est eis pavor, euidentis est, eis deesse amorē & spiritum libertatis, & adesse literā ac timorē. atq; hūc defectum amoris, uoco imperfectā sanitatem spiritus, cum autem sine perfecta sanitate nullus cœlum intrabit, tandem condudo, necessarium illis esse, augeri charitatem, & sanitatē, sicut minui horrorem. Si quis ista negauerit, neq; crediderit, contemderitq; animas esse ibi perfectas in uita spiritus, solumq; debita præterita pœnarū luere. Respondeo primū, probent & ipsi suā sententiā, quam & ego nego, & certus sum, quod uel nullis

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

uel infirmioribus rationibus sua probabūt. Secundo age. Quæro an negent triplex illud supra positum animarū genus decedētium, si admittunt tertium quoque genus, Respondeant ad prædicta, quomodo auferatur pusillanimitas, spiritus & timor, quando perfectus homo, sicut pater eius, deus nihil timet, omnia potest, omnia suffert, in omnibus gaudet ac delectatur. Si non admittunt, sed in morte perfici fidem arbitrantur, ac sic solummodo pœnæ soluendæ restent, & hoc totum sit purgatorium, ratio scilicet debeatariū pœnarum, Tum præter id quod iam fortissimū & insolubile produxi argumentū uidelicet, quod nulla scriptura, nulla ratione suam sententiā possint probare, tamen adhuc uia sua foria procedā. Sic enim & illi opinatores & postillatores faciūt

Primo. Ad quid deus uult puniri perfectos in spiritu ad satisfactionem? Contra. Super omnem satisfactionem est charitatis satisfactio. neque enim deus ipse etiam per pœnas quicquā aliud requirit, quam ut perficiatur charitas. Charitas enim (nisi Apostolus mentitur) operit multitudinem peccatorum. At illos iam esse perfectæ charitatis positum fuit.

Secundo. Deo maxime satisficit per uoluntatem, ubi non inuenit facultatem, ut cum Beato Augustino sentit tota ecclesia. At illi si sunt perfectæ charitatis, talem habent uoluntatem necessario, & tamen facultatem non habent defectu uitæ. quare necessario sola uoluntate abunde satisfaciunt.

Tertio. Perfecti tales omnia reddunt deo, quæcumque debent, quia nihil amplius debent, quæ ut se totos ipsos cum intima uoluntate offerant. deus enim ab homine nihil requirit amplius, quæ ipsum totum, sicut dicitur, Præbe fili cor tuum mihi. immo per pœnas cogit hominem ad id, ut se totum offerat, quomodo ergo eo facto pœnæ manent, ad quid cogunt?

Quarto. Finge animam in morte perfectæ fidei & charitatis, quæ adhuc forte debeat vii. dies ieiunare, aut aliam Canonica pœnam implere. Hic ergo deus tam crudelis est, ut animā quæ summa charitate ad eum sitit, eumque super omnia uehementissime diligit, quæ proximo suo omnia plenissime ignouit, & sibi omnia ignosci uehementissime cupiuit, cui propter hæc etiam debita fuit apud deum & hoies ignoscentia (talis est enim anima, quæ sana charitate moritur) hic inquā deus nō remittit septem illos

dies propter summā in eum & proximū charitatem & humili-
 ratem, quæ sunt summæ oīm eleemosynarū, qui tamen in euan-
 gelio dicit, omnia remitti, & munda esse ijs, qui dant non de
 corde, sed de ijs quæ superfluunt, eleemosynas, & seruo solum
 roganti & nihil facienti, nisi promittenti, omne debitū dimisit
 etiam promissione data libera. Nec saltē intuetur deus in hac re,
 quod tam facilis est uiuentibus, sineq; mortis periculo talia con-
 cedere, morituris uero, & summo iā periculo pressis, tam diffi-
 cilis est ad remittendū tam parua, tam magnæ charitati: quis cre-
 det: aut quibus id uis suadebunt: aut ergo desināt sua tam con-
 fidenter prædicare, aut melius roborent, & ista dissoluāt. Nos in-
 terim sentiemus, animas in purgatorio non propter solam pœ-
 nā, immo propter defectū charitatis laborare in pœna, quia hic
 noluerunt laborare ad perfectionē, aut si perfecte sunt omnibus
 pœnis amore triumphatis, liberas esse. Nec enim sic de dei boni-
 tate sapio, qđ intuitu perfectæ & eternæ charitatis non remittat
 quibusdā pœnā temporis breuissimi, qui propter modicā chari-
 tatem, oībus passim remittit æternā, & qui sapius in uita igno-
 uit omnes, pœnas pro uno opere inceptæ charitatis, nō remit-
 tat unq; in morte aliquas pœnas, pro omni opere cōsummatae
 charitatis. Verū tamen hæc sunt disputata, quia mirabilis est deus
 in sanctis suis, melius faceremus, si tā dubia relinqueremus, & in
 populū alia certiora doceremus, potens est deus cum illis, nec se-
 cundū hanc, nec secundū illā sententiā agere, non em̄ nostro, sed
 suo iā iudicio subiecti, quia potest & ibi punire gratis, ut ostendat
 gloriam gratiæ suæ, sicut fecit in Iob & Paulo. Tñ ultimo &
 Quinto suadeo conclusionem. Si purgatoriū tantūmodo est
 pœnarum officina, cur non potius uocatur punitoriū, potius q̄
 purgatoriū? Ratio enim & uis uocabuli, purgationem aliquā
 importat, quæ intelligi non potest nisi uetustatis & peccati reli-
 cti, quo sunt immundi, qui terrenorū affectu fidei puritatem im-
 pedierunt. Quod si noua (ut sunt ad distinctiones prompti) usi
 æquiuatione, dixerint esse purgationem hic idem quod solu-
 tionem, ut tum purgatæ dicantur, cū pœnæ fuerint solutæ. Res-
 spondeo, hoc eadem facilitate cōtemnitur, qua probat. Quod
 si & ipsi cōtempserint, uim uocabuli ad purgationē uitiorū ex-
 tendi, esto sane, non cōtendo, id tñ effectū est, utriq; esse dubiū.

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

ideo præpostere alterum illorū tanta certitudine in populos dispersum, maxime cum nec ratio noīs illorū sententiæ cōueniat.

Sexto. Et ad hoc ualet illud Gregorij dist. xxv. c. qualis, ubi nō pœnas tantūmodo, sed culpas remitti dicit in futuro, scilicet ueniales, ut ibidē exēpla ponit. At remissio culpæ nō fit sine grāe infusiōe, & horror mortis est sanctis peccatū ueniale, sed nō parū

CONCLUSIO XVIII.

Nec probatum uidetur ullis aut rationibus, aut scripturis, quod sunt extra statum meriti seu augendæ charitatis.

Hoc enim robustissimū est meum aduersus oppositā opinionem argumētum, q̄d uidelicet sine authoritate docetur. Nostra aut certe uel ea nititur authoritate, quod sine addita gratia nullus timor pellitur, quem sola perfecta charitas foras mittit. Hæc aut conclusio præuenit argu. eorū qui dicerent contra me, sunt extra statū meriti, quare tres præcedentes cōclusiones falsæ. Ego aut ut opinando & disputando nihil asserendo, sicut cœpi, prosequar, dico, Si purgatoriū solum est soluendarū pœnarum officina, & animæ in illo sunt suo affectu (ut ego sentio) immūdæ, nec ab eo uitio purgantur, fieret purgatoriū idem q̄d infernus, quia infernus est, ubi pœna est cū culpa manente, At in animabus purgatorij est culpa, scilicet timor pœnarū & defectus amoris, cum iustus secundū Esa. viij. nihil debeat timere, nisi solū deum, ergo peccant sine intermissione, quādiu horrent pœnas & quærunt requiē. Quod probo, quia quærunt quæ sua sunt, plus q̄ uoluntatē dei, quod est cōtra charitatem. Quod si amant deū amant amore cōcupiscentiæ (id est, uitioso) cum etiā in suis pœnis debeant diligere deū, & glorificare, ac fortiter sustinere. At q̄ inter tot disputationū spineta etiā asseram aliquid, Ego libere cōfiteor me, credere, nullam animā redimi de pœnis purgatorij propter suū timorem, donec posito timore, incipiat amare uoluntatē dei in tali pœna, & plus dei uolūtatem amet, q̄ pœnam timeat, imo solam dei uoluntatē diligat, pœnā uero uilipendat aut in uoluntate dei etiā amet. Quia oportet ut iustitiam diligat anteq̄ saluetur. At iustitia est deus, qui hanc pœnā operatur. deinde illud Christi, Qui non accipit (id est, uolens & amans portat) crucem suam & sequitur me, non est me dignus, at crux ani-

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

marū est illa pœna. Quæ cum ita sint, & uerissima credo, dicat qui potest, quō iste amor pœnarū cum timore mutari potest, sine noua gratia infusa. Ego fateor me nescire, nisi dixeris, qđ purgatorium nō habeat terrorem pœnarū, ac per hoc nec similem inferno contra prædicta, atq; tunc frustra oramus pro eis, quas audimus uolentes & amantes esse pœnarū suarum sine timore

Secundo probo, quod augeatur eis charitas. Apostolus dicit, Diligentibus deū omnia cooperantur in bonum. hoc autē bonū nō potest intelligi nisi augmentū iam possessi boni. ergo & purgatoriū auget bonū dilectionis dei, immo maxime oīm auget, dum sicut infernus dura est æmulatio, & in tantis malis etiam diligit, sicut fornax aurum probatū facit, ita pœna, dilectionem

Tertio, Virtus in infirmitate perficitur, omnis enim pœna, si presens est, charitas est salutaris & proficua, nō enim pmittit preciosissima charitas atq; fecundissima aliqd secū sterile. Ac in purgatorio est maxia infirmitas, ergo maxime perficit charitatem.

Quarto. Impossibile est esse statū in uia. uia autē dei est charitas ad deū tendēs, ergo necesse est animas uel procedere uel retrocedere a charitate dei, cū nondū sint in termino & uisiōe, ut patet

Quinto. Impossibile est ulla perseverantia creaturæ, nisi assidue accipiat magis ac magis. inde enim dicūt acuti quidam, qđ conseruatio rei sit eius continuata creatio. Sed creare est semper nouum facere, ut etiā patet in riuulis, radijs, calore, frigore, maxime dum sunt extra suum principium. Quare & spiritali calori, id est, amori dei in animabus opus est continuata cōseruatio (donec absorbeantur in suum principiu diuinum) ac per hoc & augmentum, etiam si uerum esset quod essent perfectæ. licet extra deum esse, nec peruenisse, & esse perfectum, sint contraria.

Sed uidere dignum est, quibus nam causis mouentur, ut animabus statum meriti negent, aut negandum probent.

Primū illud uulgatissimū B. Aug. Hic omne meritū comparatur, post mortem nullū, ergo inquit, purgatoriū non est merendi locus. Respondeo B. Aug. & quicumq; patres similia dixerunt, ex autoritate & usu scripturæ loquunt, quæ multo fortius in hanc sententiā loquitur. ut est illud Gal. vi. Operemur bonum, dum tempus habemus. Et Christus Ioann. ix. Venit nox, quando nemo poterit operari, Et Apoca. Opera enim illorū sē

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

quantur illos. Et illa manifestissima Heb. viij. Statutum est omnibus hominibus semel mori, post hoc iudicium, deinde finis. Gal. vi. Quaecumque enim homo seminauerit, haec & metet. Item oportet nos omnes manifestari ad tribunal Christi, ut recipiat unusquisque prout gessit in corpore siue bonum siue malum, & multae aliae, quae oino sonant ac si post mortem oino sit iudicium recipiendi, sicut gestum est, id est, meritum hic, secundum illud Eccle. Lignum ubicumque ceciderit, ibi erit. Sed haec omnia aequae contra totum purgatorium pugnant, quia non ponunt statum medium inter mortuos damnatos & beatos. Si ergo illis non obstantibus, purgatorium defenditur uere, etiam id defendi potest, quod augeatur illis gratia, non obstante illo quod dicitur, Hic omne meritum comparari, quia loquitur non de purgatorio, sicut & illae auctoritates nihil de purgatorio, sed de caelo uel inferno loquuntur, utrinque ergo intermittit purgatorium. Quare illa uerba Aug. ad purgatorium non sunt tendenda. Omne meritum hic non illic, id est, non in caelo aut inferno. Denique secundum B. Aug. etiam hic meritum illud comparat, quo dignus sit homo in purgatorio suffragio iuari. Alioquin in caelo uel inferno, nullum habet meritum, quo mereatur ibi iuari, sed tunc quidem ad purgatorium respexit, hic autem nequaquam.

Si autem quispiam contentiosior uoluerit asserere, auctoritates iam adductas, nihilo aduersus purgatorium pugnare, quod saluari possunt per duplex iudicium, seu duplicem retributionem post mortem, Temporalem scilicet, quae est purgatorij, Aeternam, quae est inferni, & sic alius metit purgatorium, alius infernum. Item alium sequuntur opera sua ad purgatorium, alium ad infernum. Hic respondeo. Sic dicendo potius destruunt illae auctoritates, quam saluentur cum purgatorio, per tam uiolentam & arbitrariam aequiuocationem, cum altera pars aequiuocationis nunquam possit probari. Et meo iudicio, non esse licitum credo, longeque pessimum usum, quibusdam hucusque fuisse seruatum, scilicet scripturae sanctae simplicem sensum, in aequiuocum & dubium diuidere. Rectius enim dicitur, hanc auctoritatem de hac re non loqui, quam dum de utraque re intelligere conamur, de nulla certa relinquamus. Pallium enim breue est (ait Esaias) utrumque operari non potest. Et ut uulgo dicitur, Non est altare alterius nuditate ornandum. Igitur dicendum est, quod homo illic metit, quod hic seminauit, intelligatur de praesenti & futura uita, Messis enim sine

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

nostra torsione & æquiuocatiōe arbitrij nostri, relinquenda est in ea significatione, qua utitur scriptura, scilicet futuri & uniuersalis iudicij. Atq; ita illæ authoritates nihil pugnant aduersus purgatorium, nō per æquiuocationis cauillū, sed per ablationis sensum. Eodem modo & illud, Hic omne meritū, illic nullum. Alioquin quantus fuerat sudor ingenio meo, si & ego meritū æquiuocarem duplex, scilicet post mortem nō esse meritū huius temporis, sed bene meritum illius status, & Augustinū loqui de primo, sed nolui. Quid autē dicent ad illud Ecclesi. Lignum ubicunq; ceciderit, siue ad Aquilonē, siue ad Austrū, ibi erit: Siquidem per casum intelligunt mortem. Si ergo per Aquilonem infernum, per Austrum cœlum, quo cadent qui intrant purgatorium: ad Austrum dicent, sed æquiuoce, sed quid dicent: ibi erit: ibi manebit: ergo nunq; exibunt purgatorium: An hic quoq; æquiuocatur mansio, scilicet temporalis & æterna: Claret itaq;, quod hæc authoritas recta facit contra purgatorium. quineriam per æquiuocationem sui facit ex purgatorio infernum. Non potest itaq; solui, nisi dicatur (sicut dixi) nihil eam de purgatorio loqui, non plus quam illam, Liber generationis Iesu Christi.

CONCLUSIO XIX.

Nec hoc probatū esse uidetur, quod sint de sua beatitudine certę & securæ, saltem omnes, licet nos certissimi sumus

Nos enim, quia credimus nullam in purgatorium uenire, nisi sit de numero saluandorū, certi sumus de beatitudine illarum sicut certi sumus de electorū salute. Quanq; nō minus impugno si quis asserat eas esse certas, ego nō omnes dico esse certas. Sed quia totū negotiū de animabus in purgatorio absconditissimū est, ideo suadēdo magis quā demonstrādo, declaro cōclusionē,

Primo ex supradictis, Si pœna purgatorij est, pavor ille & horror damnationis & inferni, pavor autem omnis facit animum perturbatum, incertum, inopem consilij, & auxiliij, & tanto magis, quanto fuerit uehementior & inopinatio. Animarum atrem est omnium uehementissimus & inopinatissimus, ut supra dictum est. Et Christus, Tanquam laqueus superuenit dies illa. Et Apostolus, Dies domini sicut fur in nocte ita ueniet. Quare ualde parabile est, eas præ confusione nescire, quo

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

statu sint, an dānatae uel saluatae, imo sibi uidentur iā ire in damnationē, & descendere in lacum, omninoq; iam esse in portis inferi, sicut Ezechias dicit. Sed & i. Regū. ij. Dominus deducit ad inferos & reducit. Igitur nihil aliud sentiunt, q̄ incipere suā damnationem, nisi q̄d sentiunt, nondū clausam post se portam inferi, necdum etiam dimittūt uotū & desyderiū auxiliij, licet nusq; apparentis. sic enim loquunt, qui id experti sunt. Accipiamus simile, Si quis ad iudiciū mortis inopinatus ueniat, puta incidens in latrones. qui dum intentant illi omni ex parte mortem, etiā si statuerint eum terrere, non occidere, hic ipsi certi sunt eum uicturum, ipse uero nihil nisi præsentiissimā mortē uidet, atq; eo ipso iam morit, solū id sibi reliquū est, quod nondū sit mortuus, possitq; redimi a morte, sed nescit unde, uidet enim illos posse, sed nolle. Igitur fere nihil differt a mortuo. Ita uidetur in pauore æternæ mortis fieri, quod nō aliud q̄ æternam sibi sentiunt imminere omni ex parte. Sic canit ecclesia pro eis, A porta inferi erue animas eorum, Et libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas Tartarus &c. Solum id reliquum scientiæ habent, quod deus possit eos redimere, sed nolle illis uidetur. Dānati uero statim huic malo addunt blasphemiam, illi uero solam querelam & gemitū inenarrabilem, sustentati a spiritu. Hic em fertur spiritus super aquas, ubi sunt tenebræ sup faciē abyssi. Sed de hoc supra latius.

Secundo. Multa leguntur exempla, in quibus habetur nō nullas animas hanc sui status incertitudinem confessas fuisse. Appa-ruerūt enim tanq; euntes uocati ad iudicium, ut de S. Vincentio &c. Rursum legūtur multa, in quibus certitudinem suam sunt confessæ. Ad quæ dico. Primo, me dixisse non omnes esse certas. Secundo, forte melius secundū prædicta, eas non fuisse certas, sed præ nimio auxiliij desyderio, tanquā certæ essent, uelocius iuari postulasse, ita ut potius opinentur, & timidæ præsumant sese certas, quam sciant, sicut & in euangelio de dæmonibus dicitur, quod sciebant ipsum esse Christum, id est uehementer opinabātur, ut ait glossa. Ita enim fit naturaliter in omni angustia & pauore, ut uehementer opinemur nos esse adhuc reparabiles, cū tamen magis sit ibi cupido reparationis, quā spes, aut scientia, sicut in dæmonibus plus fuit cupido sciendi, quam scientia. Scientia enim salutis, nō pauet, neq; trepidat, sed confidit,

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

omniaq; fortissime tolerat.

Hic dicitur, Quid ergo de iudicio particulari, quod in morte cuiuslibet hominis fama est agi, & Innocen. testatur, uidetur em̄ per ipsum certus fieri homo de suo statu. Respondeo, quod nō sequitur eum certum fieri, etiam si sit particulare iudicium. Potest fieri, ut homo mortuus iudicetur, immo accusetur, sed tamē sententia differatur, nec ei reueletur. Interim autem accusante cōscientia, urgentibus dæmonibus, & minante ira dei, nihil aliud faciat misera anima, quam ut tremat a sententia, omni momento cū horrore expectata, sicut de corporali morte facit & minatur Deut. xxviiij. Dabit tibi dominus cor pavidum, & pendebit uita tua ante te, mane dices, quis det mihi uesperes: & uespere dices, quis det mihi mane: Ita & ibi mors æterna simili pauore ferriat, & horribili horrore cruciet animā. nec ista sententia multū absona est ueritati, quādoquidem & Matth. v. Dominus distinguit inter reum iudicij, & reum consilij, & reum gehennæ, id est, inter accusatum & conuictum & damnatū. Sed & insignes quidā authores scientia plus quam fama, audent dicere, quasdā animas pro suæ trepiditate uitæ, per mortē rapi, & a deo sic proijci, ut usq; in finem mundi nesciant, an sint damnatæ uel saluandæ. Et si recipit historia illa de monacho morituro, & propter peccatū fornicationis, uelut dānato, iam blasphemante, deinde ad sanitatem reuerso, satis patet, quod iudicium & accusatio in ferni, potest animā affligere, & tamen nondum esse diffinitam sententiam latam. Ad idem, id quod in homelia recitat quadā Beatus Greg. de iuvene, quē in morte draco absorbere uolebat. Hęc itaq; de tota materia pœnarū purgatorij uerisimiliter pono, motus primū ex natura horroris & pauoris. Deinde, quod scriptura hanc pœnam tribuit damnatis. Tandem, quod om̄is ecclesia dicit, easdem esse pœnas inferni & purgatorij. & ita credo hanc nostram sententiam in scripturis satis fundatam. Buccinatores uero indulgentiarū, uidentur pœnas animarū ita imaginari, quasi ab extra inferantur, sintq; penitus externæ, non autē ab intra in cōscientia nascantur, quasi deus solum ab eis auferat pœnas, cum sit cōtrarium uerius, quod animas potius a pœnis auferat, sicut scriptum est, Diuertit ab oneribus dorsum eius. Nō ait. Diuertit onera a dorso eius. Et iterū, Si transibis per ignem,

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

flāma non nocebit te. Quomodo non nocebit, nisi quia dat fiducia cordi, ut ignem non timeat, non autem ut ignis non sit, cum transeundum ei per illum sit. Quare diuersio dorsi ab oneribus non fit, nisi sanando animæ timorē, & confortando eam sicut & sup̄ dictū est, qđ nulla pœna vincit timore sui, sed amore & contemptu. At timorē nō auferunt indulgentiæ, imo inferunt quantū in eis est, dum uelut odibilem rem, pœnas relaxādas suadent. Deus autē proposuit habere filios impuidos, securos, generosos, æternaliter & perfecte, qui profus nihil timeant, sed per gratiæ suæ fiduciā omnia triumphent atq; cōtemnant, pœnasq; & mortes pro ludibrio habeant, cæteros ignauos odit, q̄ omnium timore confunduntur, etiam a sonitu folij uolantis.

Iterum obijciuntur.

Si uolēter pœnas ferunt animæ, cur pro eis oramus? Respondeo, Nisi eas uolēter ferrent, certe damnatæ essent, sed nunquid non ideo optare debent orationes, quando & Apostolus optauit pro se orationes fieri, ut liberaret̄ ab infidelibus, & sibi ostiū uerbi aperiret̄, qui tamen om̄i fiducia plenus, mortē contemne re se gloriabatur. Etiā si animæ non optarent orationes, tamen nostrum est, earum labori condolere, & succurrere oratione, sicut quibuslibet alijs, quantumlibet fortiter patientibus. Deinde cum animæ non adeo doleant pœna præsentī, quam horrore instantis sibi & intentatę perditionis, non est mirum, si cupiant suffragium, ut perseuerent, & non deficient in fiducia, cum sint incerti (ut dixi) de statu suo, nec tam timeant pœnas inferni, quā odiū dei, quod est in inferno, sicut dicitur, Non est in morte qui memor sit tui, in inferno quis cōfitebitur tibi: Et sic patet, quod non timore pœnæ patiunt̄, sed amore iustitię, ut supra. Timent enim magis, ne non laudent, & ament deum (quod fieret in inferno) quam ne patiantur. Et hoc eorum sanctissimū, sed anxiosissimum desiderium, merito iuuat omnis ecclesia quantū potest, maxime quando & deus uult illas per ecclesiam iuari. Et hic tandem sit aliquando finis tam obscuræ & dubiæ disputationis, de animarū pœnis. Quibus q̄ potest meliora proferre, nō inuidebo. Modo id faciat, melioribus scripturæ autoritatibus nixus non fumosis hominum opinionibus obnubilatus.

CONCLUSIO. XX.

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Igitur papa p remissionem plenariã oim pœnarũ, non simpliciter omniũ intelligit, sed a seipso tantũmodo positarum.

Hanc disputo, nondũ p̄tinaciter assero, rationes meæ sunt.

PRIMA, Ex dictis conclu. v. quod solũ canonica pœna remittitur per potestatem clauium, ideo hæc conclusio corollaritũ est illius, & illa negata, negatur & ista.

Secunda, ex ipso stilo pontificis, quo dicit, De iniunctis pœnitentijs misericorditer relaxamus, ergo nõ iniunctas a se uel a canonibus nõ relaxat, neq; hic curandum puto arbitrarium commentum quorundam, qui dicunt, Quando pontifex nõ addit hæc clausulam, de iniunctis pœnitentijs, tum intelligi omnium simpliciter remissionem pœnarum. Dicerem ego, Et si non additur, tamen subintelligitur addi, tanq̄ necessaria, & de essentia stili clausula, aut illi probent aliquo textu, quod dicunt.

Tertia, ad solitũ uenio argumentũ, sed omniũ fortissimũ, & requiro, quibus nam authoribus probent, etiã alias pœnas per claues tolli, quã canonicas: Et exhibent mihi Antoninũ, Petrum de Palude, Ang. de Anco. Capreolum. Deinde, & Angelus sum mista suum Franciscum Maronis inducit, redemptiones ueniarum eousq; uehementem, ut meritorias eas pronuntiare sit ausus, si Christo placet. Quasi uero illi homines tales sint ac tãti, ut quicquid senserint statim necesse sit inter articulos fidei numerare. Verũ illi magis sunt reprehendendi, qui ad ignominiã nostram & iniuriã illorum, allegant pro assertis, quæ illi pro pio suo studio fuerũt opinati, prorsus nihil aduertentes illud Apostoli fidele monitoriũ, Omnia probate, q̄d bonũ est, tenete, longe stultiores Pythagoricis, quippe cũ hij ea tantũ assererent, quæ Pythagoras dixisset, isti uero etiam ea, quæ illi dubitauerunt. Sed ad originem & fontem ueniamus riuulorũ istorum, id est, B. Thomã & Bonauenturã, Ex his enim illi partim acceperunt, partim de suo addiderũt. hij itaq; & sancti, & graues plane autoritate uiri. Verũ cum & ipsi magis oprinent q̄ asserant, deniq; S. Bonacõsitateatur, esse rem dubiosissimã, omninoq; incertam, nõne darum est, ex ipsis etiã nihil posse astrui: Tu uide, si ullum textum, aut scripturã adducant: Nec mirum, q̄d ipsi nihil asserant. Cum enim hæc res sit fidei quidã articulus, si fuerit determinatus, adeo

non pertinet ad doctores diffinire, quod etiam ad solum concilij uniuersalis iudicium sit suspendendus, nec summus pontifex quid temere, in ijs habeat statuere quæ sunt fidei, nisi soli præcones ueniarum. Illis omnia quæ libuit licent, unicam tamen habent omnes rationem suæ sententiæ, quam & Panor. lib. v. de pœ. & re. c. Quod autem affert, uidelicet hanc, Si indulgentiæ solum canonicas pœnas dicuntur remittere, hoc est, indulgentias nimis uilificare, Itaq; ne uiles sint indulgentiæ, magis placuit fingere, quod nesciunt, cum nullum sit periculum animarû, si indulgentiæ etiam nihil essent, nedum uiles. Miserrimû uero sit, animabus figmenta & illusiones prædicare, etiam si indulgentiæ utilissimæ essent. Adeo non habetur ratio salutis animarû, sed tantûmodo, ne nõ optima uideamur docuisse, plus laboramus pro gloria nostri uerbi, & si non necessarij, q̄ pro fide simplicis, & nobis cõmissi populi, sola necessaria. Sed anteq̄ ad B. Tho. & Bona. respondeam, dignû uidetur recitare opiniones de indulgentijs, ne ego primus aut solus, eas in dubiû uocasse uidear.

Glossa super c. Quod autem li. v. de pœ. & re. assumens declarationem super efficacia & uirtute indulgentiarum. sic incipit, Quid ualeat tales remissiones, uetus querela, & adhuc satis dubia.

Alij dicunt, quod profunt, quo ad deum, sed nõ quo ad ecclesiam. Quoniã si quis sine mortali decedat, nondû peracta pœnitentia, minus sentiat pœnas purgatorij, iuxta modû remissionis sibi factæ, Ecclesia tñ uiuenti, non propter hoc relaxat satisfactionem. Hæc opinio dånatur a Panor. ibidẽ, & placet eius dånatio.

Alij dicunt, quod profunt, quo ad pœnitentiã hic iniunctam ex superabundanti, & ad cautelam, id est, tantû eas pœnas, quas non secundum modum, sed in cautelam superabundantius, q̄ peccatum merebatur, imposuit. Et hæc plus damnãda q̄ prior.

Alij, quod profunt, quo ad deum & ecclesiam, sed remittens onerat se ad satisfactionem pro illo, & hæc est absurda.

Alij, quod profunt ad remissionem pœnitentiæ negligenter omiffæ. Hanc Panor. damnans, dicit, quod ista remunerat negligentiam. Sed meo iudicio, hæc nõ omnino est falsa, quia uere remittuntur pœnæ quæcunq; etiã negligenter omiffæ, dum modo displiceat negligentia, immo remittuntur etiam non negligenter omiffæ, atq; adhuc perficiendæ,

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Alij, quod ualeant ad relaxationē iniunctæ pœnitentiæ, dum modo sacerdos, qui iniunxit pœnitentiã, permittat, ut possit commutare pœnitentiã cum remissionibus, Et hæc est proba sententia & uera in re, nisi quod restringit potestatem conferentis indulgentias. Verum est enim, quod iniunctas pœnitentias relaxant, sed non requiritur consensus eius qui iniunxit.

Sexta, quã ultra istas quinque in glossa prædicta positas, Panor. adducit quod profunt, prout sonant uerba, & quo ad deum, & quo ad pœnitentiã hic iniunctam, & hanc dicit teneri a Goff. Host. Io. An. Et hanc ego quoque teneo, ut iacet & sonat in uerbis Sed nõ sequor intelligentiã omniũ, Maxime propter istud uerbum, quo ad deum, per quod si intelligunt etiam pœnas a deo impositas remitti, siue hic, siue in purgatorio, ultra pœnitentias ab Ecclesia uel Canonibus iniunctas, nõ credo uerum, nisi sub tali moderatione, Quia pœnæ purgatorij remittuntur sine potestate clauium, per solã contritionē. Ideo, si quis perfecte fuerit contritus, credo quod sit, quo ad deũ a purgatorio absolutus. Quo ad pœnas aut huius temporis, dico, quod id nullã habet auctoritatem, ut supra satis dictum est Con. v. Non est enim nominabilis illa pœna, quæ quo ad deum remitti credatur. Ideo ego dicere, quod illud, quo ad deum, debet intelligi, nõ de pœnis a deo impositis, sed de eisde ab ecclesia iniunctis, ut sit sensus, Remissio illa iniunctarũ pœnitentiarũ ab ecclesia, tenet tam apud deum, quã apud ecclesiã. Eo quod deus approbet hanc ecclesiæ suæ remissionem, secundũ illud, Quodcumque solueris super terram, solutũ erit in cœlis, Non ait, Quodcumque solueris super terram, aliud erit solutũ in cœlis, sed id idẽ quod tu soluis, & ego solutũ habebo. Quia per hoc deus uult homines subijci sacerdoti quod non fieret, nisi deum approbare facta sacerdotis sciremus.

Vides ergo omnia adhuc in opinionibus hære, Porro id, quod Angelus ex suo Francisco Maronis adducit, quod indulgentiæ etiã ualeant ad augmentũ gratiæ & gloriæ, non aduertit, quod indulgentiæ nõ sunt opera bona, sed remissiones bonorũ operũ, propter aliud minus opus. Et si em̄ opus bonũ propter quod datur indulgentiã, sit meritorium, nõ tamen ideo indulgentiæ sunt meritoria, cũ opus seorsum factũ non minus esset meritorium & forte magis. Indulgentiæ uero seorsum sumptæ, potius sunt

E

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

demeritoria, quia remissiones bonorum operum. Igitur cum in omni materia dubitata, licitum sit unicuique disputare, & opponere, & ego quoque dico, me a B. Tho. & Bona. in hac parte dissentire, donec melius probet sua, atque dissoluant nostra. Ego enim praeter opiniones, nihil uideo quae probent, nec saltem unum canonem, cum tot scripturas ego superius conclu. v. produxerim pro mea parte, Et nunc ne sine canonibus etiam loquar, ecce.

Quarta ratio, cap. Cum ex eo. li. v. de poe. & re. dicit, per indulgentias satisfactio poenitentialis eneruat. Hoc uerbum licet ex dolore potius, quam ex gratia dicat Papa, tamen canonistae sicut sonat intelligunt. Ergo si satisfactio eneruat poenitentialis, patet, quod non nisi poena canonica remittitur. Cum satisfactio poenitentialis sit nihil aliud, nisi tertia illa pars poenitentiae ecclesiae, & sacramentalis. Nam de satisfactione euangelica, nihil ad ecclesiam, ut supra.

Quod si quis mihi obstat, papam non negare, etiam alias poenas eneruari. Sed affirmat duntaxat, nec exclusiue loquitur, dum dicit, Satisfactio poenitentialis eneruatur. Respondeo, proba ergo quod & alias relaxat, & non exclusiue loquitur, quod cum non feceris, ego probo quod exclusiue loquitur per c. Cum ex eo, ut supra. ubi dicit, quod quaestores elemosinarum, praeter id quod in literis eorum continetur, nihil permittant proponere populo. Sed nihil continet in ullis literis apostolicis, praeter remissiones satisfactionis sacramentalis, sicut ipsemet dicit papa. Satisfactio poenitentialis eneruat per indulgentias indiscretas & superfluas, imo hoc uerbo, adhuc rigidius papa indulgentias restringit. Quia si superfluae indulgentiae, solum eneruant satisfactionem sacramentalem, ergo modestae & legitimae nec ipsam satisfactionem poenitentialem eneruant, multo minus caeteras ullas poenas. Sed haec sunt non mei fori aut professionis, uiderint Canonistae.

CONCLUSIO XXI.

Errant itaque indulgentiarum commissarii, qui dicunt per papae indulgentias, hominem ab omni poena solui, & saluari.

Hanc omnino assero & probo.

QUIA saltem relinquitur poena tertia, id est euangelica, imo & quinta, puta mors, & aegritudo, & in multis, illa omnium maxima poenarum, scilicet horror mortis, tremor conscientiae

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

tiæ, infirmitas fidei, pusillanimitas spiritus, quas pœnas si comparas ad remissas per indulgentias, sicut si rem cum umbra compares, erit comparatio. Sed, neq; mens Papæ est, ut tam friuole & impune fabulentur, ut patet ex c. Cum ex eo.

Quod si dixerint, nec nos dicimus has pœnas tolli per indulgentias. Respondeo, Cur ergo populū nō instruis, de cognitione pœnarū, quas remittis, Sed oīno omnes remitti clamas, quas cunq; pro peccatis suis luere deberet, corā deo & ecclesia: Quō populus p seipsum intelliget, qd tam obscure & large loqueris:

CONCLUSIO XXII.

Quin, nullam remittit animabus in purgatorio, quam in hac uita debuissent soluere, secundum canones.

HANC nō latius assero q̄ octauam, ex qua fluit ceu corollarium, quod canones pœnitentiales non transeant in aliā uitam. Quia oīs pœna temporalis, mutatur in pœnā mortis, imo propter mortis pœnā tollit, & tollenda est, imo finge (ut latius suadeamus) Romanā ecclesiam esse, qualis erat etiā adhuc tempore B. Gregorij, qn non erat super alias ecclesias, saltē Græciæ, Clarū esset, qd Canonice pœnæ nō obligabāt Græcos, sicut nec nunc obligant si qui sunt Christiani, non subiecti Papæ, ut in Turcia, Tartaria, Liuania. Illis ergo nulla istarū indulgentiarū est necessaria, sed tm̄ in orbe Romanę Ecclesię cōstitutis. Si ergo istos uiuos nō obligāt, multo minus mortuos, q sub nulla ecclesia sunt

CONCLUSIO XXIII.

Si remissio ulla omniū omnino pœnarū, potest alicui dari, certū est, eam non nisi perfectissimis, id est, paucissimis dari.

HANC de pœnis omniū generū intelligo & sic assero, Nā qd remissio pœnitentialis satisfactionis possit unicuiq; dari, nō est dubiū, ut satis est dictū. Immo hāc conclusionē corrigo & dico, Quod profus nullis, siue perfectissimis siue imperfectis, potest dari omniū pœnarū remissio. Quod probo. Nam licet perfectissimis deus nō inferat flagella seu. iij. genus pœnarū saltem omnibus & semper, tamen tertia manet, scilicet Euangelica, imo & quarta, puta mors, & q̄ mortis & ad mortē sunt pœnæ. Licet em̄ posset deus omnes perficere in gratia, forte sine pœnis,

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

non tamen statuit id facere, sed ad imaginē filij sui (id est, crucē) omnes conformare. Et quid opus est multis? Quāntūcūq; magnifice extollatur pœnarum remissio, quid quæso efficit apud eum, qui mortem & timorem mortis atq; iudicij ante oculos habet? Huic si omnis alia remissio prædicetur, & hæc nō remitti conceditur, nescio si consolationis aliquid reportet. Igitur horrorem mortis & inferni attende, & remissiones pœnarum uelis nolis, nihil curabis, ac sic nō nostro studio, sed rei necessitate uilificabunt indulgentiæ, quæ timorē mortis non tollunt.

CONCLUSIO. XXIII.

Falli ob id necesse est, maiorem partem pōpuli, per indifferētem illam & magnificam pœnæ solutæ promissionem.

ET HANC assero, & scio ita cōtingere. Nam ego ipse au diui multos nō secus intellexisse, quam quod sine omni pœna euolarent per indulgentias. Nec mirū, quādo illi sic scribunt, legunt, clamāt, quod si quis uenias consecutus, ante recidiuā moreretur, statim euolaret. Hæc omnia ita loquuntur, quasi non sint peccata, nisi actualia, ac si fomes relictus nulla sit imunditia, nullum impedimentū, nullū mediū, qd moretur ingressum regni. Cum nisi ipse sanetur, impossibilile sit intrare cœlū, etiā si nullū assit actuale, nihil eī inquinatū intrabit. Quo circa, horror ipse mortis, cum sit uitiū fomitis & peccatū, etiā se solo impedit introitū regni. Quia qui nō uoluntarie morit, nō obedit uocāti deo, nisi inuitus. Et tantū ibi non facit uoluntatē dei, quā tum inuitus moritur. Tantum autem peccat, quantū nō obedit, uoluntati dei. Ideo rarissimus est, qui post omes uenias, non etiā in morte peccet, nisi n̄, qui cupiunt dissolui & uocant mortem. Igitur ut nō omnino cum eis discordem, dico, quod si quis sit perfecte cōtritus (id est, odiēs se, uitāq; suā, & summe diligēs mortē) statim euolabit, remissis sibi pœnis, sed quotus sit hic, tu uideris.

CONCLUSIO XXV.

Qualem potestatem habet Papa in purgatorium generaliter, talem habet quilibet Episcopus & curatus in sua diœcesi & parochia specialiter.

HAEC est illa blasphemia, quæ me mille mortibus dignum

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

fecit, iudicio scilicet Quæstorum, ne dicam quæstuariorum. Verum anteq̃ ego hanc conclusionem ostendam, paululum præfabor de proposito meo. Primum, dico iterum hic me disputare, non quo ad sententiã quã intendo istis uerbis (hanc enim cõstanter assero, quia eã tenet uniuersa Ecclesia) sed quo ad uerba.

Deinde, aduersarios meos etiam rogo, ut ferãt dolorem meum, quo crucior, dũ audio ea prædicari in Ecclesia Christi, quæ nunc scripta & statuta sunt, quando sanctis olim patribus, legimus uisum esse periculosissimũ, aliquid ultra præscriptum cœleste doceri, ut inquit Hilarius. & sanctus Spiridon Cypri Episcopus, huius disciplinæ tam rigidus obseruator fuit, ut interrumpet sermonem eius, qui tantum Græci uocabuli æquiuiocatio neuisus, Tolle cubile tuum & uade, dixerat, pro Tolle grabatũ seu lectum tuum & uade, reprehendens eum in re, quæ sensum nihil mutarat. Atque huius doloris mei ueniam, puto mihi iustissimẽ ab illis deberi, quando nos ferre cogimur, nuncq̃ rogati aut moniti, eorum præsumptiones quibus delectantur ea prædicare, in quibus nos cruciamur audiendo.

Non hæc dico aut ago, quod tam impudenter arrogans sim ut me inter doctos Ecclesiæ sanctæ numerandũ putẽ, multo minus inter eos, quos hæc sit statuere aut destituere, Atq̃ utinã nouissimũ merear Ecclesiæ membrũ fieri aliquãdo, Sed id potius ago, Cum sint in Ecclesia & doctissimi pariter & sanctissimi uiri, ea tñ est nostri seculi infœlicitas, ut etiã tanti non possint Ecclesiæ succurrere. Quid em̃ potuerit hodie doctrina, & pius zelus, satis probauit infœlix euentus eorum doctiss. & sanctiss. uirorũ qui sub Iulio secundo statuerunt reformare ecclesiã, instituto ad hanc necessitatem concilio. Sunt & alij passim, quos noui, optimi & eruditi pontifices, sed exemplum paucorũ imponit silentium plurimis. Est em̃ tempus pessimũ (ut ait Amos propheta) ideo prudẽs in illo tempore tacebit. Deniq̃ est nobis hodie Pontifex optimus LEO DECIMVS, cuius integritas & eruditio delitiæ sunt om̃ibus bonis auribus. Sed quid ille suauissimus homo potest unus, in tanta rerũ cõfusione, dignus profecto qui melioribus temporibus pontificaretur, aut meliora tempora essent sui pontificatus. Nostro seculo digni sumus pontificari nõ nisi Iulios secũdos, Alexandros Sextos, aut si quos alios, atroces

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

Mezentios, uel finxerūt Poetæ. Nam bonos ridet hodie, etiam Roma ipsa, imo Roma oīm maxime, in qua enim orbis Christiani parte, liberius ludūt, etiam in summos pontifices, q̄ in uera illa Babylone Roma: sed sat ista. Cum itaq; præter innumeros priuatos, etiam in sedibus suis habeat ecclesia doctissimos, si prudens uoluissē existimari illorum exemplo, & ipse tacerem. Sed præstat uel a stultis, a pueris, ab ebris ueritatē dici, q̄ omnino taceri, ut fiducia doctiorū & sapientium animosior fiat, ubi audiunt nos, rude uulgus tandem pro rei nimia indignitate clamare, sicut ait Christus. Si hī tacuerint, lapides clamabunt.

Ista itaq; præfatus, ad cōclusionem uenio. & primo de ea secundum sententiā, deinde secundū uerba seu sententiā aliorum. Igitur in hac cōclusionē nihil loquor de potestate iurisdictionis, quā infra sequente mox cōclusionē nego, & supra. xxij. & viij. idem negaui. Hanc enim potestatē illi ex ijs uerbis cōeperunt, de qua dico sicut dixi. Statuat Ecclesia alterā partem eius quæstionis & sequar libentissime, Cessent interim temerarij suorum somniorū assertores. Ego dubito & disputo, an habeant potestatem iurisdictionis in purgatoriū. Et quātum hucusq; lego & uideo, teneo negatiuam, paratus tenere affirmatiuā, postq̄ ecclesie sic placuerit. Interim hic loquor de potestate uirium non iurium, de potestate operandi nō imperādi, ut sit sensus, Papa nullā quidem habet potestatē in purgatorium, sicut nec ullus alius Pontifex. Si autem habet aliquam, talem certe habet, qualis sit & inferioribus participata. Hæc autē est, qua Papa & quilibet Christianus potest suffragari, orare, ieiunare, &c. pro animabus defunctis Papa generaliter, Episcopus particulariter, Christianus individualiter. Patet itaq; cōclusio uerissima. Sicut enim Papa una cū tota ecclesia suffragat̄ aniabus (quale fit in die oīm animarū) Ita quilibet Episcopus cum sua diocesi id facere potest (sicut fit in diebus, q̄s uocant cōmunes) & Curatus in sua parochia (sicut fit in exequijs & anniuersarijs) Et quilibet Christianus in sua deuotione. Aut ergo nega, suffragiū esse intercessionem, aut concede quemlibet prælatū cū suis subiectis posse suffragari animabus.

Hæc igitur puto non esse tam dubia, quam sunt audaces illi sermones de iurisdictione Ecclesie in purgatorium.

CONCLUSIO XXVI.

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Optime facit Papa quod nō potestate clauis (quā nullam habet) sed per modū suffragij, dat animabus remissionem.

NON credo necessariū, iterū protestari quid disputem, aut quid asseram. Sed cum nostro seculo sint tam zelosi HAERETICAE PRAVITATIS INQUISITORES, ut christianissime catholicas, ui conent ad hæresim adigere, opportunū fuerit sup singulis syllabis protestari. Nam quid aliud fecerint Ioan. Picus Mirandulanus, LAURENTIVS VALLA, Petrus Rauēnas, Ioan. Vesalia, & nouissime diebus istis IOANNES REUCHLIN, ATQVE IACOBVS STAPULENSIS, ut inuiti cogerentur, & bene sentiendo, male sentire, non facile uiderim, nisi qđ omiserint forte protestationē super singulis (ut dixi) syllabis, tanta est hodie in Ecclesia puerorum & effœminatorū tyrannis. Itaq; protestor denuo, duo in ista conclusione me facturum. Primum, de potestate clauium in purgatoriū disputare, & negatiuam probare, donec alius affirmatiuā melius pbet, Secundo, de modo illo suffragij inquirere.

Primum probosic.

Primo, per illam uulgatam Hostiensis rationem, uidelicet, Si clauis sese ad purgatoriū extenderent, possent euacuare purgatorium. Atq; crudelis esset Papa quod nō euacuat purgatorium

Hanc soluunt sic, Papa potest, sede nō debet euacuare, nisi sub sit iusta causa & rationabilis, ne aduersus iustitiam diuinā temere agat. Hanc frigidam & oscitantem solutionem, uix puto proferrent, nisi uel non aduerterent quid loquantur, uel inter uitulos marinos profundissime stertentes, se loqui arbitrarentur. Ita fit, ut ex uno absurdo dato, plura sequantur. Et ut ille ait, Septem mendacijs eget unum mendacium, ut uerum uideatur.

Igitur argumentū uix potuit robustius firmari, q̄ tali solutione. Quærimus enim, qđ tandem nomen erit huius causæ rationabilis? Constat aut, quod uel pro bello cōtra infideles, uel pro structura sacra, aut cōmuni, aliaue necessitate huius uitæ indulgentiæ donant. Sed nulla illarū tanta est, quin incomparabiliter maior sit Charitas, iustior & rationabilior. Si itaq; iustitia diuina nō offenditur, si propter corpora fideiū, & res eorū tuendas aut ppter in animatas fabricas, aut usum huius corruptibilis uitæ

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

breuissimū, remittunt tot, quot uoluerit (etiā si omnes in eo numero cōprehendis, ut sic etiā euacuet purgatoriū) quāto magis nō offendit, si pro sancta charitate redimant omnes. Nisi forte iustitia diuina, tam est iniqua, aut forte melancholica, ut plus faueat Charitati in corpora & pecunias uiuentium, q̄ in animas tam egenas, exhibitæ. Maxime cū tanta res sit, succurrere animabus, ut fideles debeāt malle seruire Turcis & corporaliter occidī q̄ animas nō redimi. Si ergo p̄pter id quod minus est, infinitas, & forte per hoc ipsum omnes redimet, cur nō & propter id qd̄ maximū est (id est) Charitatem? Hic tamē ego illis angustia clausis consiliū dederim, ut dicāt causam rationabilem nullam esse posse, ut sic secure elabantur huic obiectioni. Et ita si Papa possit quo ad se, nō tamen potest, quo ad causam, quæ non esse potest.

Secundo, ipse stilus Papæ idem probat, in quo dicit, de iniunctis pœnitentijs. Manifestū est autē quod tantū donat, quantū sonat, & eo modo donat, quo sonat, ut sic Episcopus xl. Card. c. dies de iniunctis pœnitentijs, Ita Papa p̄sus oēs plenarie dies de eisdē iniunctis relaxat, sed purgatorijs pœnas nulla clauis iniūxit.

Hic uero bellus quidā somniator sic fabulatur. Quando Papa dicit, damus indulgentias oīm peccatorum de pœnitentiā iniuncta, intelligitur de pœna imposita per sacerdotem, Quando autem dicit, damus indulgentias oīm peccatorū, de quibus contriti & confessi fuerint, tunc non remittunt oblita uel ignorata. Quando uero dicit, damus remissionem oīm peccatorū, tunc euolaret, si moreretur. Et sic in manu Papæ est, quos uolet saluare, O furor. Vide pronuntiatorē hunc q̄ secure asserit, ac si oraculum ederet, Cui si dicerem, obsecro te, unde probabo hæc, si fuero iussus rationem reddere huius fidei: fortasse noua alia finget mendacia, quibus illa priora statuatur magna maioribus. Infelices Christiani, qui coguntur omnia audire, quæcunq; tandē nugari libuit ineptissimis hominibus. Ac si non haberemus ipsam scripturā, quā præcipiente Christo, populū doceremus, & tritici mensuram, nō lapparum & tribulorū cados illis tribueremus.

Inter cætera portēta, quæ hic suauissimus author fingit, id quoq; nobis audeat persuadere, quod in manu Papæ sit remittere, uel non remittere ignorata uel oblita, quasi nō sciat uniuersa Ecclesia, quod post omnē solutionem Papæ, cūctis fidelibus restet di-

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

cere, Delicta quis intelligit, ab occultis meis munda me dñe. Et quod etiã bona opera nostra, cū Iob uereri oporteat, ne inueniãtur apud deũ horrenda peccata. At Clavis Ecclesiã, bona opera si sint mala corã deo nec ne, nescit, nec iudicat, multominus remittit. Secũdo procedit eius somniũ, ex laboriosa illa & inutili arte confitendi, imo desperandi & perdendi animas, qua huc usq; docti sumus, harenã numerare, id est singula peccata discutere, colligere, atq; ponderare, ad faciendã cõtritionem. Quod cū fecerimus, fit ut refiticemus uel cõcupiscentias uel odia, præteritorũ memoria, & dum conterimur de præteritis, noue peccamus. Aut certe si fiat optima cõtritio, sit tantũmodo uiolẽta, tristis, mereq; facticia, de metu pœnã simulata dũtaxat. Sic em̄ docemur peccata conteri, id est, ad impossibile, uel ad peius, conari.

Cum uera cõtritio sit incipienda a benignitate & beneficijs dei, præsertim a uulneribus Christi, ut homo ad sui ingrati tudinem, primo ueniat ex intuitu diuinã bonitatis, & ex illa in odium sui, ac amorẽ benignitatis dei. Tum fluent lachrymã, & odiet seipsum ex corde, citra tamen desperationẽ. Tum odiet peccatum, nõ propter pœnã, sed propter intuitũ bonitatis dei, qua inspecta conseruat, ne desperet, & sese ardentissime odiat, etiam cū gaudio. Sic dum fuerit unius peccati uera cõtritio, oĩm simul erit. Sic Ro. ij. Ignoras qđ benignitas dei te ad pœnitentiã adducit: O qđ multi id ignorant sancte Paule, etiã aliorũ Magistri. Sic in Numeris legimus, filios Israel nõ fuisse a serpentibus suis ignis liberatos per intuitũ & horrorem eorũ, sed potius auerso intuitu ab eis, & ad serpentem æneum (id est, Christum) conuerso. Item & ab Aegyptijs uisis territi sunt, sed dato eis dorso, mare trãseuntes saluati sunt. Ita sunt peccata nostra in uulnerato Christo, magis qđ in nostra conscientia tractanda. Illic enim mortua sunt, hic uiuunt. Alioquin si illorum carnificina seruãda est, fieret ut si quis subito ad mortem raperetur, nõ possit saluari, quia nõ habet tempus colligendi peccata. Sed habent quod hic dicant.

Quare ad commentũ illius Commentatoris dici potest, in oĩm remissione summi Pontificis, præsertim illa publica & coram Ecclesia (ut fit in uenijs) debet subintelligi ista clausula, de inunctis pœnitentijs, siue sint peccata oblita, siue ignorata. Hęc enim ad forum ecclesiã non pertinent.

F

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

Ortum est autem istud pelagus sermonū (ut mihi uidetur) ex quadā incuria inspiciendæ originis indulgentiæ. Nam tunc temporis quādo uigebant Canones pœnitentiales, magnū erat relaxare. iij. dies, post hoc cœperūt centū dari, deinde mille dies, tandē multa millia dierū, & anni, & annorū cētenaria & millenaria. Sic enim paulatim pcessit maior, ac maior largitas ueniarū. Post hęc, cœpit, septima pars oīm peccatorū remitti, Deinde tertia pars, Nouissime dimidia pars, ac sic peruenit ad plenariā remissionem oīm peccatorū, ut satis pōt uideri adhuc in stationibus urbis Romæ. Quod si in primis gradibus intelligit pœnitētia iniuncta, certe & in plenaria remissionē intelligēda est.

Tertio, iterum stilus Papæ dicentis, per modū suffragij. Oportet eū diuersum esse modū suffragij, a modo potestatis. Quod si ipsi Papæ (sicut debemus) plus credemus, q̄ illis & nobis ipsis, patet nullā potestatem, sed suffragiū ualere in purgatoriū. Tutius est mihi cū Papa sentire, q̄ cum illis. Papa nō arrogat sibi potestatem, sed suffragiū sibi uendicat. Et satis miror, qua fiducia illi cōtra expressam prohibitionē c. Cum ex eo, plus audeant prædicari, q̄ in literis Papæ continetur, cum suffragij modus ibi solum cōtineatur. Quod si sic intelligunt, Non habet potestatem quidem iurisdictionis in purgatorium, sed tamen habet potestatem Clauium applicandi suffragia in illud. Hic dico & ego, qd hoc nemo negat, potestas applicandi siue suffragia, siue satisfactioes, siue laudes dei, prorsus est in manu summi Pontificis, Verum an illa potestas sic sit solius Papæ, ut non etiam aliorum Pontificū sit, ut cōclusionē præcedenti dictum est, uel quid, ego nondum intelligo in isto modo applicationis, in secunda parte huius cōclusionis dicam. Interim hanc primam prosequamur.

Quarto, & omniū fortissime, Christus non ambiguus, sed claris, apertis, rotundis uerbis dicit, Quodcūq; ligaueris super terram, ligatū erit & in cœlis, Et quodcūq; solueris super terram, solutū erit & in cœlis. Non frustra adiecit, super terrā, Alioquin nisi restringere uoluisset potestatem Clauium, satis fuerat dixisse, Quodcūq; solueris, solutū erit. Aut ergo Christus ut nugator superfluit uerbis, aut potestas Clauium solummodo est super terrā.

Sed hic o. bone deus, q̄ prompta est quorundā supersticio, qui sine scitu & sine uolūtate Papæ uolunt in his uerbis potestatem

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

ei dare, ubi ipse suffragiū sibi usurpat duntaxat. Et cum sentirent hæc uerba Christi sibi fortiter resistere & errorem confutare, nō id egerunt, ut erroris patrocinium desererent, & uerbis Christi incorruptis sensum suum accommodarent, Sed e contra, uerba eius sensui suo corrupto accommodant & torquent, dicentes, illud Super terram, potest dupliciter construī. Vno modo, ut ad soluentem. Alio modo, ut ad soluendū pertineat. Et primo modo esse Christum intelligendū, scilicet, Quodcunq; Petrus, dum fuerit super terram, soluerit, solutū erit & in cœlis. Volentes forte, quod & si diabolū solueret (modo ipse soluens super terram sit) solutus erit in cœlo. Nam qui dicit, Quodcunq;, & nihil addit quo restringat, omnia certe solubilia esse ostendit. Nescio quibus uerbis hanc rudem & insulsam superstitionem, imo temeritatē infecer. Hieronymiano stomacho & eloquio dignus hic erat author, ut sanctorū uerborum Christi, tam audax uolentia & corruptio uindicaretur. Et ut omittam grāmaticam, quæ uel sola potuit eos docere, non posse hunc eorum sensum istis uerbis stare, sed magis nouas dialecticas, q̄ uerā sequuntur grāmaticā.

Videntur isti eousq; sapuisse, quasi Christus timuerit, ne quando talis Petrus uel Papa foret, qui & mortuus uellet ligare & soluere, & ideo necessariū ei fuerit tam insignem mortuorū Pontificum ambitionem & tyrannidem præuenire ac prohibere, ne ligent aut ligant, nisi dum fuerint in uita & super terram. Et forte (ut tā dignos scripturæ interpretes digne laudemus) nec sine causa sic timuit Christus, ita uidelicet aliquando contingeret, ut mortuus Pontifex aliquid ligaret, & suus successor uiuus idem solueret. Tum fieret magnus error in cœlo, & Christus anxius ignoraret, cuius illorū approbaret officium, ut qui temere permisisset utrisq; idem officium, nec addiderit super terram, ut mortuus cōpesceretur. Si enim ita nō sapiunt, quid æstuant, quid laborant ostendere, quod super terrā, ad soluentem pertinet. Ecce uere aureū opusculū aurei doctotis, & aureis literis dignissimum, & ne nihil nō sit aureum, aureis discipulis tradendū, illis uidelicet, de quibus dicitur. Simulacra gentium aurū & argentum, oculos habentia & non uidentia &c. Recta uia isti incedunt contra Christum. Christus enim ideo addidit super terrā ne Pontifex, qui nō potest nisi super terram esse, præsumat id li-

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

gare aut soluere, quod nō sit super terrā, uelut data opera, nostri temporis adultores fœdissimos præueniens & prohibens, qui inuito & recusanti Pontifici, regnum tradere incipiūt inferorū Hos S. Hieronymus pro suo feruore dixisset Theologos, id est, deum loquentes, eum autem puta, qui apud Vergiliū magnum uatibus inspirat furorem. Sed tamen agamus contra eos.

Primo, Si per hanc intelligentiā clauēs soluūt mortuos, ergo & ligant, quia utrinq; additur, Super terrā, dicens, Quodcunq; ligaueris super terrā, Ergo & hic oportet eadem industria & acmine nobis distingui, super terram dupliciter cōstrui. Vno modo, ut ad ligantem, Alio modo, ad ligandū pertineat, ut sic concludant nobis, Pontificem posse ligare sub terra in purgatorio, modo id curemus (opere uidelicet medicorū) ut id uiuus faciat, & dum fuerit super terrā. Nam mortuus nō posset ligare. Quod si ista prima pars uerborū Christi non recipit hanc torturam & uiolentam elusionem, ut ipsimet quantūlibet sint sine iudicio, afferunt, qua fronte audebunt alteri parti eam uim facere, cū sit simili schemate per omnia composita: nisi forte illis, more suo, omnia licuerit uniuocare & æquiuocare & amphibologifare & paralogifare, sicut libuerit & ubi libuerit. Dicunt ergo, quod super terrā, in prima parte pertinet ad ligandū, Sed in secunda parte pertinet ad soluentem, quando quidē & maiora monstra in sacris etiā literis inuexerunt, pro sua laudabili consuetudine.

Quare cum omnes negent, Clauēs posse ligare in purgatorio, necesse est negare, qđ possint soluere, cū sint illæ duæ potestates æquales, & æqualiter a Christo Ecclesiæ suę datæ. In hac sententia sunt quidā nō pessimi Iuristæ, an saniores ceteris, uiderint illi

Secundo, Ex ipsa antithesi, ista sententia etiā confutatur. Quia sicut in cœlis, utiq; ad soluendum in cœlis, respicit, ita super terram, ad soluendum super terram, respiciat oportet. Et rursus, in cœlis ad ligatum, Quare & super terram, ad ligatum referri debet. Vnde Christus uelut de industria, non dixit, Ego soluiam in cœlis, sed solutum erit in cœlis, ut si quis primo uerbo, scilicet, Quodcunq; solueris super terram, falsæ intelligentiæ calumniā quæreret, in sequente retunderetur, nec permetteretur ad soluendum aptare, quia solutum in cœlis, cogit certe intelligi, solutum in terra, non soluentem. Et ligatum in cœlis, cogit intelligi

non ligantem, sed ligatum in terra, aut saltem utrunq.

Tertio, Si clavis tenditur in purgatoriū, quid frustra laborat? Cur non tollunt uerbum suffragij: cur nō persuadent Pontifici, ut dicat per modū potestatis, & autoritate potius quam suffragio soluere & ligare? Quippe, Quodcūq; soluerit (tantū caueat ne sit mortuus) solutū erit. Quid nos obtundit uocabulo suffragij, quod nemo intelligit potestatem, sed omnes intercessionem?

Quin amplius faciamus, & rogemus Papā, ut purgatoriū omnino tollat de rerū natura. Sic enim Clauēs ecclesiæ, etiā quoad soluendū duntaxat, illuc sese extendunt, erit in manu eius totum purgatoriū. Quod probo sic, Det omnibus in illo existentibus remissionem plenariam. Secūdo, omnibus morituris Christianis eandem similiter det remissionem, Tunc certum erit, ut nullus in eo maneat, nullus in ipsum ueniat, omnes autem euolent & cesset purgatoriū. Debet autem id facere, & subest iustissima causa, scilicet charitas, que per omnia, super omnia, in omnibus quærenda. Nec cauendum est, quod iustitia diuina offendantur a charitate, ad quam potius ipsa nos urget. Quod cum factum fuerit, deponamus totū officium defunctorū, satis hodie molestum, & neglectum tamen, mutemusq; id in officia festiua

Quarto & ultimo, Si purgatorij pœna est castigatoria, & afflictiua, ut supra. v. Conclu. tunc certū est, eam nō posse solui potestate clauū. At non esse aliā, satis puto ex sufficienti diuisione patere. Paret itaq; prima pars huius Conclu. ac p hoc tota satis pbabiliter firmata, qd suffragiū, nō iurisditio intret purgatoriū

Secundū, scilicet Modus ille suffragij, & si non fuit a me positum, ut inquireretur, nec requirēt ad positiones meas, scire, quis aut qualis sit, tamen uolens exponā me in eo, quod iuste poterā omittere, ne uidear angulū quærere. salua semper mea protestatione, quod non meū, sed pontificis, imo Ecclesiastici forte Concilij sit statuere, quis sit ille modus. Meū est inquirere & disputare ac rationibus adductis, quid intelligā, aut nondū intelligam, indicare. Ergo duplici uia impenditur suffragium animabus.

Primo re ipsa & officio p̄sente, sicuti fit, cū sacerdos cū populo orat, ieiunat, sacrificat, aliq; facit nominata opera, pro nominatis animabus. De quo suffragio nullum dubiū est, quin uehementer profit, & redimat anīas, secundū quod deo uisum fuerit, &

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

illæ meruerint secundū B. Augustinū. De isto superius dixi Conclu. præcedenti, qđ talem potestaté habet Episcopus specialiter, qualé Papa generaliter, Sed nō iurisdictionis, sed suffragij faciendi in purgatorium. De isto modo hic nō quæritur, ut notū est.

Secundo, impendit sine officio uel opere, sed mera iurisdictione per literas uel per uoces pronuntiata, Et id quoq; ex duobus thesauris. Primus est triumphatis Ecclesiæ, qui est meritū Christi & sanctorū eius, superabundātius q̄ debuerant merentiū. Et hunc esse relictum in Ecclesiā, ut hic remuneretur & compensetur, dicunt illi. Alter est militantis Ecclesiæ, ut sunt merita, bona opera uiuentium Christianorū, quæ habeat summus Pontifex in manu sua, applicare ea, uel pro satisfactione pœnitentiū, uel suffragio defunctorū, uel pro laude & gloria dei. Sic enim & ego aliquando & docui & scripsi, Papā tripliciter habere militantis Ecclesiæ merita in potestate. Primo, ut ea offerat deo pro satisfactione aliorū. Secundo, pro suffragio animabus. Tertio, in laudem dei. Et hanc facultaté spiritualem, si uera est, in suis diocesis habere Episcopos, firmiter credo. Aut si erro, reuocet me qui potest. Alioquin quomodo stabunt sine errore fraternitates illæ, in quibus sibi cōmunicant sua studia & opera, rā maiores quā minores prælati: Item monasteria & ordines, & hospitalia & parochiæ. Id enim non potest uerū intelligi, nisi qđ tali mō unius opus pro altero satisfacit, suffragat & glorificat deū.

Dico itaq;

Quanq; ego prorsus nō intelligo, quō sint ista merita militantis Ecclesiæ in manu Papæ, tñ interim sic pie credā, donec suus Gordus hunc nodū dissoluat. Causa autē q̄re nō intelligā, est hæc

Prima, Si pro uiuentibus uiuentium offert opera, iam nō uideō, quomodo sit remissio gratuita, & nō potius uera & iusta satisfactio & persolutio usq; ad nouissimū quadrantem. Licet enim ille nō operetur cui sit remissio, alij tamen operantur & satisfaciunt. Tunc enim id fiet, quod omnes constater negant, scilicet quod concedens oneret se ad satisfactionem, uere enim Papa tunc non remitteret, sed satisfaceret, scilicet per sibi subiectos.

Secunda, quod sic clauēs Ecclesiæ nihil prorsus facerent, nisi quod iam de facto fit in Ecclesia, etiā sine clauibus. Nam ex lege charitatis quilibet pro quolibet tenetur orare. Et Apostolus ait,

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.

Tertia, quod nomē indulgentiæ huic sententiæ repugnat, quia debet illud indulgere, id est, remittere, ut non faciat quod debet non aut imponere alteri, uel impositum dicere, ut indulgentia prorsus extinguat debitū, non aut per aliū soluat. Quare uidet̄ potius sine isto thesauro, nuda sufficere potestas Clauium ad indulgentias, maxime cū remittatur tantūmodo Canonica, non aut Euangelica satisfactio. Aut iterum hic dicendū erit, ut supra de remissione culpæ dictū est, quod sic etiā remittat per hūc thesaurū pœnas, id est, declaret id fieri, quod etiā sine eo sit, scilicet, Ecclesiā pro eo satisfacere cui remittit̄. Quomodo B. Aug. dicit, Neminē suscitari, nisi quem suscitāt unitas Ecclesiæ, ut in uidua figuratū dicit. Sed adhuc durat ratio prima & secunda, quod sit tunc potius satisfactio q̄ remissio, siue declaret̄ siue concedatur.

Quarta, Thesaurus ille Ecclesiæ militantis magis opatur gratiā spiritus, q̄ remissionē pœnarū. & uidetur satis uiliter tractari, si pro pœnarū remissione applicetur, cū remissio pœnarū sit uilissimū donū in Ecclesia, etiā impijs donabile, & sola clauis potesta

Dico secundo.

(te, ut uidetur.

Non intelligo, quomodo aut quid fiat, quando Papa eundē thesaurū applicat pro suffragio defunctorum. Causa hæc est,

Prima, Quia iterum non plus uidetur facere, q̄ quod de facto fit. Nam uniuersa Ecclesia de facto orat & suffragatur pro defunctis, nisi iterum hic putetur id facere declaratiue. Nec uideo quid illud obstat quod dicitur de Missa, quæ plus prodest si per sacerdotem uni applicetur, quam si sine applicatione pro omnibus celebret̄. Fateor id uetū a me credi. Sed Papa ut summus & generalis omnium sacerdos, certe nō potest nisi generaliter applicare, immo debet id facere, etiam sine literis ueniarum.

Secundo. Cum per indulgentias nō remittant̄ nisi pœnæ Canonice, prorsus nō possum intelligere, quid animabus remittatur, cū Canones eas nō ligent. Deniq; in morte sunt ab illis absolute, cum oīs sacerdos sit Papa in hora mortis. Item q̄d nulla anima patitur in purgatorio pro criminibus & mortalibus peccatis sed tm̄ pro uenialibus, ut dis. xxv. Qualis. Canones aut̄ uenialibus, imo mortalibus occultis nō sunt impositi, sed tantū criminibus cognitis, ut supra dictū. Dicat ergo qui potest, Quō indul

F. iij

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

gentiæ suffragant illis, id est, remissiones Canonũ, nisi non tantum indulgentias largiat, imo illis uelut in superabundantẽ caurelã datis (uel ut solent etiã mortui absolui in facie Ecclesię) simul inuoluat ultra indulgentias, applicationẽ meritorũ Ecclesię. Et tũc certe indulgentiæ nõ sunt suffragiũ, sed cũ suffragio tanq̃ altero dono, dant animabus, id est, declarantur dari, uel applicantẽ.

Dico tertio.

De thesauro meritorũ Christi & sanctorũ ad remissionẽ peccatorũ applicato, dicã infra in sua Cond. lviij. Vides ergo q̃ sint oĩa obscurissima, & dubiosissima, ideo piculosissima doceri. Id unũ dico & uideo, qd Papa (in Cle. de pe. & re. c. Abusionibus) dãnare uidetur hanc sententiã, de redimẽdis animabus p̃ indulgentias, dũ dicit, Animas de purgatorio, ut asserũt, mendaciter extrahũt. Vbi glossa, super uerbo, mendaciter, quia inquit, sunt iudicio dei reseruata. Et allegat ad hoc dist. xxv. c. Qualis. Et certe mihi uidetur recte sentire. Nam si per suffragiũ redimãtur, nõ utiq̃ sequitur eas statim euolare, non est idem suffragari & redimere seu liberare. Itaq̃ ego hucusq̃ sapio, quod uideo indulgentias & suffragium meritorũ Ecclesię esse duas res diuersissimas alterã sine altera, & cũ altera dari potentem. Indulgentijs sufficit sola potestas clauium, sine addito illo thesauro, qui tamẽ potest addi, uel solus dari. Solus datus, facit participem bonorũ, ut supra satis est dictũ. Hęc si essent certa & uera, sequeretur, quod indulgentiæ, in quantũ tales, prorsus nihil prodesent animabus, nisi quod coram Ecclesia absoluerent (id est, denunciarentur eas esse absolutas) Aut si prodesent, non id fieret uirtute ipsarũ, sed alia adiuncta illis donatione, scilicet meritorũ Ecclesię. Quæ donatio iterũ distinguenda est a generali applicatiõe, qua Ecclesia de factõ per illa suffragatur animabus, sine Papæ applicatione, & uidendũ quid ipsa ualeat. Sed etiã alijs relinquendus est inquirendi labor, quibus est nondum fessum studiũ in tantis dubijs.

Nunc obijcitur.

Primo, Celebre habetur, quod quidam magister Parthenijs tenuit in disputatiõe sua, Summũ Pontificem habere potestatem in purgatorium, & Pontifex eo cognito & mortuo, dedit eam assertam remissionem, uelut commendans.

Respondeo.

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Me nihil mouet, quid placeat uel displiceat summo pontifici Homo est, sicut & ceteri, multi fuerunt summi Pontifices, quibus non solum errores & uitia, sed etiam portenta placuerunt. Ego audio Papam ut Papam, id est, ut in Canonibus loquitur, & secundum Canones loquitur, aut cum Concilio determinat non autem, quando secundum suum caput loquitur, ne forte cogar cum quibusdam, male Christum cognoscētibz, dicere, quod Iulij secundi horrendæ cædes in Christianum populum, fuerint quædam beneficia pii pastoris, in oues Christi collata.

Secundo, B. Bona, li. iij. dist. xx. Non esse resistendū importune, si quis asseruerit Papam habere potestatem in purgatorium. Respondeo primū. Autoritas, S. Bona. in re hac non sufficit.

Secundo, quando id asseruerit, non erit resistendū. Tertio, Bona. recte dicit, Quia addit, seipsum exponens, dummodo id constet per authoritatem manifestam, aut dictamen rationabile. Sed illa nondum constat manifesta authoritas.

Hic uero obijcitur.

Primo, Sixtus quartus determinasse dicitur, quod per suffragium ille modus nihil minuit plenitudinem indulgentiarum.

Respondeo.

Primum, Si quis pertinax esse uellet, diceret, Proba quod dicis optime pater, Maxime cum solius Papæ non sit nouos fidei statuere articulos, sed secundū statutos iudicare & descindere quæstiones fidei. Hic autē erit articulus nouus, ideo ad uniuersale cōfiliū pertinebit eius determinatio, multo magis quæ Conceptio, B. Virginis, Præsertim cū hic nullū, illic multū & magnū sit animarū periculū, Alioquin, Cum Papa sit unus homo, qui errare potest in fide & moribus, piculo affidue laboraret totius Ecclesiæ fides, si quicquid sibi uisum fuerit, necesse sit uerum credi.

Secundo, etiā si Papa cū magna pte Ecclesiæ, sic uel sic sentiret, nec etiā erraret, adhuc nō est peccatū aut hæresis, cōtrariū sentire præsertim in re nō necessaria ad salutē, donec fuerit p Conciliū uniuersale alterū reprobatū, alterum approbatū. Quod, ne multis agam, illo unico probatur, quod Ecclesia Romana etiam cum Concilio uniuersali Basilien. ac tota ferme Ecclesia sentit Beatā uirginē sine peccato conceptam. Et tamen, quia altera pars non est reprobata, non sunt hæretici, qui cōtrarium sapiunt.

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

Tertio, Ego dico, mihi nondū uisam illam Sixti determinationē. Sed hæc mihi uisa est, quod indulgentiæ dantur defunctis per modum suffragij. Ex qua nondum sequitur, quod ideo animæ euolent, quibus ille modus datur.

Quarto, Non possum esse alieni uerbi, multominus Summi Pōtificis, interpres, Quare donec seipsum interpretetur interim opinemur, honoris gratia, defendendo dictum tale incognitū. Dupliciter potest id ipsum intelligi. Primo. Modus suffragij non minuit plenitudinem indulgentiæ, id est, licet indulgentiæ dentur ibi, non per modum indulgentiæ, sed per modum suffragij, tamē tali suffragio & intercessiōe nihilominus fit, ut euolent omnino, quibus fuerit impensus. Ac sic non soluendo, sed intercedendo euolant, Hanc non teneo, sed illi ita putant dictum.

Secundo. Modus suffragij non minuit plenitudinem indulgentiæ, id est, applicatio indulgentiarum per modum suffragij permittit eas esse, quod sunt, scilicet indulgentias plenas, nec tollit id, quod natura sua sunt, Solum, quod non agunt, ut indulgentiæ, sed ut suffragiū. Et hanc admitto & addo, Quod si non minuit aliquid, multo magis nihil auget indulgentias illa applicatio suffragatoria. Ex ijs sequit̄, quod non euolent animæ per illum modum. Et id sonant etiam uerba, Quia nō dicit, Modus ille suffragij plene redimit animas. Sed, nō minuit plenitudinē indulgentiæ, scilicet quod indulgentiæ licet plene, tamen tantū faciunt, quantum facere potest suffragium, nec amplius.

Iterum obijcitur.

Forma absolutiōis Apostolicæ dicit, Remittēdo tibi pœnas purgatorij, in quantum Clauis sanctæ matris Ecclesiæ se extendunt, Et hanc formam seruant pœnitentiarij Papæ, etiā in urbe.

Respondeo.

Primo, Ista sunt extra propositum, quia est forma absoluendi uiuorum & morientium, non autem forma applicandi indulgentias iam defunctis.

Secundo, Tamen quærendæ ueritatis causa, dico, quod cum sint dubia & obscure posita ista uerba, non potest errari in fide, si quis cōtra senserit, quā putantur intelligenda. Cur em̄ trepidat illa forma: cur uelut dubitans dicit, In quantum Clauis sese extendunt: Suspecta est mihi ista tremenda cauda, Non teneor firmis

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

ter credere, quod ipse non audeat constanter pronuntiare. Cur hic solum & nusquam alibi adiungit, in quantum Claves se extendunt: An nondum uidemus quod uigil sit Christus in Ecclesia sua, ut etiam errare uolentes, non permittat errare: Si tamen nos ipsos, neglecto eius monitorio, non precipitemus in errorem.

Tertio dico, sicut prius, etiam si Papa cum suis poenitentiaris hic non erraret, non ideo sunt haeretici, qui negent eius sensum, aut non credant, donec fuerit Concilij uniuersalis iudicio alterutra partium definita uel reprobata. Sic enim, licet etiam indulgentijs ornarint festum Conceptionis, tanquam rem certam fidei, non tamen damnant, aut ligant eos, qui solutionem talium indulgentiarum non querunt. Ita quantumcumque donetur indulgentiarum, formam illam non est necesse credere esse ueram, donec statuatur Ecclesia. Et iterum uides, quanta sit necessitas legitimi & uniuersalis Concilij. Sed timeo, nostrum seculum non sit dignum donari nobis tale sed potius ut operationibus erroris illudamur, sicut meruimus.

CONCLUSIO XXVII.

Hominem praedican, qui statim, ut iactus nummus in cistam tinnierit, euolare dicant animam.

HOMINEM praedican, id est, uanitatem & mendacia, secundum illud, Omnis homo mendax. Et iterum, Vanitas, omnis homo uiuens, Atque ista positio, secundum meam sententiam, non eget probatione. Probatur tamen per sequentem Conclusionem. Quia arbitrio dei, & merito animae ualet suffragium Ecclesiae. Ideo etiam si illorum esset uera sententia, quod per modum suffragij profunt, Non sequitur quod statim euolent.

Primo, non suffragium, sed exauditio suffragij, eiusque susceptio liberat. Cum non orante ecclesia, sed operante deo liberentur.

Secundo, Natura deus sic agit, ut cito exaudiat, tardet autem dare ut patet in omnium sanctorum orationibus, & doctrinis, ut probet pseuerantiam. Ideo longe distat suffragium, exauditio, executioque eiusdem.

Tertio, Quod hoc ipsum noue dicit, sine autoritate ulla contra prohibitionem Canonis, ne quid ultra quam in litteris continetur, dicat. Non ergo dei & Ecclesiae. i. uera, sed sua propria. i. mendacia loquuntur.

Quinto, Non differunt ille, qui loquitur falsum scienter, & ille, qui asserit certum, quod nescit esse certum. Sic enim & uerum

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

loquens aliquādo mentitur. Sed illa iam dicta, sciunt sibi esse incerta, & tamen certa nō affirmant, tanq̃ Euangelia, nulla enim aūthoritate, uel ratione, possunt ea certa esse probare.

Sexto, Tunc suffragium illud esset melius alieno officio, & p accidens, quam suo proprio, quia non tantum prodest operatio, quā alteri, pro quo fit, immo hoc est Peripateticū, ideo transeo, Maxime cum illi ausint concedere, quod non profint operatio, sed animæ &c. Possent & ego istas fabulas ridendas agitare & illudere, sicut ipsi per eas illudūt ueritatem, Sed desisto, ne magis dogma quam problema ponere uidear.

CONCLUSIO XXVIII.

Certū est, nūmo in cistā tinniente, quæstū & avaritiā augeri posse, suffragiū autem Ecclesiæ est in arbitrio solius Dei.

MIRVM est, quod nō tanto studio, atq; boatu etiam Euangeliū Christi prædicatur saluberrimū. Quæ res suspectū facit negotiū, quod plus quæstū q̃ pietatem æstimare uident, nisi forte iustissime excusent, per hoc, quod Euangeliū Christi ignorant. Igitur, cū indulgentiæ sint nullius pietatis, nec meriti, nec præcepti, sed licentiæ tantūmodo quædam, licet opus per quod redimunt, sit pium, uidetur oīno quæstus augeri p eas, magis q̃ pietas, dū tam effuse & solæ tractant Euangeliū uilius uix recitato.

Probo primo, Quia suffragiū Ecclesiæ nō est iurisditio Papæ nec in manu eius, quo ad acceptationē dei, sed tantūmodo q̃ ad oblationē, etiā si stet eorū snia de animarū redemptiōe per illud.

Secundo, Falsa esset B. Augustini uulgata sententia, q̃d suffragia tantū ijs profunt, qui ea sibi prodesse meruerūt, quia potestate Papæ, non aut merito animæ prodesse, cuiusq; prodesse

Tertio, Contra naturā & uim uocabuli est, ut sit in potestate Papæ, per suffragium redimere, Nam quātumcunq; opus sit excellens, si ipsum ueritur in suffragium, non ut opus, sed ut suffragium, operat. Exauditio suffragij, potius redimit. Aut ergo alijs nominibus de re ipsa loquunt, & tunc peius fallunt, Aut si proprio uocabulo de re sua loquunt, tum nō stat sententia eorū, repugnāte uocabulo suffragij, significatiōi & intellectui potestatis

Quarto, Tūc, prorsus nulla esset differentia inter suffragiū & potestatem nisi uoce tm̄, re ipsa erunt idē, quia idē efficiūt sine alio re

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

quisito ultra uoluntaté Papæ. Cur ergo nõ tacet suffragiũ, & ces-
sat nos cogere alia intelligere per suffragiũ, quã per potestatem.

Hic iterum protestor optime lector, me de suffragio eiusmodi loqui, tanq̃ uere esset tale. Nam meam sententiam dixi supra, quod dubitem nec intelligam, an sit, aut esse possit tale. Quod i-
deo dico, ne mihi ipsi quisquã contrarium, me sibi fingat, dum
hic uelut assero suffragium, quod prius pene negaui.

CONCLUSIO XXIX.

Quis scit, si omnes animæ uelint redimi a purgatorio, si-
cut de sancto Seuerino & Paschali factum narratur.

NON quidem fide dignã scripturã de ijs duobus legi, Nar-
rari tamẽ audiui, quod potuissent suis meritis liberari, si minus
uoluissent glorificari, ideo potius sustinuerũt gloriam uisionis.
Sed in ijs credat quisq̃, quod uelit, mea nihil refert. Non enim
negaui, quin & alias pœnas luant animæ in purgatorio, quam
supra dixi, Sed uolui, ut etiam illis remissis, non euolarent, nisi
& sanarentur in gratia perfecte. Posse tamen fieri, ut aliqua nol-
lent redimi, ex nimia dei charitate, ex eo sit uerisimile, quod Pau-
lus & Moyses potuerunt uelle esse anathema, & separationem a
deo in æternum. Si tale in uita facere, isti prompti erant, non ui-
detur negandum, & a defunctis idem fieri posse, de quo exem-
plum de quadam Virgine, uide in Ser. Tauleri, quæ sic fecit.

CONCLUSIO XXX.

Nullus securus est de ueritate suæ contritionis, multomi-
nus de consecutione plenariæ remissionis.

HABC dico, eorũ sententia, qui uolunt, cõtritionem esse ne-
cessariã ad remissionem pœnarũ, Et non uident, quã uehemen-
ter incerta reddant omnia. Et satis patet conclu. Nam primã par-
tem omnes asserunt. Secundo autẽ necessario sequitur. Meo autẽ
iudicio potest fieri certa remissio pœnarũ, scilicet Canonicarũ, e-
tiam si ille dignus nõ fuerit, nec contritus. Non enim contritio,
nedũ certitudo contritionis, requiritur ad pœnarũ remissionẽ,
quia tenet remissio, etiã si fictis cõcedatur, cũ sit in mera potesta-
te Papæ. Illi uero ut supra q̃q̃ dictũ est, si alias pœnas q̃ criminũ,
uolũt remitti, scilicet quorũcunq̃ mortaliũ peccatorũ, faciunt,

M. L. RESOLVTIONES DE VIRTUTE IN

dum nimium magnificant indulgentias, ut nullæ sint indulgentiæ. Quia nec indulgentiæ quidem sunt, si incertæ sunt. Incertæ uero sunt, si nituntur super absoluendi conscientiam, non super Clauium potestatem, Maxime uero, si & super omnium peccatorum mortalium, nõ tantum criminũ manifestorum, contritione nituntur, cum nullus certus sit, se sine peccato mortali esse Certus autem esse potest, quod sine crimine est, id est, sine peccato, de quo coram Ecclesia possit accusari, ut supra. Ideo illa conclu. nego esse ueram, meo sensu loquens. Posui autem, ut uiderent illi absurditatem suæ iactantiæ, qua indulgentias extendunt.

CONCLUSIO XXXI.

Quam rarus est uere poenitens, tam rarus est uere indulgentias redimens, id est, rarissimus.

ITERVM eorum loquor sententia, ut uideant suæ licentiosæ prædicationis temeritatem, imo contradictionem, qui cum tam multis eas prodesse clamitent, & tamẽ confitentur paucos esse, qui angustam uiam ambulant, nondũ erubescunt, neq; attendunt quid loquantur. Sed nec mirum. Non enim susceperunt officium contritionis & angustæ uiaẽ docendæ. Meum itaq; sensum dico, quod & si pauci sint contriti, multi immo omnes in tota Ecclesia, possunt esse liberi a pœnis Canonum, per ablationem Canonum, sicut & uere nunc sunt.

CONCLUSIO. XXXII.

Damnabuntur in æternum cum suis Magistris, qui per literas ueniarum securos sese credunt de sua salute.

Hanc assero & probo. Sic Hier. xvij.

Maledictus q; spem suã ponit in homine, & ponit carnẽ brachium suũ. Non est em̄ nobis ulla fiducia salutis, nisi unus Iesus Christus, nec aliud nomen sub cœlo datũ, quò nos oporteat saluos fieri. Act. xv. Pereat ergo fiducia in mortuis literis, in nomine ueniarũ, in nomine suffragiorũ. Secũdo sicut dixi, Literæ & ueniæ nihil conferunt salutis, sed tantũmodo auferunt pœnas, nec nisi Canonicas, nec has om̄es tamen. Atq; hic mecũ utinam terra & plenitudo eius gemeret ac fleret, sup seductionẽ populi Christiani, q; passim indulgentias nõ aliter intelligunt, q̄ salutarẽ, & ad fructũ spiritus utiles. Nec mirũ, cũ non exprimat eis rei

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

manifesta ueritas. Infelicissimi Christiani, qui nec in suis meritis, nec in sua conscientia bona possunt cōfidere de salute, docentur cōfidere in scriptā & caratam papyrum, cur non ita loquar: qd enim amplius ibi cōfertur rogo: non contritio, nō fides, nō gratia, sed tantūmodo externi hominis pœnæ a Canonibus statutæ: Atq; ut paulū digrediar, audiui ego ipse multos, qui datis pecunijs, & redemptis literis, totam fiduciā in illas posuerūt. Ita enim uel audierant (ut dicebāt) uel (ut ego honoris gratia credo) intellexerant, præcones ueniarū docere, Non hic taxo, sicut nec mihi licet, qui non audiui præcones ueniales, excusent sese ultra niuē candidius, mea causa, licebit, certe populi redarguēdi sunt aures tam illoti, ut illis salutaria dicentibus, ipsi nō nisi pestifera audiant. Sed dum illi dicunt. Ante omnia fratres in Christo credite, Atq; confidite, & pœnitentiā agite, Crucem uestrā tollite, Christū sequamini, mortificate mēbra uestra, discite pœnas & mortem nō formidare. Ante omnia mutuā inter uos charitatē habete, inuicem seruite, etiā neglectis uenijs. Primū pauperibus & egenis subuenite. Hæc inquā & similia tam pia & religiosa & sancta illis narrantibus. Inspiciens uulgus, nouo miraculo subuersum, longe alia audit, scilicet hæc. O uos insensatos & crassī cordis homines, bestijs prope similes, qui nō percipitis tantā effusionem gratiarū. En cœlū undiq; apertū nunc est, Si nunc nō intres, quādo unq; intrabis: En tot potestis redimere animas, O duri, duri & negligentes, duodecim denarijs patrem extrahere potes, & tam ingratus parenti in tantis pœnis, nō succurris: Ego sane in extremo iudicio excusatus sum, uosq; magis accusatū qd tantam neglexeritis salutē. Dico tibi, Si uel unā solā tunicam haberes, hanc quoq; exuendā, & distrahendā iudico, ut tantas gratias obtineas. Tū uero ubi uentū fuerit ad oblocutores gratiæ, cū illi meras benedictiones inuident etiā, stat tremens uulgus, & cœlū ruiturū, ac terram hiaturā formidat, longe peiores quā infernales pœnas sibi minari audit, ut uerū forte sit, qd ubi illi maledicūt, deus benedicit eorū maledictionibus, & ubi benedicunt, deus maledicit, Nam qua uia fieri possit alia, ut illi tā aliena loquantur, ab ijs, quæ audiunt, quis possit intelligere: Vnde istæ q̄so uerborū laruæ: Sed nec oīa tamen credo, quæ populus passim sese audisse dicit, alioquin hæretica, impia, blasphema,

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

illis prædicata, putarē. Non credo uerū esse, quod unus illorum prohibuit, fieri exequias defunctorū, & sacerdotū inuitationem sed magis ut imponerent in cistā, qui exequias & missas, parentaliaq; uellet peragere. Populus hæc etiā fingit. Non credo fabulam illā, mendacijs refertā, ab ullo dictā, uidelicet, quod in quodam loco, nescio quā millia (si recte memini, tria uel quinq;) animarū fuerint redemptæ per has uenias, inter quas solū tres fuerunt damnatæ, quia detraxerant indulgētijs. Nemo hanc dixit sed passionē Christi narrantibus, talia populus audiuit, aut postea audisse finxit. Non credo uerū, quod passim siue uectoribus, siue hospitibus, aut alias seruientibus, pro pretio dant quatuor, quinq; uel quot libitū fuerit, animas. Non credo, quod in pulpitis, postq; impetuoso mugitu despumauerint suas exhortationes, ut populus imponat, clamitent, Impone, impone, impone (hanc em̄ populus uocē, caput & caudā, imo & uentrē, ac totū pene sermonē esse, fingit) tum ut apostolici prædicatores, rem nō uerbis modo, sed exemplo docent, descendūt, primiq; ad cistā eunt, in oīm oculis, irritātes & prouocātes simplicē & stultū populū, ut penitus exugāt medullas eius. Imponūt itaq; splendido gestu, atq; sonoro tinnitu, tum mirant, si non pluant cæteri oēs totū æs suū, arridēt imponētibus, indignant̄ omittētes. Non dico ego istas nundinas esse animarū, & monopoliā populū indignor, qui tam pia studia, p̄ sua ruditate, non speciem, sed usq; ad furorē auaritiā, interpretat̄. Quanc̄ mihi forte dignus uenia uideat̄ populus, qui ex istis nouis spiritibus uel nouā mentē, uel errorē accipiat, cum prius magis audire sit solitus, quæ ad charitatē & humilitatē pertineant. Sed si catalogū portentosorū audituum uelim percēdere, nouo uolumine fuerit opus. Ego uero mea sentētia credo, si indulgentiæ essent etiā præceptæ, & salutare, tamen quia in tam grandē sunt nunc abusum & scandalū redactæ, ut uel hac sola causa satis iusta, ut uniuersæ tollerentur. Ne forte si diutius permittantur uigere, tandem præcones earū præ pecuniarū amore insaniant. Vere quidem credo, non omnia ab illis dicta esse, quæ passim feruntur, uerum debuerant saltem populum in hoc arguere, & sese clarius exponere, aut quod melius est secundum canones modeste loqui de indulgētijs.

CONCLUSIO XXXIII.

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Cauendi sunt nimis, qui dicunt, uenias illas papæ donum esse illud dei inæstimabile, quo reconciliatur homo deo.

PESTILENTES hæreticos debuerã eos dicere, quid em̄ magis impiũ & hæreticũ, q̄ dicere indulgẽtias Papæ esse gratiã reconciliationis dei: Verũ ut stomachũ meum premã, uolo potius eos nulla malitia aut uolũtate, talia dixisse, aut posuisse, sed mera inscitia, & tam eruditionis, q̄ ingenij penuria, licet & in hoc sit temeritas, quod tam indocti, nõ potius bubulci opus fecerunt, q̄ opus docendarũ animarũ Christi subirent. Audiamus itaq; istũ bubulcũ sua uerba grunnientẽ. sic enim in libello suo, postq; indulgẽtias in quatuor principales gratias distribuerat, & multas alias minus principales. Prima, inquit, gratia principalis, est plenaria remissio oĩm peccatorũ, qua quidem gratia nihil maius potest dici, eo quod homo peccator, & diuina gratia priuatus, per illã perfectã remissionem & dei gratiã denuo cõsequit̄. Hæc ille. Obsecro, quæ hæreticorũ sentina, tã hæretice unq; locuta est: uel ex hoc loco disce, qua causã fiat, ut cum illi sese sanctissima docere dicãt, populus tamen tã impia audiat. Vtinã hic sit diui Hieronymi zelus & eloquiũ, Pudet me rãtæ temeritatis, quod iste blatterator nõ fuerit ueritus, eum libellũ ædere in faciẽ quatuor illustriũ, & circũiacentiũ uniuersitatũ, ac si oĩno ibi ingenia uersa essent in fungos putidos. Doleo & hæreticis nostris propinquis Pighardis, tandẽ uenisse occasione iuste criminãdi Ecclesiã Romanã, si hæc in ea doceri audierint. Quod aut̄ iste insulsus author, non malicia forte, sed inscitia ista dixerit, ex illo uidere licet, quia inquit, per illã (id est, primã gratiam plenariã remissionem) consequit̄ homo perfectã remissionẽ. Quid est, dicere, per plenariã remissionem cõsequitur perfectã remissionem, & per gratiã dei consequitur gratiã dei: An nõ per febrem somniat, aut phrenesi laborat: Sed ad sensum hæreticũ uerte animũ. Hanc primã gratiã uult eam esse, qua maius dici nihil potest, & quã consequitur homo priuatus gratia, quod nisi de iustificãte gratia spiritus intelligi nõ potest. Nec ipsum aliter intellexisse clarum est, alioquin nõ esset, qua maius dici nihil potest. Quamq; si etiã de gratia iustificante alias loqueretur, satis impie loqueretur, cum solus deus sit id, quo maius dici non potest. B. Augu.

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

em non sicut ille, sed in donis creatis, inquit, nullum est maius charitate. Hic uero gratiam dei, & gratiam papae, in unius uocabuli Chaos confudit, dignus author tali uel opinione, uel errore.

Sequitur in eodem libro.

Per quam etiam peccatorum remissionem, sibi, poenae in purgatorio propter offensam diuinam maiestatis, luendae, plenissime remittunt, atque dicti purgatorii poenae, omnino delent. Delphicum autem diuinus oraculum, ut nihil omnino dubitat, qui omnia ignorat, de potestate clauium in purgatorium secure pronuntiat. Sed satis de his supra

Sequitur ibidem.

Et licet ad tantam gratiam merendam, nihil satis dignum possit retribui, eo quod donum dei & gratia aestimationem non habent &c. Vides ut iterum donum & gratia dei inaeestimabile uocet, id quod papa remittit, homo dignissimus, qui ecclesias doceat, id est, haereticorum prostibula. Postquam his uerbis gratiam illam ad forum & nudinas studiose adornarat, mox tamen Mercurium suum habitu Iouis uestit ne ullus intelligat, quod lucrum quaereret, nisi qui non plusquam ipse intelligit. Permittit pauperibus quoque eam gratis dari, ita sane, si primum undecumque pecunias corradere tentauerint a bonis (ut inquit) fautoribus, ita ut mendicantes fratres sine licentia superiorum pecuniam procurent (qua multo melior est apud hunc pseudolum remissio uel fictae poenae, quam salutaris obedientia) Cum uero nusquam patuerit uia corradendi pecunias, ut gratiam illam redimant (id est, denuo emant, non quod illi uendant, sed quod nimia rerum similitudo cogit uocabulis abuti) tum demum dicit, Regnum enim caelorum non plus diuitibus patere debet, quam pauperibus. Iterum per uenias uolens patere caelum. Sed subtraham calaminum, ne pro meritis in eos debacchetur. Sit satis indicasse fidelibus, pestilentiam eorum sermonum tam insigni (ut par erat) inuolutam inscitiae & ruditati, ut dignum esset operculum uase.

CONCLUSIO XXXIII.

Gratiae enim illae ueniales respiciunt tantum poenas satisfactionis sacramentalis, ab homine constitutas.

Haec abunde patet ex quinta supra, & uicesima.

CONCLUSIO XXXV.

Non Christiana praedicant, qui docent, quod redemptur

ris animas uel confessionalia non sit necessaria contritio.

OBSECO, cur ista dilationem dant hoibus in periculū:
 Et quid prodest illis talia predicari, nisi quod pecunia quaeritur
 & non salus animarū, etiā si essent uera: nunc cū sint & impia &
 falsa, multo magis sunt explodenda. Sane & ego superius permi-
 si, posse pœnas remitti, etiā ijs, qui nō sunt cōtriti, quod illi ne-
 gant. Hic rursum, quod illi affirmant, negandū puto. Atq; de cō-
 fessionalibus quidem, idem mihi, quod de pœnis iudiciū est, sci-
 licet, utrobique nō requiri contritionē, neq; quo ad redemptionē
 eorū, quod negant, neq; quo ad usum, similiter & in pœnis re-
 mittendis. Quandoquidē pars cōfessionalis, est remissio pœnæ
 Sed in redimendis animabus omnino dissentio, & peto ut pro-
 bent dicta sua. Ego quidē in redimendis animabus longe aliud
 uideri puto, q̄ in remissione pœnarū. Siquidē in remissionibus
 pœnæ, homo recipit bonū, sed in redimendis animabus facit bo-
 nū. At impius recipere bonū potest, sed nullo modo facere. nec
 potest placere opus eius deo, qui ipse non placet, ut Gen. iij. Re-
 spexit dñs ad Abel, & ad munera eius. Deinde cōtra scripturā est
 ut quis primo alteri misereat, q̄ animæ suæ, & prius festucā de
 oculo fratris eiciat, q̄ trabē de suo. atq; oīno ut seruus diaboli re-
 dimat filiā dei. & hoc apud ipsum deum ridiculū est, ut hostis p̄
 amico regis intercedat. Quis rogo furor hic est: qui (ut uilissime
 pœnæ remissionē, & ad salutem inutile magnificēt) peccata, q̄
 rum pœnitentia sola fuerat magnificāda, extenuat. Si hoc nunc
 est hæreticū, malesonās, scandalosum, piarū auriū offensiuū, qd
 tandē est, quod his nouū portētis appellari possit: An his titulis,
HAERETICAE PRAUITATIS INQUISITORES, ideo catholicos, catholicasq; sententias uexant, atque fati-
 gant, quo liceat eis solis impune & pro libito hæreses inundari:
 Dicunt aut, quod redemptio illa nō innititur operi redimen-
 tis, sed merito redimēdi. Respondeo, Quis hoc dixit: unde pro-
 batur: Cur ergo nō sine opere redimentis, merito redimendus
 proprio liberatur: sed nō tunc cresceret pecunia, cupita propter
 salutem animarū. Cur ergo non inuocamus Turcas, & Iudæos
 ut nobiscum etiam suas pecunias imponant, nō propter nostrā
 auaritiā, sed propter redemptionē animarū: Nec obstare uis-
 detur, quod illi nō sunt baptizati, quando hic non est opus, nisi

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

pecunia dantis, nequaquam anima pereuntis, non enim illa datio in-
nititur, nisi redimendae animae. Credo quod si uel asinus impo-
neret aurum, etiam redimeret, quod si requiritur aliqua disposi-
tio, necessario & gratia, cum Christianus peccator magis displi-
ceat deo quam ullus infidelis, nec tantum dedecorat asinum ru-
dibilitas, quam Christianum impietas. Secundo, dixi confessiona-
lia quidem peccatoribus, sicut & remissiones poenarum dari posse.
Sed non dixi, ut hortandi, immo nec permittendi sint talia re-
dimere, sicut ipsi impie & crudeliter docent, quod probro.

Primo, Omnis doctrina Christi est exhortatio ad poenitentiam
& id agit, ut homines quamocius a diabolo recedant, sicut ait Ec-
clesiast. Ne tardes conuerti ad dominum. Et ipse dominus. Vigila-
te, quia nescitis diem neque horam. Et Paulus, Festinemus ingredi
in requiem illam. Et Petrus, Cum ergo haec omnia consumanda
sint, quales oportet uos esse in sanctis conuersationibus & pietati-
bus properantes in aduentum diei &c. Sed haec ideo illi docue-
runt, quia solliciti erant, non quomodo pecunias colligerent, sed
animas saluarent. Hij uero uelut secure illis tribuunt miseram di-
lacionem, & quantum in eis est, in periculo aeternae mortis relin-
quunt, ita ut nesciam an tali studio sint ab homicidijs animarum
excusati, quippe non quaeritur hic salus dantis, sed donum pere-
untis, cum, si essent boni pastores animarum, & uere Christiani
omnibus studijs agerent, ut peccatorem ad timorem dei, & hor-
rorem peccati inducerent, nec quiescerent flendo, orando, mo-
nendo, increpando, donec animam fratris lucrifacerent, quod si il-
le pergeret pecuniam dare, perseueraturus malus, in faciem ei re-
ijcerent, & cum Apostolo dicerent, Non quaero tua, sed te. Et iterum,
Pecunia tua tecum in perditionem. & abhorrerent a cons-
pectu eius. Sic sic recte agerent, sed absit hoc a Mercurio nostro,
quin id potius agamus, si uenerint peccatores, mediatoribus in-
doneis freti (.i. lucris) etiam inuito Christo cum uniuersis apostolis,
sint sicut unus ex nobis, nihil non potentes, quod nos possumus,
etiam animas redimere ipse sine intermissione pereuntes, etiam ridentibus
nobis, & de dono eorum secure gaudetibus. Ista est charitas in
populum Christi, & fratres nostros. ita curamus animas eorum ut intel-
ligat in suis peccatis, nos nouissimam. i. nullam compassionem habere.

CONCLUSIO XXXVI.

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Quilibet Christianus uere cōpunctus habet remissionem plenariā a pœna & culpa, etiā sine literis ueniarū, sibi debitā

ALIOQVIN in peticulo essent, qui literas eiusmodi non haberent, quod falsum est, cū illæ sint neq; præceptæ, neq; consultiæ, sed liberæ. Neq; peccant, qui eas negligunt, nec ideo in periculo salutis sunt. Quod ex eo patet, quia tales iā sunt in uia mandatorum dei. Et per casum, si quando ei non daretur eiusmodi remissio, deberur tamen ei, ut dicit Papa. Sed hic intercedit, O acutissimū ingenium quorundam dicentium, quod uera hæc essent, si canones essent pœnæ tantum a Papa politæ. Nunc uero sunt declaratorij pœnarū a deo inflictarum. Sic loqui decet eos, qui ueritatem semel perpetuo odio persequi proposuerunt.

Primū pronuntiant uelut ex oraculo, quod deus pro peccatis pœnam satisfactoriam requirit. Aliam scilicet quā crucem euangelicā (id est, ieiū, labo, uigi.) aliam quā castigatorem, nō enim has intelligunt, quia has remitti nisi a deo non possunt negare.

Secundo, huic monstro addunt maius, scilicet quod canones declarent impositam, ergo Papa nō habet, nisi declarare, nuncq; autem imponere, nec relaxare, alioquin contra uerbum Christi hij sic docebunt nos, Quicquid ego ligauero, tu solues.

CONCLUSIO XXXVII.

Quilibet Christianus uerus, siue uiuus siue mortuus, habet participationem omnium bonorū Christi & Ecclesiæ, etiā sine literis ueniarum, a deo sibi datam.

IMPOSSIBILE est esse Christianū, quin Christū habeat. Quod si Christū, & omnia simul quæ Christi, Dicit enim B. Apostolus Ro. xij. Induimini dominū Iesum Christū. Et Ro. viij. Quō non omnia nobis cū illo donauit. Et i. Cor. iij. Omnia uestra, siue Cephas, siue Paulus, siue uita, siue mors. Et i. Corin. xij. Nō estis uestri, sed membra de membro. Et alijs locis, ubi describit unū corpus, unū panem, nos omnes esse in Christo singulos alterū alterius membra. Et in Cant. Dilectus meus mihi, & ego illi, quia per fidem Christi efficitur Christianus unus spiritus, & unū cū Christo. Erūt enim duo in carne una. Quod sacramentū magnū est in Christo & Ecclesia. Cū ergo spiritus Christi sit in

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

Christianis, per quem fratres cohæredes, cõcorporales, & ciues fiunt Christi, quomodo ibi possit non esse participatio oim bonorum Christi: nam & Christus ex eodem spiritu habet omnia sua. ita fit, per inestimabiles diuitias misericordiarũ dei patris, ut Christianus possit gloriari, & cum fiducia presumere in Christo omnia, scilicet quod iustitia, uirtus, patientia, humilitas, omnia merita Christi, sint etiam sua, per unitatem spiritus ex fide in illũ. Rursum, omnia peccata sua, iam nõ sint sua, sed Christi, per eandem unitatem, in quo & absorbentur omnia. Et hæc est fiducia Christianorũ, & iucunditas cõscientiæ nostræ, quod per fidem fiunt peccata nostra, nõ nostra, sed Christi, in quem deus posuit peccata oim nostrũ, & ipse tulit peccata nostra, ipse agnus dei, qui tollit peccata mundi. Rursum omnis iustitia Christi, fit nostra; Imponit enim manũ suã super nos, & bene habemus, & extendit palliũ suũ, & operit nos, benedictus Saluator in secula Amẽ.

Verum quando hæc participatio suauissima & iucunda permutatio, non fit nisi per fidem, hanc autem homo nec dare nec auferre possit, satis clarum puto, quod uirtute clauũ uel beneficio uenialium literarũ hæc participatio nõ datur, sed potius ante & sine illis datur a solo deo, sicut remissio ante remissionem, absolutio ante absolutionẽ, ita participatio ante participationẽ.

Quid ergo participat Papa sua participatione? Respondeo, illi dicerent, ut supra de remissione dictum est Conclu. vi. quod de claratiue participat. Nam quõ possint aliter dicere, non intelligere me confiteor. Meum sensum sequente ponam conclusionẽ.

CONCLUSIO XXXVIII.

Remissio tamen & participatio Papæ, nullo modo est cõtemnenda, quia (ut dixi) est declaratio remissionis diuinæ.

NON quod necessaria sit illa declaratio, quæ in literis & publicis fit indulgentiarũ (sufficit enim ea quæ fit in priuata confessione) sed quod nõ sit contemnenda, quia per eam etiã Ecclesiæ nota fit, & approbatur, priuatim facta declaratio. Sic enim ego intelligendum puto. Qui habet meliora, dicat ea, Non enim, quid alias illa participatio publica faciat, uideo. Verũ, licet hanc cõclusionem ab oibus (ut puto) acceptã, non negem, dixi tamen supra Conclu. vi. mihi nõ placere hunc modũ loquendi, quod

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Papa nihil aliud faciat, quod declararet aut approbet remissionem diuinam, seu participationem. Nam id primo nimis uiles reddit Ecclesie clauis, imo uerbum Christi facit irritum quodammodo ubi dixit, Quodcumque &c. Declaratio enim nimis modicum est. Secundo, Quia incerta erunt omnia ei, cui fit declaratio, licet alijs seu Ecclesie foris in facie certa fiat illius remissio & conciliatio. Quare sicut superius de remissione culpae, ita de participatione bonorum uolo opinari, donec erudiar melius, uidelicet, Quod sicut peccator post peccatum difficillime confidit in misericordiam dei, adeo urget ad desperationem, peccatum onere suo grauissimum, multoque facilius iram, quam misericordiam dei cogitat, sicut ante peccatum facilius misericordiam, quam iram cogitat. Omnia enim peruersae agit homo, Timens, ubi non est timendum, sed sperandum, scilicet post peccatum. Praesumens ubi non est praesumendum, sed timendum, scilicet ante peccatum. Cuius rei exemplum abunde ostensum est in resurrectione Christi, ubi multis argumentis opus fuit, ut sese in cordibus discipulorum resuscitaret. Denique prima annuntiatio fuit mulieris, & deliramentis ab illis comparata. Ita & peccatori prima fiducia apparet mollis, & cui non, uel uix credendum putet. Ita multo difficilius est credere, sese esse participem Christi bonorum (id est inenarrabiliu bonorum, ut sit particeps diuinae naturae, ut ait, S. Petrus) Magnitudo bonorum etiam operatur diffidentiam, uide licet, non solum esse remissa tanta mala, uerum & collata tanta bona, ut sit filius dei, haeres regni, frater Christi, socius angelorum, dominus mundi. Obsecro, quomodo haec uera potest credere, qui peccati sui morsu, immo pondere sessus trahitur ad inferos? Hic itaque necessarium est iudicium clauis, ut homo sibi non credat, credat autem potius clauis, id est, sacerdoti. Atque nihil curo, si etiam sit forte indotus clauiger, aut leuis. Nam non propter sacerdotem, nec potestatem eius, sed propter uerbum eius qui dixit, & non mentitur, Quodcumque solueris &c. In istis enim qui credunt in uerbum istud, non potest clauis errare. Errat uero in istis solis, qui non credunt absolutio nem istam ualere. Nam finge (per impossibile uel contingens) si quis non sit, uel non putet sese satis contritum, & tamen absoluenti, tota fiducia credat sese absolutum (fiducia mea sic opinor) haec ipsa fides eum facit absolutum uerissime, quia credit in eum qui dixit. Quodcumque &c. Fides autem Christi semper iustificat,

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

non secus, q̄ si baptizet te ineptus, leuis, imperitus sacerdos. Adde, si etiā non putes te satis contritū (tibi em̄ nō potes nec debes credere) nihilominus, si credis ei, qui dixit. Qui crediderit & baptizatus fuerit, hic saluus erit, dico tibi, hæc fides eius uerbi facit te uerissime baptizari, quicquid sit de contritione tua, ideo si de ubiq; opus est. Tantum habes, quantum credis. Atq; sic intelligo quod nostri doctores dicunt, sacramenta esse efficacia gratiæ signa, non quia fit (ut B. Aug.) sed quia creditur ut supra.

Ita hic. Absolutio est efficax, non quia fit, a quocūq; tandem fiat, erret siue non erret, sed quia creditur. Nec hanc fidē potest reseruatō casuū impedire, nisi esset manifesta & contempta. Proinde dico, Homo quādo in peccato est, ita uexat & agitat cōscientia eius, ut suo sensū potius participationē oīm malorū sese credat habere. Et talis homo certe proximus est iustificationi, & habet initiū gratiæ, Ideo ei confugiendū est ad solatiū clauis, ut arbitrio sacerdotis quietet, & pacē obtineat, atq; fiduciā consequatur participationē oīm bonorū Christi & Ecclesiæ. Quod si q̄s hanc participationis officio sacerdotis sibi factā, non crediderit, aut dubitauerit, non errore clauis, sed suę infidelitatis, seducitur & magno damno suā animā afficit, & deo, uerboq; eius iniuriam atq; summā irreuerentiā facit. Ideo multo melius est, ut non adeat ad absolutionē, si nō credat sese absolui, quā si sine fide accedat. fide em̄ accedit, & iudiciū sibi accipit, nō secus q̄ si baptisimum uel sacramentū panis fide acceperit. Proinde nō adeo est necessaria contritio, q̄ fides. Incōparabiliter em̄ plus ibi cōsequitur fides absolutionis, q̄ feruor cōtritionis. Et hac fide omīssa, nos plurimi solū in formandis contritionibus laboramus, ut doceamus homines tunc credere remissa peccata, quando senserint sese esse perfecte contritos (id est, nunq; credere, sed magis ad desperationē laborare) cum secundū prophetā, non in nostram cōtritionē, sed in uerbū eius sit sperandū. Neq; em̄ dixit, Memor esto cōtritiōis meæ seruo tuo, in qua mihi spem dedisti, sed memor esto uerbi tui, in quo mihi spem dedisti. Et iterū, In uerbū tuū (nō unq; in opus nostrū) supersperauī. Et iterū, Sustinuit anima mea in uerbo ei⁹ &c. Et ut Psal. I. in Hebræo est, Tibi soli peccavi, propterea iustificabis uerbo tuo. Igit̄ nec sacramētū, nec sacerdos, sed fides uerbi Christi, p̄ sacerdotē & officiū eius tete iur

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

stificat. Quid ad te, si dominus per asinum uel asinam loquatur, dumodo tu uerbū eius audias, in quo speres atq; credas. Sic intelligerem illud quod nostri doctores Scholastici dicunt, sacramenta Ecclesiæ esse in exercitationem nobis data, hoc est, tanq; inæstimabilia dona, in quibus occasionem habeamus credendi & iustificandi. Nam olim erat sermo domini preciosus tempore Saulis, nunc uero etiam per leuissimos, pessimos, indoctissimos homines suum uerbū tibi sonat. Tu in uerbū intende, & mitte laruā personæ. Erret, non erret ille, tu non erras si credideris. Hic si erro & desipio reuocet me qui sapit. Cōsequens ex ijs erit, ut tres illæ ueritates Ioan. Gersonis iam diu in omnes libros & aures transfusæ, prudenter intelligendæ sint, puta quod non ideo confidat sese homo esse in statu salutis, quia potest dicere, se dolere de peccatis, sed multo magis id aduertat, si sic optet sacramentū absolutionis, ut credat, si per ipsum fuerit affecutus sese absolui. Hoc enim est sacramentū in uoto suscipere, id est, in fide uerbi uel præsentis uel desyderati auditus. Caue ergo, ne quādo in tuam cōtritionem ullo modo confidas, sed in nudissimū uerbum optimi & fidelissimi tui saluatoris Iesu Christi. Cor tuū fallat te, ille te non fallat, uel habitus, uel desyderatus. Quæ si ita sunt (det dominus deus ut cum propheta Michea, sim uir nō habens spiritum, ac mendaciū potius loquar) timendū est, multas animas perdi per indoctissimos illos operū & contritionis boiuatores. Primū, quod fidem uerbi non docent, sed contritionem duntaxat, atq; hanc tenuiter satis. Secundo, quod facillimè sunt absolutiones impendere & participationes eiusmodi, quæ si sit passim oīm, istam fidem habere, neq; discutiunt, quem aut quare absoluant. Itaq; non tam necessariū est absoluendo dicere doles, q̄ illud, credis tete absolui a me posse, sicut Christus ait ad cæcos. Creditis me posse hæc uobis facere: Credenti omnia possibilia sunt. Hæc enim fides certe in illis maxime probatur, qui tremore cōscientiæ agitati, potius sese diffidere sentiunt, illis uero qui talem miseriam non sentiunt, nescio an sint clauēs illæ consolatoriæ, cū consolari nō mereantur, nisi qui lugent, nec animari ad fidem remissionis, nisi qui trepidat diffidentia retentionis. Atq; ut finem tandem faciā, Hęc sententia mea, credo, potestatem clauis non minuit, ut mihi impingitur, sed a falso honore & ty-

H

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

rannica reuerētia in sibi debitam & amabilem reuerentiā reducit. Non enim est mirū, si clauēs contemptui fiant, si falsis honoribus, id est, tertoribus tantūmodo offerant suscipiendā, Cum cognita earū saluberrima cōmoditate, saxum sit, aut lignū, qui nō cum lachrymis eos exosculetur, & amplectatur. Quid ergo Pontificem propter eas magnificamus, & hominem terribilē fingimus? Non illius sunt clauēs, Meę potius sunt, mihi donatę meę saluti, meę cōsolationi, paci & quieti concessę. Pontifex seruus est & minister meus in clauibus, ipse nō eget illis ut Pontifex, sed ego. Adulatores uero omnia Pontificibus inflectunt, non nostram consolationem, sed illorum tantūmodo potentiam in illis iactitant, & per ea ipsa nos terrent, per quę nos maxime oportuit consolari, adeo sunt hodie omnia peruersa, Et adhuc nō putamus infœlicia esse tēpora, in quibus tantus est abusus optimarū rerum in pessimas res nobis uersarum. Itaq; istam Conclu. ut iacet, non omnino teneo, sed ex magna parte nego

CONCLUSIO XXXIX.

Difficillimū est etiā doctissimis Theologis, simul extolles re ueniarū largitatē, & cōtritionis ueritatē, coram populo. Ratio huius est sequens conclusio.

CONCLUSIO XL.

Contritionis ueritas pœnas quærit & amat, ueniarum autem largitas odisse facit, saltem occasione.

DA uerū pœnitentē, & uidebis eum tam ardentem in seipso quærere ultionē offensionis diuinę, ut cogat re sui misereri, imo ut necessariū sit ei resistere, ne destruat se, ut sæpe legimus & uidimus contigisse. Et B. Hiero. talē scribit suā Paulā fuisse, & ipsemet de seipso. Nihil istis est satis pœnarū. Quin cū filio prodigo inuocant cœlū & terrā, & deū ipsum contra seipso, sicut & Dauid quando dixit, Vertatur obsecro gladius tuus in me & in domum patris mei. Recte ergo me puto dixisse, Pœnitentias Canonicas nō tantū impositas, qui uel nollent meliora facere, ut pigri, uel certe ut explorarent de ueritate cōtritionis suę. Pater itaq; q̄ difficile sit saltē doctis, inter odiū & amorē pœnarū medios ire, ut sic doceant odiū earū, ut tamē maxime psuadeant amorē

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

earum. In doctis uero, cum sit nihil difficile, nihil obstat, quin & hoc sit facile. Euangeliū quidem docet pœnas nō fugere, nec relaxare, sed quærere & amare, quia docet spiritum libertatis & timoris dei usq; ad contemptū omnium pœnarum. At multo lucrosius est, & expedit caplis quæstoriæ, ut populus timeat pœnas & spiritum mundi atq; timoris in litera & seruitute hauriat, dū audit esse tam horribilem rem, pœnas quasdam Canonicas, ut nō nisi tanto studio, tanto impendio, tanta pompa, tantis ceremonijs doceantur uitari, quantis nec Euangeliū docetur amari.

Obijcitur.

Quid ergo dicis de peregrinantibus Romam, Hierusalem, S. Iacobum, Aquisgranum, Treuerim, multasq; alias regiones, & loca, causa indulgentiarum. Item in dedicationibus Ecclesiarū.

Respondeo.

Peregrinationes istæ sūt multis causis rarissime iustis, prima est oīm cōmunissima, Curiositas scilicet uidēdi & audiēdi aliena & ignota, q̄ leuitas uenit de fastidio & accidia cultus dei, in ecclesia propria neglecti. Alioquin incōporabiliter meliores indulgētijs domi inueniret, quam in oībus iam dictis locis simul sumptis, similiter & Christū & sanctos præsentius haberet, si nō tā stultus esset, ut ligna & lapides præferret pauperibus & proximis suis, q̄bus in charitate seruiret, aut etiā suæ familiæ p̄uideret.

Altera est tolerabilis, scilicet causa indulgentiæ. Nam cum indulgentiæ sint liberæ, nō præceptæ, ac per hoc nullius meriti, nihil prorsus meretur, qui præcise propter indulgentias peregrinatur. Iuste aut̄ illi sic illudunt, qui domi Christū & proximū negligunt, ut foris decuplo plus cōsumant sine fructu & merito. Ideo qui domi maneret & illud cogitaret. Charitas operit multitudinem peccatorū. Et illud, Quod superest date elemosynā & ecce omnia munda uobis, longe melius, imo solum hic bene ageret quam si omnes uenias in Hierusalem & Roma afferret, sed non placet adeo recte sapere, ideo tradimur & in desyderia nostra.

Tertia est causa afflictionis & laboris pro peccato, quā credo raro cōtingere saltem solā. Nā & domi posset sese affligere & laborare, si laborē tm̄ modo q̄reret, si tm̄ facit, nō est malū, imo bonū.

Quarta, honesta, sed si fiat singulari deuotione pro honore sanctorū & gloria dei, ac suo profectu, sicut sancta Lucia ad beas.

H ij

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

ram Agatham, & quidam sancti patres Romã uisitarunt, quod non fecerint curiositate exitus probauit. Proinde mihi placet in istis facultatibus, quod etiam uota talium peregrinationum commutentur in alia opera, atq; utinam gratis cõmutarentur.

CONCLUSIO XLI.

Caute sunt ueniã Apostolicã p̄dicandã, ne populus false intelligat eas præferri, cãteris bonis operibus charitatis.

EGO sic dicere ad populũ, Ecce fratres, scire uos oportet, qđ triplex est genus bonorũ operum, qđ expensionibus pecuniã fieri potest. Primũ & ante oĩa, Si quis pauperibus donet, aut proximo egenti mutuet, & oĩno in quacunq; necessitate laborãti subueniat. Hoc opus sic est agendũ, ut etiã intermittendã sint structurã Ecclesiarũ, & omittendã oblationes ad uasa & ornamenta Ecclesiarũ. Postq; hoc fuerit factũ, & nõ restat qui egeat, Tum secundũ erit, nostras & in nostris terris Ecclesias & hospitalia, & publicã uilitatis estructuras primũ iuuare. Postq; aut id fuerit factũ, tum demũ si placet, potestis & pro indulgentijs redimendis tertio loco dare. Quia in primo est mandatũ Christi, in nouissimo illo nullum mandatũ. Si dixeris, Ista prædicatione parum colligetur pecuniarũ per indulgentias. Respondeo, Credo Sed quid hoc mirũ, cum Pontifices per indulgentias non querant pecunias, sed salutem animarũ, ut patet in ijs, quas dant in cõsecrationibus Ecclesiarũ & altarium. Ideo nõ uolunt per suas uenias impedire meliora, sed promouere potius charitatẽ. Ego libere dico, quod qui aliter docet populũ, & hunc ordinem peruertit, nõ doctor, sed seductor populi est, nisi quod populus propter peccata sua meretur aliquñ non audire ueritatẽ recte p̄dicari.

CONCLUSIO XLII.

Docendĩ sunt Christiani, qđ papã mens nõ est, redẽptionẽ ueniarũ ulla ex parte cõparandã esse opibus misericordiã,

Papã intelligo, ut supra dixi, prout sonat personã publicam, id est, ut per Canones nobis loquitur, Non enim sunt Canones qui prædicet ueniã dignitatẽ cõparari operibus misericordiã.

Patet autem Conclu. Quia præceptum dei infinita dignitate præstat, eo quod per hominem quoq; permittitur, ac nullo mō

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.
do præcipitur, Cum illic sit meritum, hic nullum.

Hic obijcitur.

At ueniæ redimuntur per pium opus, puto contributionem ad fabricam, uel captiuorum redemptionem, ergo sunt meritoria. Respondeo, Non loquor de opere, sed de uenijs, nam opus illud poterat fieri sine uenijs, non enim alligatur necessario uenijs. Veniæ autem sine opere concessæ nihil conferunt, sed tantummodo auferunt. Opus autem sine uenijs confert, quia illic nostra recipimus, hic damus. Et ideo illic carni, hic seruitur spiritui. Et breuiter illic naturæ, hic satisfit gratiæ. Quare ueniæ seorsum sumptæ sunt incomparabiles ad opus misericordiæ.

Item opus sine uenijs purius est, quæ cum uenijs, & ueniæ sunt operis aliquod uitiû, quia recipit mercedem suâ, immo plus quæ mercedem suâ. Sanctius itaq; agerent, si nude contribuerent, & non propter uenias. Non quod ueniæ sint malæ & noxiæ, sed quod abusus peruersus nocet, dum tale opus nõ facerent, nisi ueniæ essent, ac sic finis opis huiusmodi fit ueniæ, imo ipse homo, qui quærit quæ sua sunt, cû deberet opus propter deum & gratis facere, & uenias nõ aliter acceptare, quæ gratis, sibi non propter contributionem datas, ut sic illi uenias non emant, nec isti uendant, oportet enim utrobique esse gratuitâ donationem, uel erit manifesta simonia, & uenditio turpissima. Sed quis hæc populo dicit, quando dicitur, Impone gratis, & ego concedo gratis.

Item, Timendû ne per illâ ordinis peruersitatē magna in ecclesia alatur idololatria. Quia si populus doceatur propter pœnæ euasione cõtribuere (quod spero nõ fiat, & si multi forte sic intelligant) tunc clarû est, quod nõ propter deû contribuunt, & erit timor pœnarû, seu pœna idolû eorum, cui sic sacrificant. Quod si ita fieret, tale aliquod malû ageret in ecclesia, quale olim in Romanis gentilibus agebatur, quæ Febri & alijs læuis & noxijs numinibus seruebât ne læderent. Ideo hic uigilandû pro populo, & tã dubia, atq; periculosa negotia uix doctissimis cõmittenda.

CONCLUSIO XLIII.

Docendi sunt Christiani, quod dans pauperi, aut mutans egenti, melius facit, quam si uenias redimeret.

HANC sic pono propter rudes, nã satis ex prædictis patuit.

H ij

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

hanc autem conclusionem cū duabus præcedentibus & sequentibus, nō ego primus aut solus, sed omnes & tota ecclesia tenet, nisi quod solus populus hæc nunquam audit, forte rimetur, ne nimis cito intelligeret, tam apertam & solitam ueritatem, nam & S. Bonauentur. & cæteri omnes, quādo in hac materia agentes sibi ipsi opponerent, ergo omittenda sunt reliqua bona opera. Respondent unanimiter, nequaquā. Quia cætera bona opera sunt meliora, quo ad præmium essentialē obtinendum. Pater ergo conclusio, cū hoc illi dicant, qui tamen afferunt indulgentias esse thesaurum meritorum Christi & ecclesiæ.

CONCLUSIO XLIII.

Quia pro opus charitatis, crescit charitas, & fit homo melior sed pro uenias nō fit melior, sed tantūmodo a pœna liberior;

PATET, Quia solum remissio pœnarū ibi datur, nec indulgentiæ plus ualent, ut etiam omnes concedunt, quā ut tollant pœnas. At ablatio pœnæ non facit bonū, siue meliorē in charitate.

CONCLUSIO XLV.

Docendi sunt Christiani, quod qui uidet egenum, & neglecto eo dat pro uenijs, non indulgentias papæ, sed indignationem dei sibi uendicat.

QUIA peruertit ordinē suprapositū, & contra id agit Ioan. Si quis uiderit fratrem suum necessitatem habere, & clauerit uiscera sua ab eo, quō manet in eo charitas dei. Hanc autē necessitatē nostri sophistæ interpretantur extremā, scilicet, ut charitati nunquā uel rarissime locū faciant operandi, cum tamen ipsi, si in necessitate essent non extrema, sed prima, uellent sese iuuari, alios uero uolunt iuuare, cum iam exhalarint spiritū. Optimi sane theologi & Christiani, qui faciāt hoc hominibus, quod sibi uellent fieri.

CONCLUSIO XLVI.

Docendi sunt Christiani, quod redemptio ueniarum est libera, non præcepta.

SATIS id supra dixi, quod ueniæ sunt de numero eorum, quæ licent, non autem eorum quæ expediunt, quomodo in uete. lege libellus repudiij, sacrificium Zelotypiæ. Et in noua. lege licet & iudicia propter infirmos, immo propter duritiā uestram,

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

inquit Christus, Quæ quæcunq; egerit, toleratur potius q̄ com-
mendatur, immo ut Glo. dicit. lib. v. de pœni. & re. Quod aut̄
& multi alij, melius facerent, ut p̄ se satisfacerent, & nō redime-
rent uenias, quas tamen nō nisi criminosi redimere opus habēt

CONCLUSIO XLVII.

Docendi sunt Christiani, quod nisi superfluis abundant
necessaria tenentur domui sui retinere, & nequaquam pro
ueniis effundere.

QVIA Apostolus dicit, Qui suis & maxime domesticis nō
providet, fidem negauit, & est infideli deterior. Sed sunt multi,
qui nec panem, nec uestem commode habent, & tamen crepi-
tu & strepitu uenialium prædicatorum inducti, seipsos fraudāt,
& inopiam suam conficiunt, ut illorum copiam augeant.

CONCLUSIO XLVIII.

Docendi sunt Christiani, quod Papa, sicut magis eget,
ita magis optat in ueniis dandis, pro se deuotā orationem,
quam promptam pecuniam.

HANC condu. riderent dñi nostri Curtesani Romanæ cur-
riæ conscij. Certum tamen est, quod ante omnia debet p̄tifex
a suis subditis optare orationē, sicut & S. Pau. sapius a suis opta-
uit. Et hæc est multo iustior ueniarū dandarum causa, q̄ si mille
struerentur basilicæ, eo quod summus pontifex tot monstris de-
monum & impiorum hominū obsessus magis quam stipatus,
non possit errare, nisi cū totius ecclesiæ maximo malo, tunc ma-
xime, si libenter audierit, hanc pestilentem Sirenarum suarum
uocem, NON PRÆSUMITVR TANTAE celsitudi-
nis apex errare. Itē & illa, OMNIA IVRA POSITIVA
sunt in scrinio pectoris sui. Non præsumitur quidem errare, sed
an bona sit illa præsumptio quæritur. Et sunt quidem in scrinio
pectoris eius omnia iura sua, sed an pectus eius bonum sit, quæ-
ritur, id enim oratione curandum est. Sed de hac re omniū pul-
cherrime B. Bern. ad Eugenium Papam de Consideratione.

CONCLUSIO XLIX.

Docendi sunt Christiani, quod ueniæ Papæ sunt utiles,

H iij

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN
si non in eas confidunt, Sed nocentissimæ, si timorem dei
per eas amittant.

VIDE itaq; periculum, Populo ueniæ prædicantur directe
aduersus ueritatem crucis & timoris dei, Quia permittitur liber
tas eorum a pœnis, deinde securitas remissorum peccatorû. Et
euidens signum uidetur, uenias tali iactantia prædicatas nō esse
ex deo, quod populus pronius accurrit, acceptat, obseruat, q̄ ip
sum sanctum euangelium dei, ut probetur ueritas, quia quod
ex deo uenit, fastidit mundus, alius uenit in nomine suo, & hūc
fiscipit. Et erroris causa sunt ipsi fabularū talium magistri, qui se
dulus & pomposius, q̄ euangelium, eas prædicant, tum quod
omnibus prædicant, quæ paucorum sunt. Nam ut supra patuit,
Veniæ sunt relaxationes, licentiæ, permissiones, atq; indulgenti
æ, & ueræ indulgentiæ (si rigidam uerbi significationē accipi
mus) id est, molliculæ permissiones, delicatorum, frigidorum,
duratorum Christianorū, id est, Gabaonitarum & Hydrophoro
rum ac seruorū, magis quam Israelitarū principum atq; filiorū.
Probo autem conclusionem.

Si opera charitatis feruide agentiu, sunt talia, ut nemo in eis
cōfidere, aut securus esse possit. siquidem & Iob sanctissimus ue
retur omnia opera sua. Et, Beatus uir qui timet dominum.

Item, Beatus uir, qui semper est pauidus, quantomagis ueniæ
incomparabiliter inferiores talibus operibus, plus q̄ cum timo
re suscipiendæ, & minus q̄ fiduciam minimā, id est, nullā pro
fus debemus habere. Sanctus timet, ne minus operetur, aut pa
riatur q̄ debet. Et ubi peccator erit, cui remittitur, ut minus agat
& agere possit. Et quantū nostros uaniloquos, & mentiū corru
prores intelligo, faciunt nobis ex negotio indulgentiarū, nego
tium perambulans in tenebris, & operationē erroris, dum per
illas hominibus fiduciā suadent oibus, quæ tamen paucis con
ueniunt, & ijs (ut dixi) frigidis, ac infirmis. Vide ne exinde factū
sit, magistro sancto spiritu, ut proprio eorū testimonio appellēt
Negotium S. Petri, negotium sancti spiritus, quasi ipsimet confi
teantur negotiatores sese esse, & Simonenses nundinas habere
Quod aut dixi, sunt utiles, intelligo, non omnibus, imo uete
ri homini, & stertentibus operarijs, eo q̄d melius sit illis eas re

mitti pœnas, quã ut ferrent inuire, ueruntamē ista uoluntate eis
 permiffa propter maius malū uitandū, nō debent secure frui, ne
 q̄ in ea cōfidere, sed eo magis dolere, & timere quod tales sunt,
 qui egent propter maius malū in minore malo relinqui. Quan
 do uiderunt etiã eos timere, qui feruentiffime in bono pficiunt
 ideo dixi esse nocētiffimas, si sine timore de tali licentia gaudeāt

CONCLUSIO L.

Docendī sunt Christiani, quod si Papa noffet exactiones
 uenialium prædicatorum, mallet Basilicam S. Petri in cine
 res ire, quã ædificari cute, carnibus & ossibus ouium suarū.

SIC enim nostri uenatores robustiffimi, postq̄ omni Chri
 ftianæ uitæ ordini statū pecuniæ numerū indixiffent, tandē &
 uxores mendicare docent, etiã inuito uiro, & Fratres mendicā
 tes, etiã iuuitis prælatis suis, alicunde corradere, ut oīno nullus
 fit, qui residuū oboli habet, quin huc tribuat. Deniq̄ factū est, ut
 tunicas etiam uendere hortentur, aut undecūq̄ mutuare. quod
 & factū dicitur. Ego uero sapio, quod cū indulgentiæ sit uiliffi
 mū bonum oīm bonorū ecclesiæ, nec nisi uiliffimis ecclesiæ do
 nandū. deinde nec meritoriū, nec utile, sed plerumq̄ nocentiffi
 mū, si non sint timorati, q̄d maledictione digna sit talis doctri
 na, & contra mandata dei. Vxor enim debet sub uiri potestate
 esse, & eo inuito nihil facere, etiam si effret meritoriū, multomi
 nus mendicare pro uenijs sibi nō necessarijs forte. Tum religiosi
 suam obedientiã seruare etiam si possent alibi martyrio corona
 ri, nec papa unq̄ intendit contrariū. sed falsi interpretes illius. Ali
 us uomat stomachū, ego me cohibeo. unū dico, hinc saltem in
 telligo lector, an nō suis prædicationibus pestilentiosus id agant
 ut populū credere faciant, quasi sit salus in uenijs, & uera dei gra
 tia. alioquin quomodo tā anxie eas cōmendarent, ut opera me
 ritoria, & mandata dei propter illas irrita facerent. Adhuc tamē
 sunt adeo nō hæretici, ut glorientur se hæreticorū persecutores.

Hoc scilicet uoluit papa, ut homines suæ curæ commissi, pro
 pter lapides & ligna usq̄ ad uiuam cutem radātur: immo ut pe
 stilentibus doctrinis ab istis latronibus & furibus (ut Christus ait)
 mactentur & perdātur. Melius erat Cæsarem illum habere, qui
 dixit. Boni pastoris esse oues tundere, non deglubere. At ij non

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN
deglubunt modo, sed deuorant eos corpore & anima, uere sepulchrum patens guttur eorum, linguis suis &c.

CONCLUSIO LI.

Docendi sunt Christiani, quod papa sicut debet, ita uellet etiam uendita (si opus sit) basilica S. Petri, dare illis, a quorum plurimis quidam a concionatores ueniarum pecunias eliciunt.

SIC B. Ambro. calices conflauit, pro redimendis captiuis, & B. Paulinus Nolamus seipsum captiuum tradidit, p. suis. Et ad hoc ipsum habet aurum ecclesia, ut est in decretis ex eodem Ambro. sumptum. At nunc bone deus, quanti sunt q. ligna, imo folia portat in syluam, & guttulas suas in mare, id est, obolos suos in marsupium illud cuius (ut Hieronymi uerbis utar) lucet, est totius orbis religio.

CONCLUSIO LII.

Vana est fiducia salutis, per literas ueniarum, etiam si commissarius, imo ipse papa impignoraret animam suam pro illis.

HOC Hoc quoque portentum audent sine omni fronte proferte ut timorem dei ab hominibus tollat, per indulgentiasque secum ad indignationem dei perducant, contra dictum Sap. de peccato propiciato, noli sine metu esse. Et iterum, Delicta quae intelligit. At inquit, Non tollimus timorem dei. Si potest securitas per uenias stare, cum timore dei, uere non tollitis, sed populus acceptis literis, cum tanto iuramenti hiatu commendatis, si timet, quod non sufficiunt literae coram deo, quomodo erit uera, illa gloriosa securitatis promissio: Sin confidit sufficere, quomodo timebit. Infelix sit omnis ille sermo in aeternum, qui securitatem & fiduciam, suadet in aut per rem quamcumque praeter nudam misericordiam dei, quae Christus est. Omnes sancti non solum timent, sed etiam desperantes dicunt, Non intres in iudicium cum seruo tuo domine. Et tu eos per literas securos introducis in iudicium eius. Unde ego illam fabulam, quam quidam in tam effrenes mendacii gurgites finxerunt, non ueritate penitus uacuum credo, scilicet uenisse quendam mortuum cum literis ueniarum ad infernum, per easque petisse libertatem, tunc occurrisse daemone, qui legens, inter manus (praeter feruore ignis) ceram & papyrus consumpsit, secumque traxit in profundum.

CONCLUSIO LIII.

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

Hostes Christi & Papæ sunt, qui propter uenias prædicandas, uerbum dei in alijs ecclesijs penitus silere iubent.

QVIA officium & mens Papæ est, ut ante omnia semper, & ubiq; uelut uerbum dei prædicari, sicut sibi præceptum esse a Christo nouit, Quomodo ergo credendus est Christo, & sibi ipsi repugnare: At nostri id audent sicut & omnia.

CONCLUSIO LIII.

Iniuria fit uerbo dei, dum in eodem sermone, æquale uel longius tempus impenditur uenijs quam illi.

SATIS patet ex dignitate uerbi dei, imo ex necessitate, cum uerbum ueniarum neq; sit necessarium, neq; multum utile.

CONCLUSIO LV.

Mens Papæ necessario est, quod si ueniæ (quod minimum est) una campana, unis pompis, & cæremonijs celebrantur Euangelium (quod maximum est) centum campanis, centum pompsi, centum cæremonijs prædicetur.

QVIA nihil in ecclesia est maiore cura tractandum, q̄ sanctum Euangelium, cum ecclesia nihil habeat preciosius, & salubrius. unde & hoc unicum est opus, quod discipulis suis iniunxit, tam repetitis uicibus. Et Paulus dicit, se non ad baptizandum, sed ad euangelizandum missum. Deniq; Christus præcipit sacramentum eucharistiæ non celebrari, nisi in suam cõmemorationem. Et Pau. i. Cor. xi. Quotiescunq; māducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem domini annunciabitis. Melius est em̄ omittere sacramentum, quã euangelium non nunciare. Et ecclesia statuit Missam sine lectione Euangelij non celebrandã, Plus itaq; ponderat Euangelium q̄ missam deus, quia sine euangelio non uiuit homo in spiritu, Sine missa aut uiuit. In omni uerbo em̄, quod procedit de ore dei, uiuet homo, ut latius Ioan. vi. dominus ipse docet. Deinde missa reficit eos, qui iam sunt in corpore Christi, Euangelium uero, gladius spiritus, deuorat carnes, diuidit Behemoth, tollit uasa fortis & auget corpus ecclesie. Missa nulli prodest nisi iã uiuo, Euangelium prorsus omnibus. Vnde in primitiua Ecclesia mittebantur Energumeni & catechumeni usq; post Euangelium interesse,

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

& tum foris mittebantur ab ijs, qui de corpore missæ erant, & nunc etiam permittunt iura excommunicatos usque post Euangelium interesse missis. Sicut Ioannes præcurrit Christum, ita Euangelium missam. Euangelium prostrernit & humiliat, Missa humiliat dat gratiam. Melius ergo facerent, si missam prohiberent.

Quam pulchrum uero dæmonibus spectaculum id esse putas, si quando ueniarum effusores, ipsi maxime uenijs indigi (puta Simoniaci & in Canones lapsi) dant illis, qui prorsus non egent uenijs:

CONCLUSIO LVI.

Thezauri Ecclesiæ, unde Papa dat indulgentias, neque satis nominati sunt, neque cogniti apud populum Christi.

HAEC est mors secunda, quam merui. Ideo postquam multa iam diu asserui, tam manifesta, ut protestatione non egerent. Nunc rursum aliquando disputandum est, ideoque & prestandum nouissima protestatione in hac disputatioe. Disputo ergo hic, & quæro ueritatem, testis lector, testis auditor, testis uel ipse hæretice prauitatis inquisitor.

CONCLUSIO LVII.

Temporales certe non esse patet, quod non tam facile eos profundunt, sed tantummodo colligunt multi Concionatores. SATIS patet experientia.

CONCLUSIO LVIII.

Nec sunt merita Christi & sanctorum, quia hæc semper sine Papa operantur gratiam hominis interioris, & crucem mortem, infernumque exterioris.

HUIUS Conclusionis materia profunde nimis inhaesit, atque penitus insedit fere omnibus doctoribus, ideo latius & firmitus probanda mihi erit, faciamque id cum fiducia.

De meritis sanctorum prius. Dicunt enim quod sancti in hac uita multa operati fuerunt, ultra debitum, uidelicet opera supererogationis quæ nondum sunt remunerata, sed in thesaurum Ecclesiæ relicta, quibus fit per indulgentias aliqua digna compensatio &c. Et sic uolunt sanctos pro nobis satisfecisse, Contra quæ arguo.

Primo, Ergo indulgentiæ non sunt indulgentiæ, quod probabo; quia non sunt gratuite remissiones, sed alienæ satisfactionis

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

applicationes, & per omnia, sicut supra argutum est de Thesaurō militatis ecclesiæ, scilicet, quod tunc nihil efficitur uirtute clauium, nisi translatio quedam operū, nihil autem soluitur, quod est contra uerbum Christi, quodcunq; solueris.

Item, Quod tunc idē p̄ clauēs agiē, q̄d de facto fit, quia si sunt opera sanctorū in Ecclesia isto modo, certe per spiritū sanctū nō permittunt̄ otiosa iacere, sed de facto succurrent quibus possunt.

Secunda, Nulla sunt opera sanctorū relicta irremunerata, quia secundū oēs, deus premiāt ultra condignū, Et Paulus, Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam &c.

Tertio, Nullus sanctorū in hac uita sufficienter impleuit mandata dei, ergo nihil prorsus fecerunt superabundans, Quare nec ad indulgentias aliquid distribuendū reliquerunt. Consequentiā credo satis claram, sed maiorem ita probo, ut non sit dubitanda, sed ita credenda, ut eius contraria sit hæretica.

Primo, p̄ illud Christi, Cū feceritis oīa q̄ scripta sunt, dicite, Serui inutiles sumus. Sed seruus inutilis citra, nō ultra fecisse intelligi, nisi forte quorundā insulsissimorū hoīm somnia sequamur, q̄ humilitatis, nō ueritatis gratia, hæc dici a suis, Christū uoluisse garrunt, Christū mendacem facientes, ne ipsi non sint ueraces.

Secundo, per illud Matth. xxij. Quod sapientes uirgines prorsus nihil uoluerunt communicare de suo oleo, timentes ne ipsis quoq; deficeret.

Tertio, Paulus prima Corinth. ij. Vnusquisq; mercedem accipiet secundum suum laborem, non ait secundum alienum.

Quarto, Gala. vi. Vnusquisq; pro se reddet rationem. Et iterū Vnusquisq; recipiat prout gessit in corpore.

Quinto, Omnis sanctus debitor est dei diligendi, quantum potest, immo ultra q̄ potest, sed nullus id fecit, nec potuit.

Sexto, Sancti per opus eorum omnium perfectissimum, scilicet, Mortem, martyriū, passionem, non faciunt ultra q̄ debent, immo faciunt quod debent, etiam uix faciunt, Ergo multo minus in alijs operibus, plus fecerunt quam debuerunt.

Septimo, Quod cum tor ego argumenta producā, illi autem pro sua parte, nec unum, sed simplicem narrationem, sine scripturis, doctoribus, rationibus loquentes, possumus immo debemus ab eorum sententia omnino recedere, Sed hæc sint mea.

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

Nunc idem probo autoritate sanctorum patrum, Et primo illud familiare B. Augusti. Omnes sancti necesse habent orare. Dimitte nobis debita nostra, etiam tunc cum benefecerint, eo quod Christus nullum excepit, quando orare nos docuit, Sed qui confitentur debita, certe non superabundant.

Secundo, per Psalm. tricessimum primum. Beatus uir, cui non imputauit dominus peccatum. Et infra. Pro hac orabit ad te omnis sanctus. Quam B. Hierony. dial. contra Pelag. egregie tractans dicit. Quomodo est sanctus, si pro impietate sua orat? Rursum, Si est impius non est sanctus &c. Ita sancti per orationem & confessionem suae impietatis, merentur sibi non imputare peccatum.

Tertio, B. Augusti. libro retract. Omnia mandata implentur, quando quicquid non impletur, ignoscitur. Tractat enim ibidem quaestionem, An sancti impleuerint mandata perfecte, Et negat, dicens, quod magis ignoscente deo, quam implente homine.

Quarto, idem Confess. ix. Vae hominum uitae quantumcumque laudabili, si remota misericordia iudicetur. Ecce etiam sancti indigent misericordia in tota uita sua. Ad quod illud Iob, si etiam iustum quippiam habuero, iudicem meum deprecabor. Quomodo ergo superfluunt alijs, qui sibi non sufficiunt?

Quinto, B. Augusti. lib. ij. aduersus Iulianum inducit decem antiquos patres ecclesiasticos, puta Hilarium, Cyprianum, Gregorium Nazan. Ioan. Chryso. Ambrosi. Hirenium, Olympum, Rethicium, Innocentium, in eandem sententiam, & illorum autoritate nititur, Probans nullum sanctum in hac uita sine peccato esse, secundum illud prima Ioan. i. Si dixerimus, quia peccatum non habemus &c. Et inde natura & gratia idem.

Ex quibus & multis alijs, quae longum esset hic narrare, concludo, Merita sanctorum nulla esse superflua sibi, quae nobis otiosis succurrant. Et ut aliquando audax sim, ea quae iam dixi, protestor, me non dubitare, sed paratus sum, ignem & mortem suscipere pro illis, & haereticum asseram omnem, qui contra sapuerit.

Tamen per impossibile admittendo, quod uere superfluerent merita sanctis, Nescio, si satis dignum opus fieret ab Ecclesia, ut tam preciosa merita, tam uiliter expenderet, scilicet pro solutione peccatarum, Cum solutio poenae, sit uilissimum donum Ecclesiae, & uilissimis donabile, ut iam saepe dictum. Martyrum autem & sancto

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

rum pœnæ debent esse potius exemplum ferendarum pœnarum. Sic enim oramus, Quorum festa colimus, uirtutem quoque passi-
onis imitemur. Item nec ecclesia mater, tunc uidetur pie agere,
quando relaxat, sed quando castigat & coercet, ut patet in excō-
municationibus & censuris, quas pœnas utique non relaxat, sed
potius infert, tunc maxime, quando fuerit maxime sollicita pro
filijs suis. Si autem relaxat, quasi desperans hoc facit, timens peio-
ra euenire. Igitur cum sint pœnarum remissiones, tam uile do-
num, & sola potestas clauium ibi satis sit, uideretur certe nō par-
ua irreuerentia fieri tam egregijs laboribus sanctorum, si sterenti-
bus impartirentur. Multo melius B. August. in serm. de Martyr.
Solennitates martyrum (non remissiones) sed exhortationes mar-
tyriorum sunt, ut imitari non pigeat, quod celebrare delectat.

Probata est itaque ista pars, quod merita sanctorum nō possint
esse thesaurus nobis, cum sint penuria ipsismet sanctis, nisi quis
sic putet, ea nobis esse thesaurum, non quia superfluunt, sed quia
est cōmunio sanctorum, quod quilibet pro altero laborat, sicut
membrum pro membro. Sed hoc fecerunt in uita, & si nunc fa-
cerent, intercessione potius quam potestate clauis id fieret.

Sed hic a longe audio quorundam acutum argumentum, uerum
est inquit, Sancti nō fuerunt sine peccato in hac uita, sed uenia-
li, nihilominus plura potuerunt facere quā debuerunt, Cum istis
quidem obtusissimis ingenijs difficile est agere in hac re, Tamē
breuiter dico, Id esse ueniale peccatum, quia minus faciunt quā de-
bent, nō autem id quod ipsi fingunt solum ueniale peccatum, scili-
cet, risum, uerbum leue, cogitationem. Est quidem hoc ueniale
peccatum, sed magnū ueniale, Verū etiam opus bonū optime
factū, est ueniale peccatum, ut ex B. Aug. supra. Tunc mandata cō-
plentur, quando quicquid per nos impletur, ignoscitur, quod
in omni opere bono fit, semper enim ibi uenia petenda est, secū-
dum orationem dominicā. Sed hæc aliam disputationē requi-
runt, de quo alias. Inde sanctus Bonauentura. Cū asseruisset ho-
minē posse sine ueniali peccato esse, utique defecit sanctus homo.

De secundo, scilicet Merito Christi.

Hoc nō esse thesaurum indulgentiarum, disputo, esse autem
thesaurum ecclesiæ, hæreticus negat, Siquidem Christus est pres-
tium mundi, & redemptor, & ideo uerissime & solus unicus ec-

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

clesiæ thesaurus. Sed quod sit thesaurus indulgentiarum, nego, donec docear, & causa negandi est.

Prima, Quia nullis (ut iam sæpe dixi) scripturis id probari, nec rationibus ostendi potest, Nec ipsi, qui tenent, probant, sed simpliciter narrant, ut omnibus notum est.

Dixi aut prius, q̄ in ecclesia aliquid asserere, cuius nulla potest ratio uel autoritas reddi, est ecclesiã hostibus & hæreticis irrisiõni exponere, cū secundū Apostolū Petrū, teneamur rationē reddere de ea, q̄ in nobis est, fide & spe, Et Paulus, ut sit Episcopus potens in doctrina sana, etiã contradicētes redarguere. Hic aut adeo est nulla autoritas, ut si hodie determinaret Ecclesia Rhomana partē affirmatiuã, nihilominus maneret idem periculū, scilicet, quia non possumus rationē reddere aliã, nisi quia sic Papæ & Rhomanæ ecclesiæ placuit. Sed quid ista ratio faciet si ab ijs urgeremur, qui Rhomanã ecclesiam non sequuntur: ut hæreticis, Pighardis. Hi nõ uoluntatē Papæ & Rhomanæ ecclesiæ, sed uel autoritatem, uel rationem probabilem quærent. Et certe iste est mihi uel unicus scopus in ista materia tota.

Secunda, Omnia argumenta hic plus ualent, quæ de thesauro militantis Ecclesiæ & sanctorū meritis adducta sunt, scilicet,

Primo, q̄d tunc indulgentiæ non sunt indulgentiæ, sed translationes operum alienorum ad alios, & uera ac legitima satisfactio, quia id facimus, quod per alium facimus. At per indulgentias (ut dicit Cano li. v. de pœni. & re. ca. Cum ex eo) pœnitentialis satisfactio eneruatur, non aut transfertur, sed eneruatur.

Secundo, Quod tunc Ecclesiæ clauis nihil faciunt, & uere uisificant, quia non soluunt, sed ligatū alio transferunt. At impiū est dicere, quod clauis non soluat, Si autem soluit, totum tollit.

Tertio, quod merita CHRISTI de facto, sine clauibus eadem operantur, non enim erunt otiosa.

Quarto, quod tunc insignis fiet irreuerentia meritis CHRISTI, si solūmodo pœnæ relaxationi expendent, cū ipse per ea fuerit exemplū oīm martyrum, Contrariū itaq; erit naturæ merito CHRISTI, ut seruiant pigris, quæ extimulat etiã feruentētes. Vilissimum est enim, ut iam dictum est remissio pœnæ.

Tertia, Respondeant mihi ad istam contradiccionē, beatus Thomas & Bonauétura, & sui sequaces constanter & unanimi

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

ter dicunt, Quod opera bona sunt meliora quam indulgentiæ, ut supra satis est dictum, Esto ergo hæc uera, Item per indulgentias applicantur & expenduntur merita CHRISTI, Esto etiã hæc uera, quia & hanc constanter omnes asserunt. Item merita CHRISTI incomparabiliter sunt meliora, quam bona opera nostra, immo sola bona, Esto etiam hæc uera.

Hic ego concludo & infero, infœlix, qui non dimittit opera sua bona, & solum quærit opera CHRISTI, id est indulgentias, cum sit oim blalphemiarũ ultima sentina, sua opera bona præferre operibus CHRISTI, aut ergo opera CHRISTI, non sunt thesaurus indulgentiarũ, aut superbit miser, qui nõ ommissis omnibus præceptis, etiã diuinis, solum indulgentias redimit, id est, merita CHRISTI, At cõtra sanctus Thomas & Bonauentura dicũt, qd non sunt præcepta indulgentiæ, & sunt uiliores bonis operibus, ergo nõ sunt opera Christi, & tamẽ sunt opera Christi simul & semel. At forte, ut sunt arguti, responderunt per Aristotelicas distinctiones. Verũ est, merita Christi, ut simpliciter sumpta, sunt meliora nostris operibus, Sed sic non sunt indulgentiæ, uel per indulgentias sic non applicant. Accipiuntur aut prout solum sunt satisfactoriæ pro pœnis, & isto modo applicantur. Respondeo, proba, qd dicis, quid si nolim istud tibi credere nuda narrati: probare iubeor spiritus an ex deo sint

Secundo, Vbi nunc istud est, quod supra dictum fuit, ideo illa per uenias dispensari, quia non essent remunerata, sed quia fecissent quædã, quæ nõ debuerant: Talia ergo sunt tam uilia merita, ut nullam aliam recipiant mercedem, q̃ ut sint aliorũ pigrorum satisfactiones: Tunc arguo sic, opera superogationis sunt oimniũ nobilissima & perfectissima, Admittitis: ita, Et talia nõ remunerantur martyribus uel sanctis, sed concedunt pigris & stertentibus: Et sic sancti remunerantur secundũ opera & merita sua minima, quia perfectiora relinquunt alijs: Quis ita insaniat oro: Ergo S. Catharina pro martyrio & uirginitate sua nihil accepit. Sed hæc Ecclesiæ relinquit, & sufficit ei præmiũ orationis, uigiliarum & aliorũ bonorum operũ: Quod si dixeris, quod simul & pro eis remunerati sunt, & simul ea reliquerunt, ubi illud qd dictum fuit, Esse quædam, quæ non sunt remunerata: Videsne quid sit sine autoritate loqui, & per tenebras diuinare:

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

Quod si impiū est dicere, qđ opera supererogationis, uel plura qđ debuerunt sancti, sic sint uilia & eis nō remunerata, Quanto magis impiū est, Christi opera, quæ oīa sunt superabundantia sic uilificare? Quare indulgentias ita magnificare, & tñ rursum nostris operibus eas minorare, hoc est Christū & sanctos eius in suis meritis blasphemare, nisi id erronee & nō uolēter fiat

Quarta, resumo argu. quod glo. de pœ. & re. c. Quod autē, adducit, scilicet, Si indulgentiæ sunt remissiones pœnarū omniū nō debet homo ultra ieiunare aut bona facere. Nec soluitur per hoc, quod sit incerta remissio, sed blasphemant potius clauēs Ecclesiæ, licet eum iuuent in hac sententiā omēs ferme DOCTORES SCHOLASTICI. Illud autē, quod nescit homo an amore dignus sit, intelligit de futuro euentu, quia qui nunc credit, nescit an sit in fide perseueraturus. Vnde ibidē Eccl. ix. statim additur, Nescit homo an amore uel odio dignus sit, sed oīa seruantur incerta in futurū, præmisit enim, Sunt iusti & opera eorū in manu dei &c. Quod si remissionē culpæ faciunt incertam, multo magis & pœnæ, cū culpa manente, & pœnā quoq; manere necesse sit, sicut ibidē dicit glo. quod remissio illa intelligit quando per cōtritionem (imo per fidem Clauū) oīno deletum est peccatū. Quid ergo sunt indulgentiæ: incerta donatio. Absit absit, ut tam impia illusio ab Ecclesia Christi, imo clauibus, fiat. Tum enim uere (ut quidā dicunt) indulgentiæ essent quædā impia fideiū deceptiones. Ad istum errorem uenitur, dum quærimus per opera nostra, & nostram iustitiā iustificari potius, q̄ per fidem. Ideo de contritionibus tantū modo docemus, quādo optime docemus, nihil de fide clauū, quæ maxime oīm docenda erat. Sed supra de ijs latius est dictū. Aut ergo indulgentiæ non sunt thesaurus meritorū sanctorū, Aut optime sequitur, qđ consecutus, debet quiescere ab operibus suis bonis pro peccatis.

Sed quod ista sententiā sit impia in Christū, quia si per uenias mihi impenduntur merita Christi, & ego adhuc incertū habeo mihi esse peccata remissa, ideo adhuc operandū pro eorū remissione, Tunc sequitur, quod dubito an merita Christi applicata & donata mihi, sint sufficientia ad remissionē peccatorū. Quo dubio quid execrabilius? Si autē non dubito, sed sufficientia credo, impijssime fecero, si opa mea meliora putauero, qđ indulgen

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

tias (id est, opera Christi mihi impensa) Ego enim, si unicū opus imo millies millesimā partem unius minimi operis Christi, possem obtinere, securus sum de redemptione aeterna. Cessamus itaque operari nostra opera pro peccatis, & nihil nisi indulgentias redimamus, quia in illis non unū opus, sed oīa merita Christi, nec huius solum, sed oīm sanctorum cōsequimur. Cum itaque merita Christi nulla proportione bonitatis, nostris possint comparari, aut ipsa nō sunt thesaurus indulgentiarū, aut indulgentiæ erunt præferendæ oībus operibus omniū præceptorū dei, aut meritis Christi fiet summa oīm irreuerentia & blasphemia. Deinde id quod uide quale est, quod huic thesauro quasi solius Christi merita nō sufficerēt, addūt merita sanctorum, itē merita Ecclesiæ militantis. At dicis, Ergo ne sanctus Thomas adeo errauit cum cæteris? Nunquid Papa & uniuersa Ecclesia errat quæ ita sapit? An tu solus recte sapias & primus?

Respondeo primum, Non sum solus, sed ueritas mecum, & multi alij, scilicet, qui dubitauerunt, & adhuc dubitant, quid ualeant indulgentiæ. Nec peccant eo dubio, cum sint remissiones tantum pœnarum, quas siue quis credat, siue nō, siue consequatur, siue non, nihilominus saluus erit.

Secundo, & Papa mecum est, Quia & si concedit indulgentias, nusquam tamen dicit, quod sint de thesauro meritorū Christi & Ecclesiæ, imo sese declarans, dicit li. v. de pœ. & re. c. Cum ex eo, quod sint enervationes pœnitentialis satisfactionis, sed enervatio nō est impensio meritorū Christi, sed tantūmodo sublatio pœnæ.

Tertio, & tota ecclesia mecum, Quia ecclesia utique cum Papa sapit, & sicut Papa, sapit. Sed iam dictum est quid Papa sentiat.

Quarto, & si S. Thomas, B. Bona. Alexand. de Ales sint insignes uiri cum suis discipulis, Antonino, Petro Palu. Ang. Anco. præter Canonistas, qui omnes eos sequuntur, Tamē iustum est ei præferre ueritatem primo, deinde & autoritatē Papæ & Ecclesiæ. Nec mirū est tantos uiros in hoc errasse. Nam in quantis quæso B. Thomā etiam Scholastici errasse arguūt: Immo quod maius est, iam plus trecentis annis tot uniuersitates, tot in illis acutissima ingenia, tot ingeniorū pertinacissima studia in uno Aristotele laborant, & tamen adhuc nō solum Aristotele non intelligūt, uerū etiam errorem & fictā intelligentiā per uniuersam

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

pene ecclesiam spargunt, quanquam si etiam intelligerent eum, nihil egregiae sapientiae adepti essent, praesertim in eis libris Arist. quos usitatiores habent, in quibus uel ipsiusmet testimonio apud Aul. Gel. lib. xx. c. iiii. & Greg. Nazan. in Ser. aduersus Arianos, non nisi merus logos daedalus & logomachus deprehenditur. Audax, impudens, temerarius forte hic uideor, atque utinam mihi tantum superesset aetatis & otij, ut huius temeritatis meae rationem reddere, & uerbis meis fide facere possem, forte efficere, ut non frustra sic sapere uiderer. Non Aristotelem cum Platone & alijs concordarem, quod Ioan. Picus Mirandulanus coepit, sed Aristotelem suis coloribus pingere, sicut dignum est pingi eum, qui ex professo est artifex uerborum (ut Greg. Nazan. ait) & illusor ingeniorum.

Si itaque per tantum tempus in tantis ingenijs permisit deus, tantum nubis & tenebrae dominari, quid adhuc nobis ita securi placeamus, & non potius (sicut Christianos decet) omnia nostra suspecta habemus, ut solus Christus sit lux, iustitia, ueritas, sapientia, omne bonum nostrum. Igitur sancti illi uiri cum uiderent Aristotelem ab indoctis & Christum ignorantibus, in tanta auctoritatis ueneratione haberi (ipsi, ut erant humiles sensu) pia simplicitate sunt securi, & in errore lapsi, caeteris occasio fuerunt, tot turbinum questionum, opinionum, errorum, sicut in SCOLASTICIS DOCTORIBVS uidemus. Et digni fuimus, qui Christum relinquimus, ut ipse quoque uos derelictos, etiam per electos suos, in occasionem daret erroris & infiniti laboris. Sicut ait in Ezech. xiiij. Propheta cum errauerit & locutus fuerit uerbum, Ego dominus decepi prophetam illum. Et ibidem. Si uenerit ad prophetam interrogans me per eum, Ego dominus respondebo ei secundum multitudinem inmunditiarum suarum. IDEO cum timore & iudicio omnia sunt legenda & suscipienda, etiam a magnis & sanctis uiris tradita, secundum Apostolum, Omnia probate, quod bonum est, tenete. Et illud Ioan. Probate spiritus, utrum ex deo sint. Quae consilia qui omiserint, & in hominem consili fuerint (sicut ij, qui dicunt, Malo cum tantis errare, quam tecum recte sapere) digni sunt, quos etiam contemnat & relinquat consilium, qui enim consilium spiritus spernit, cur non spernetur merito a spiritu consilij? Ita & in indulgentijs factum est, Cum uiderent sancti homines, illas uulgo tantum efferri (ut solet uulgus facere semper iudicium Paridis & Midae) & nol-

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

lent tam uiles eas credere, cœperunt uel fingere honestū & preciosum eorum fundamentū, quia nullum aliud occurrebat, nec uspiam erat. Ad rem itaq; redeamus, & meritū Christi quæramus, & probemus, nō esse thesaurum indulgentiarū, iam causa

Quinta. Nulli datur gratia contritionis, quin simul ei dentur merita Christi. Ergo ante indulgentias habet thesaurū meritorum Christi, & nisi haberet, non proficerent ei indulgentiæ, secundū opinionem ipsorū (ita enim sapiunt sublimiter de remissione pœnarum) Nam per cōtritionem homo redit in gratiam sicut filius prodigus cū Christo patre suo, qui dicit, Omnia mea tua sunt. Et Esaia. ix. Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Ro. viij. Quomodo nō omnia cum illo nobis donauit?

Sexta. Alioquin feliciores essent in Ecclesia ij, qui sunt peiores. Dictū est enim, quod indulgentiæ profunt criminosis duntaxat & ijs dabitur thesaurus meritorū Christi. Pueris aut uirginibus ac innocentijs, nō dabitur, quibus maxime debetur, imo qui habent eū soli. Sed id argumentū parum facit apud eos, qui credunt, omnes pœnas tolli, nec posse indulgentias conferri peccatoribus sine contritione, quod ego non credo. Vltima, quā secum fert ipsa Cond. probationē, scilicet, quod merita Christi & sanctorū eius sine Papa operatur opus suum duplex, scilicet proprium, & alienū. Proprium, id est, gratiam, iustitiam, ueritatem, patientiā, mititatem in spiritu hominis electi, quia iustitia Christi & meritū eius iustificat & remittit peccata, sicut Ioan. ait. Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et Esa. xliij. Seruire me fecisti in iniquitatibus tuis, & laborem præbuiisti mihi in peccatis tuis. Ego ego sum qui deleo iniquitates tuas, & peccatorum tuorum non recordabor. delet aut merito suæ passionis. Et isto modo concederem, quod merita Christi sint quidā thesaurus, non Ecclesiæ, sed dei patris, qui nobis per suffragiū efficax apud deū impetrat remissionē culpæ. Sic dicit in Iob per figuram. Faciem eius suscipiā. Et Apostolus Heb. xij. Sanguinem Christi melius clamantem q̄ Abel, quia sanguis Abel uindictam & iram postulat, Sanguis Christi misericordiam clamat, & interpellat pro nobis. Alienū (sic enim Esa. uocat. ca. xxvij.) id est, Crucem, laborem, pœnas uarias, deniq; mortem & infernum in carne, ut destruat corpus peccati, & mortificentur membra nostra super

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

terram, & conuertantur peccatores in infernū. Nam quicūq; in Christo baptizat & renouatur, ad poenas, ad cruces, ad mortes paratur, ut aestimetur sicut ouis occisionis, & mortificetur tota die, sicut ait Psal. Ego autē ad flagella paratus seu ordinatus sum, & dolor meus in cōspectu meo semper. Sic sic oportet nos fieri conformes imagini filij dei, ut qui nō acceperit crucem suā & secutus fuerit eum, non sit eo dignus, etiam si sit omnibus indulgentijs plenus. Quocirca nunc uide, Num quo tempore cœpit THEOLOGIA SCHOLASTICA, id est, illustrata (sic enim sonat Græce) eodem euacuata est Theologia crucis, sintq; omnia plane peruersa. THEOLOGVS CRUCIS (id est, de deo crucifixo & abscondito loquēs) poenas, cruces, mortem, docet esse thesaurum omnium preciosissimū, & reliquias sacratissimas, quas ipsemet dominus huius Theologiæ cōsecrauit, benedixitq; nō solum tactu suæ sanctissimæ carnis, sed & amplexu suæ supersanctæ & diuinæ uoluntatis, easq; hic reliquit uere osculandas, quærēdas, amplexandas. Quin beatus & benedictus, qui dignus fuerit deo uisus, ut ei donetur hi thesauri reliquiarū Christi, imo qui intelligat sibi donari. Nam cui nō offeruntur: Sicut B. Iacobus, Omne gaudiū existimate fratres, cum in tentatiōes uarias incideritis. Non est enim omnium hæc gratia & gloria, ut hos accipiant thesauros, sed electissimorū filiorum dei. Multi peregrinant Romā, aliaq; sancta loca, ut tunicā Christi, ossa martyrum, loca & uestigia sanctorū uideant (quod non damnamus quidē) sed hoc gemimus, quod ueras reliquias, scilicet passiones & cruces, quæ sanctificauerūt ossa & reliquias martyrum, & tanta ueneratione fecerunt digna, Ita nescimus, ut nō solum non acceptemus oblatas domi, sed summis uiribus repellamus, & persequamur de loco in locum, cum deberemus summa siti, & iugibus lachrymis, id apud deū postulare, ut darent nobis tam preciosæ reliquiæ Christi omnium sacratissimæ, tanq; donū electorū dei filiorum. Sic Psal. xv. titulum in Hebræo fertur habere, Michtam, quod aureum insigne uelut munusculū intelligas, cum ibi nō nisi passio Christi canatur. Et Psal. Testimoniū Afaph, quod eruditi uolunt potius, iocale Afaph, seu donū delitiosum Afaph intelligere. Et ibi tamē Crucis personat hymnus. Quin tam sanctæ sunt eiusmodi reliquiæ, & tam preciosi

*Gematro 2
sa martirum*

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

thesauri, ut cum aliæ possint seruari in terra, aut ut honorificentissime in auro, argento, gemis, serico, hæc nō possunt seruari nisi in cœlestibus, uiuis, rationalibus, immortalibus, puris, sanctis seruatilibus, id est, cordibus fideiū, omni auro & gēma inæstimabiliter preciosioribus. At nunc adeo deest fides uulgi, qua hanc religionem talium reliquiarum colat, ut etiam summi quidā Pontifices authores & duces eis fuerint, non modo repellendarum, sed etiam persequendarū, adeo ut Turcas uorare uoluerint, deinde & ipsos Christianos in peiorem, q̄ inferni damnationem excōmunicare, potius q̄ uellent obolum sui census remittere, nedum nominis aut corporis iniuriam sustinere. Qui tamen interim nihilominus cataractas cœli aperuerūt, & inundauerūt thesauros indulgentiarū & meritorum Christi, ita & hoc diluuioprope sit pessundatus orbis Christianus, nisi me fallit fides mea.

THEOLOGVS VERO GLORIAE, (id est, qui nō cum Apostolo solum crucifixū & absconditū deum nouit, sed gloriosum cū gentibus, ex uisibilibus inuisibilia eius, ubiq; præsentem, omnia potentem uidet & loquitur) discit ex Aristotele, quod obiectum uoluntatis sit bonum, & bonum amabile, malum uero odibile, ideo deum & summū bonū, & summe amabile. Et inde dissentiens Theologo crucis, diffinit thesaurū Christi esse relaxationes & solutiones pœnarū, tanq; rerum pessimarum & odibilissimarū. Contra Theologus crucis, thesaurū Christi esse impositiones & alligationes pœnarum, tanq; rerum optimarū & amabilissimarū. Et tamen adhuc ille accipit pecuniam pro suo thesauro, huius nec gratis oblatū dignantur uel intuitu sed persequūtur deniq;. Sed quis erit iudex horum, ut sciamus utrū audiamus? Ecce inquit Esa. lxvi. Ego erigam illusiones eorū. Eri. Cor. i. infirma mundi elegit deus, ut cōfundat fortia &c. Quod iudiciū si adeo placet, ut uerum est, id nobis restat confitendū, si uolumus uera loqui, quod thesauri indulgentiarū sunt oīm maxima damna, si intelligantur eo, quomodo ebuccinantur, scilicet esse eos oīm pœnarū remissionem, non tantū Canonicarū, cum nō sit maius damnū, q̄ tolli imaginē filij dei ab hominibus, & eos spoliare thesauris inæstimabilibus, de qbus sancta Hagnes iucūda & beata iactātia supbiebat, appellans eos uerantes, coruscantes gēmas ac ornamenta, monilia preciosa &c.

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN
CONCLUSIO LIX.

Thesauros ecclesie sanctus Laurentius dixit esse paupes ecclesie, sed locutus est usu uocabuli suo tempore,

PATET satis ijs, qui legendam sancti Laurentij uiderunt, de inde non est nunc usus uocabuli, ut thesauros Ecclesie uocet homines pauperes, sed patrimonium Christi & S. Petri appellamus, quod palea quadam, sine tamen grano Constantini, dedit ecclesie. Ideo dicit Psal. ij. ubi deus dicit Christo, Postula a me & dabo tibi gentes in hereditatem, & possessionem tuam terminos terrae, intelligi oportet oppida & agros ab oriente in occidentem. Alioquin nostro tempore si quis loquatur aliter de rebus ecclesie & spiritualibus, erit barbarus nobis, licet & beatus Laurentius facultates ecclesie dixerit diuitias, sed non solas.

CONCLUSIO LX.

Sine temeritate dicimus, Claves ecclesie (merito Christi donatas) esse thesaurum istum.

SI istud meritum uocaretur, & thesaurus indulgentiarum, scilicet potestas clauium, plana est intelligentia. Nullus enim dubitat quin merito Christi donatum sit ecclesie, quicquid donatum est.

CONCLUSIO LXI.

Clarum est enim, quod ad remissionem poenarum & casuum, sola sufficit potestas Papae

PROBATVR ex ipso stilo Papae, dum nuncq; meminit meritorum Christi in ligando aut soluendo, sed tantummodo dicit de plenitudine potestatis, ex certa scientia & motu proprio.

Secundo, ex communi omnium sententia probantium, indulgentias uirtute illius uerbi donari, ubi Christus dicit, Quodcumq; solueris &c. Quod uerbum putant sine uigore esse, nisi potestate donandi permitteret. Quare & ipsi solam potestate intelligunt sufficere, nulla autem auctoritate probant thesaurum, sed hanc auctoritatem uelut sufficientem adducunt, quae tamen sonat nondam potestatem, non autem applicationem meritorum.

Tertio, Alioquin etiam in alijs ligationibus & solutionibus intelligenda esset distributio meritorum, puta, quando sacerdotali offi

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

cio excōmunicat, absoluit, ordinat, deordinat, statuit, abrogat, præcipit, prohibet, dispensat, mutat, interpretat. In ijs enim om̄ibus agitur uirtute istius uerbi, Quodcunq;. Si ergo in istis nō est necessaria distributio meritorū, sed sufficit potestas nuda clauū quanto magis in remissione pœnarū Canoniarum: cū talis remissio sit nihil aliud q̄ absolutio a pœnis, imo si uspiam sit distributio meritorū Christi, maxime fieri debet in absolute excōmunicati, ibi enim reconciliatur Ecclesię peccator, & rursus declaratur particeps bonorū Christi & ecclesię. Nulla itaq; est ratio quare illud uerbū, Quodcunq; solueris, in indulgentijs includat thesaurum Christi, & nō etiam in omnibus alijs solutionibus, cum sit eadem autoritas, eadem uerba, eadem sententia in illis.

Quarto, Si soluere per clauē in uenijs dandis, importat aperitionem & effusionem thesauri ecclesię, ergo per oppositum, ligare importabit collectionem & inclusionē thesauri eiusdem. Sunt enim contrarię potestates, & contrariorum operum. Sed nusq; & nunq; est usus colligendi aut includendi hunc thesaurū & tamen si solutio & effusio est, etiam inclusionem esse necesse est, cum utrunq; donatum sit ecclesię, nec frustra, aut uane donatum. Ergo sicut ligare, intelligitur sine collectione thesauri, debitorum facere, nec aliquid ei positue auferre, ita soluere cogit intelligi, liberum facere, sine expensione thesauri positue.

CONCLUSIO LXII.

Verus thesaurus Ecclesię, est sacro sanctum Euangeliū, glorię & gratię dei

SATIS incognita res est Euangeliū dei in multa parte ecclesię, ideo paulo latius de illo dicendū, Nihil enim reliquit in mūdo Christus, præter solū Euangeliū. Vnde & nihil seruis suis uocatis tradidit, q̄ mnas, talenta, pecunias, denarios, ut ex ijs ipsis uocabulis thesaurorū, ipsum uerū thesaurū esse ostēderet, Et Paulus dicit sese thesaurifare filijs suis, Et Christus thesaurū absconditum in agro. Et hoc ipsum quod est absconditus, facit, ut sit pariter & neglectus. Est aut̄ euangeliū secundū Apostolum Ro. i. Sermo de filio dei incarnato, nobis sine meritis in salutē & pacem donato, Est uerbū salutis, uerbum gratię, uerbū solatiij, uerbum gaudiij, uox sponsi & sponsę, uerbum bonū, uerbū pacis,

K

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

Sicut ait Esa. xl. Quā iucūdi pedes Euangelizantiū, euangelizantiū pacem, prædicantiū bona. Lex uero est uerbum iræ, uerbum tristitiæ, uerbum doloris, uox iudicis & rei, uerbum inquietudinis, uerbum maledicti. Nam secundū Apostolū, Lex est uirtus peccati, & lex iram operat. Est lex mortis. ex lege em̄ nihil habemus, nisi malā cōscientiam, inquietū cor, pavidū pectus, a facie peccatorū nostrorum, quæ lex ostendit, nec tollit, nec nos tollere possumus. Sic itaq; captis ac tristibus, omninoq; desperatis, Venit lux Euangelij & dicit, Nolite timere, Consolamini consolamini popule meus, Consolamini pusillanimes, ecce deus noster ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi, ecce qui solus implet legē pro uobis, qui factus est a deo uobis iustitia, sanctificatio, sapientia, redemptio, omnibus qui credunt in eum. Hoc suauissimū nuncium, cum audierit conscientia peccatrix, reuiuiscit & tota exultat in tripudio, plenaq; fiducia, iam nec mortē, nec amica mortis pœnarū genera formidat, neq; infernum. ideo, qui pœnas adhuc timent, nondum audiuerunt Christum, nec uocem euangelij, sed uocem potius Mosis. Ex hoc itaq; euangelio nascitur uera gloria dei, dum docemur, non nostris operibus, sed gratia miserentis dei in Christo, impletam legem & impleri, non operando, sed credendo, non deo aliquid offerendo sed ex Christo omnia accipiendo & participando, de cuius plenitudine participamus omnes, & accipimus, de quo alias latius.

CONCLUSIO LXIII.

Hic autem est merito odiosissimus, quia ex primis facit nouissimos.

EVANGELIUM em̄ destruit ea, quæ sunt, cōfundit fortia, confundit sapientia, & redigit eos in nihilū, in infirmitatem in stultitiam, quia docet humilitatē & crucem. Sic Psalm. ix. Increpasti gentes & perijt impius, nomen eorū delesti. Verum hanc regulam crucis horrent omes, quibus placent terrena & sua, dicentes, durus est hic sermo, ideo non est mirum, si sit odiosissimus sermo Christi, ihs, qui diligunt aliquid esse, sapientiam, potentiam, coram se & hominibus, & primi sibi uidentur.

CONCLUSIO LXIII.

Thesaurus autem indulgentiarum, merito est gratissimus.

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

mus, quia ex nouissimis facit primos.

QVIA docet horrere pœnas, immo facit liberos a pœna, quod est solûmodo iustorum. Nullus enim indiget indulgentijs, nisi seruus pœnarum, id est, qui non calcat eas, contemptu superbo eis dominans, sed premitur illis & fugit eas, sicut puer ab umbris noctis & tenebrarum, & tamen permittuntur liberi, cum iusti etiam subiecti sint pœnis uarijs.

CONCLUSIO LXV.

Igitur thesauri euangelici rhetia sunt, quibus olim piscabantur uiros diuitiarum.

SIC enim Apostolus, Non quero uestra, sed uos. Et Christus faciam uos fieri piscatores hominum, uerbum enim dulce, trahit uoluntatem, immo facit uoluntatem hominis in Christum. Vnde S. Petrus in urbe pictus piscator, dicit, Ecclesiam pro naue rego, mihi disposita mundi. Sunt mare, scripturæ, rhetia, piscis, homo.

CONCLUSIO LXVI.

Thesauri indulgentiarum, rhetia sunt, quibus nunc piscantur diuitias uirorum.

HANC puto ex dictis clarâ, quia per remissiones pœnarum homo nõ fit melior, nec trahitur plus ad deũ (hoc enim solo uerbo Christi fit) cum sint uerba hominis, dantis licentiã ac relaxationem magis q̄ capientis & ligantis. Quod si aliquid capiunt, certe nihil nisi pecunias, non aut animas capiunt. Non quod damne istud negotiũ pecuniarũ, contribuendarũ, immo meo iudicio, uidetur, dei prouidentia id curare in isto negotio, ut cũ sit uilissimũ inter dona & officia ecclesiæ, nec dignũ in futura uita coronari, saltem in hac uita, uel modica pecunia remuneret, ut nihil maneat irremuneratũ, q̄q̄ olim gratis fiebat relaxationes.

CONCLUSIO LXVII.

Indulgentiæ, quas cõcionatores uociferant maximas gratias, intelliguntur uere tales, quo ad quæstũ promouendũ.

SIC enim audet audax ignorantia, ut maximũ uocet, quod minimum est, & relinquitur tum populo iudicium, & facultas

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN
recte intelligendi, ut errans credat dei gratiã hic dari. Ipsi enim
non exponunt, ne sibi ipsis contradicere cogantur, aut menda-
ces inueniantur, quod paruum dixerint magnum.

CONCLUSIO LXVIII.

Sunt reuera minime ad gratiam dei & crucis pietatem
comparatae.

IMMO comparatae ad dei gratiam, sunt nihil & nullae, cum
potius contraria operentur gratiae dei, tamen propter ignauos
& pigros toleratae, Et patet ex dictis.

CONCLUSIO LXIX.

Tenentur Episcopi & Curati ueniarum Apostolicarũ,
Commisarios cum omni reuerentia admittere.

QVIA authoritati papali, in omnibus cum reuerentia ces-
dendum est. Qui enim potestati resistit, resistit dei ordinationi,
qui autem deo resistunt, ipsi sibi damnatione acquirunt. Et do-
minus ipse, Qui uos spernit, me spernit. Igitur licet in rebus exi-
guis, nihilo tamen minus, q̄ in magnis, authoritati cedendum.
Hinc illud etiam uenit, quod & si Papa ferret iniustas sententi-
as, timendae tamen sunt, & ut Carolus inquit Imperator, Quic-
quid imposuerit, quantumuis graue sit, ferendum est, sicut & ex
perientia uidemus fieri ab Ecclesia, quae certe infinitis oneribus
hodie premitur, & tamen pie & humiliter fert quieta. Id tamen
intelligendum est, ne quis in erroneam conscientiam ueniat, quae
si ideo sint timendae iniustae sententiae, quia sint approbatae tan-
q̄ iustae, ab ijs, qui debent eas timere, Cũ ipsemet Pontifex, aliq̄s
decernat ab Ecclesia ligari, qui tamen coram deo ligati nõ sunt,
& cogit eos ligationem ferre, nec eis nocet talis ligatio, quia est
pœna tantum, & timeri debet, non autem scrupulum conscien-
tiae facere, sicut timere debemus deum, in omni alia uiolentia,
etiam prophana, & non per contemptũ superbe reluctari, Ita &
onera sunt ferenda, nõ quod recte fiant, & approbanda sint, sed
ut flagella a deo inflicta, & humiliter portanda. Quare senten-
tiae iniustae & onera sunt timenda, non propter illud uerbum,
Quodcunq; ligaueris, sed propter illud generale præceptum, Es-
to consentiens aduersario tuo in uia, Et illud, Qui te percussit

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

in maxillâ dexteram, præbe ei & siniftram &c. Et Ro. xij. Non defendentes uosmetipfos &c. Si enim hoc esset consiliû (ut multi etiam Theologi uidentur errare) tunc liceret eadem libertate resistere Papæ in suis oneribus & sententijs iniustis, qua Turco, uel alijs aduersarijs, sed nullis prorsus est resistendum, licet nõ sit eorum opus approbandum, ne sit error in conscientia. Sed hæc materia necessaria ualde, aliud tempus, & opus postulat.

CONCVSIO LXX.

Sed magis tenent oibus oculis intendere, oibus auribus aduertere, ne pro cõmissione Papæ illi sua somnia prædicent.

PROBATISSIMA est regula illa Iuristarum, papam in omnibus concessionibus sic agere, ut nulli alteri præiudicet, nisi id faciat expressa mentione, & plenitudinis potestate, ut docet quoq; mos Curia atq; stilius. Quare certissimû est, quod dans indulgentias, uult eas esse nihil plus quam indulgentias, neq; aliquid ualere, q̃ quod natura sua ualent. permittit aut ualere, quantum ualent, contentus quod dederit, nusq; enim declarat ualorẽ earum. Hæc est cõmissio Papæ. At nostri præcones ultra procedunt, & non solû sese iactant per pulpita, quod sint Papæ, quos rectius pappos alij putant. Verû & nomini coniungunt officium, tam Papæ q̃ Ecclesiæ, ac nobis uelut e cælo statuunt & pronunciant cû fiducia quid sint, imo longissime ultra q̃ sint, & esse unq̃ possint indulgentiæ, ut uel ex libro suo potest probari nouissimo. Horû itaq; somnia, tenentur Episcopi prohibere, ne sinant lupos intrare ouilia Christi, sicut expresse præcipitur, libro v. de pœ. & re. ca. Cum ex eo, Et Cle. eodẽ. ca. Abusionibus. ut nihil permittant populo proponere, q̃ quod in eorum literis cõtinetur.

CONCLVSIO LXXI.

Contra ueritatem Apostolicarum ueniarum qui loquitur, sit ille anathema & maledictus.

QVIA & si res parua sit, ueniarum largitio, respectu gratiæ dei, & ad tantum boatum prædicantium eas, tamen contra potestatem superbe agit, qui contra dixerit, ideo merito maledicetur, cum obedientia Ecclesiastica eo sit mirabilior, quo etiam in uilioribus suo sensui cedit, & humiliatur. Quæ autem sit ueritas

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN
indulgentiarū, satis hucusq; est disputatū, & adhuc expectat des-
terminationē Ecclesiæ, nisi quod certū est, eas esse relaxationes
tantum temporalium pœnarū, quæcunq; tandem illæ sint. Re-
laxatio uero pœnarum (ut dixi) uilius est donum, quod Ecclesia
donare potest, præsertim si eam donet ijs, quibus culpam remis-
serit. Remissio uero culpæ est maximum omnium, cum sancto
euangelio, quod illi non ita curant, aut certe ignorant.

CONCLUSIO LXXII.

Qui uero contra licentiam & libidinem uerborum con-
cionatoris ueniarum curam habet, sit ille benedictus.

SIC enim hodie habet uidua CHRISTI, sancta Ecclesia,
ut oibus omnia liceant, & præsertim THEOLOGIS SCHO-
LASTICIS, inter quos inuenire est, qui ueras etiã sententias
damnant, nulla causa nisi quia ex suo fonte non prodierūt, ipsis
tamen licet asserere, quod deus peccatū facit, deus est causa mali
culpæ, & multa alia, quæ si quis poeta uel orator (ut uocant) aut
græce, latine, hebraice doctus diceret, omnium hæreticorum pessi-
mus fuerit, sed id maius damnū, Tantū est crimen, si quis Chris-
tianus Turcis arma deferat, aut Romam petentes impediatur. Aut
literas Apostolicas uiolauerit, ut nulla unq; data sit facultas, illa
remittendi, etiam si plenissima plenissimarū daretur, sed sibi re-
seruat sedes Apostolica, tam sancte tūc agebat Ecclesia, & serua-
tis dei mādatis primū, etiã tam parua uoluerit, tanto rigore co-
ercere. nondū em̄ erat illa Lerna & Tartarus Simoniarū, libidi-
num, pomparū, cædiū, reliquarūq; abominationū in ecclesia.
At si illa ita rigide coercētur, quo tandem putamus rigore sunt
coercendi, qui non Turcis, sed dæmonibus offerunt, non quæ-
cunq; sed nostra propria arma, id est, uerbum dei, dum illud suis
somnia, contaminant, & (ut Isa. solet loqui) constant in Idolū
per spiritum suum, ut sit non instrumentū, quo trahatur anima,
sed seducatur in falsas opiniones. At hoc uitium passim ira li-
cet, ut uiciosissimus sit, qui non uirtutem & meritum meritorū
existimet a quocūq; factū fuerit. Sic & beatus Hieronymus que-
ritur, scripturā omnibus patere, non ad discendū, sed ad laceran-
dum. Deinde, si qui euntes Romam impediunt, adeo peccant,
quid illi, qui euntes in cœlum impediunt, non solum pestilentia

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

bus doctrinis, sed etiam corruptissimis moribus: Et illi, qui non literas Apostolicas, sed diuinas uiolant, quo ibunt: clauem scientiæ tulerunt, ipsi non intrant, & introeuntes prohibent. An ista portenta sunt forte maiora & peiora, quam ut in die Cœnæ legantur & referuentur: Sed legantur solum in cœlo, & nunquã remittantur. Benedictione itaque digni, qui nituntur purgare scripturas sanctas, & elucidare ex tenebris opinionum & humanarum rationum, quibus prope facti sumus Pelagiani sensu, & Donatistæ opere, Sed hæc alias.

CONCLUSIO LXXII.

Sicut Papa iuste fulminat eos, qui in fraudem negotij ueniarum quacuncq; arte machinantur.

ITERVM dico sicut prius (quicquid sit de intentione personali Summi Pontificis) potestati Clauium humiliter cedendũ, & fauendũ est, nec temere contra nitendum, dei enim potestas est, quæ siue per usum, siue ab usum agatur, debet timeri, sicut omnino aliud opus ex deo, magis autem illa.

CONCLUSIO LXXIII.

Multo magis fulminare intendit eos, qui per ueniarũ prætextũ in fraudem sanctæ charitatis & ueritatis machinãtur.

QUANTVMCVNQVE eĩ potestas honoranda est, non ideo tam ignaui esse debemus, ut ab usum eius nõ reprobemus, aut non resistamus. Sic enim oēs sancti, potestatem seculi, quã etiam dei uocat Apostolus, sustinuerunt & honorarũt, etiã in medijs pœnis & torturis, quas illa inferebat, sed tamen constanter eius ab usum detestabãtur. Et nõ ideo sustinuerunt, quia illi recte uterentur potestate psequendo, sed reliquerunt illis conscientia malifacti, & per mortem secum traxerunt testimoniũ, & confessionẽ innocentia, sicut beatus Petrus ait. Nemo patiat sicut fur &c. Ita si Ecclesia uel Pontifex aliquẽ priuauerit cõmunionẽ fidelitũ, sine causa, debet id sustinere, & potestatem non damnare, sed non debet ita timere, ut approbet quasi benefactũ sit, sed potius mori in excõmunicatione. nõ est enim excõmunicatus, nisi errante clauẽ, cuius errorem si approbet petens absolui, iam peius errat, clauẽ honoret & ferat, errorem nõ prober.

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

Igitur fulminandi sunt, qui ita uenias prædicat, ut eas gratias dei uideri uelint, hoc est enim contra ueritatem & charitatem, quæ sola talis gratia est. Multoq; melius erat, nullas esse uspiam indulgentias, quæ tales opiniones in uulgum seminari, quia sine indulgentijs possumus esse Christiani, sed talibus opinionibus non possumus esse, nisi hæretici. Certum est autem, quod summus pontifex uel credit uel debet uelle, esse in populo, primum mutuam charitatem, & misericordiam, aliaq; præcepta dei in illo florere, ac sic donat indulgentias. Nunc uero fallitur, quia charitas & misericordia & fides, prope extincta est, nedum refriguit apud nos. Hoc enim si sciret, omissis uenijs, id ageret, ut populus primum ad mutuam charitatem rediret. Ita testor ego dominum Iesum, quod populus magna ex parte (alij putant ex omni parte) ignorat, quod opera charitatis meliora sunt quam ueniæ, credit potius sese nil melius agere posse, quam uenias redimere. Et huius hæreticæ & pestilentis opinionis, nullum habet correptorem, aut fidelem magistrum, sed potius per pomposas istas buccinas, instantissimos authores.

CONCLUSIO LXXV.

Opinari, uenias papales tantas esse, ut soluere possint hominem, etiam si quis per impossibile dei genitricem uiolasset, est insanire.

COACTVS sum insanos uocare, qui talia opinantur, ac uenia nobis a diua Virgine est petenda, quod talia dicere & cogitare cogimur, nec patuit uia, qua hanc necessitatem uitaremus. Nescio quo diabolo operante factum sit, ut populus istum rumorem ubiq; spargeret, siue id uere ita dictum est, siue ita intellectum a populo. Ego quidem & si constanter asseretur a multis, & magni nominis hominibus, ita esse predicatum in multis locis, potius tamen mirabar, quam credebam, sed auditu fuisse falsos existimabam. Ideo nolui in hac conclusione ullum concionatorem taxare, sed uulgum monere, qui talia opinari cepit, quæ forte nullus dixisset, siue enim illi dixerunt, siue non, mei non refert, donec certior fiam. Opinio tamen illa pessima undecumq; orta fuerit, de testanda & dananda. Veruntamen non mirum fuerit, tale quid a populo fuisse intellectum, quando audit, magna & horrenda peccata, quodammodo leuissima existimari, propter magnitudinem

gratiarū. Vera & euangelica prædicatio est, peccata quoad fieri potest magnificare, ut homo ad tumorem & legitimā pœnitentiā ueniat. Deniq; quid prodest ppter uilissimā pœnarum remissionē, tot auxibus tonare, ad extollendas uenias, & propter saluberrimā crucis sapientiā uix mutire? immo quō id non nocet simplici uulgo, qui tantū solet æstimare uerbū, quanto fuerit gestu & apparatu prædicatū? At euangeliū nullo, ueniæ omnī apparatu proferuntur, scilicet ut uulgus euangeliū nihil, uenias omnia credat esse. Mirum tamen est, cū audeant clamare, homicidia, latrocinia, libidinem generis omnis, blasphemias in Virginem Mariam & deum, facilia, ut his uenijs remittantur, cur non etiā illa leuiora remitti dament, quæ in Bulla cœnæ reseruātur? Pontifex non remittit, uide ergo forte ne & illa nō remittat aut saltem nō tam facile remittat, quæ multo sunt illis grauiora.

CONCLUSIO LXXVI.

Dicimus contra, quod ueniæ papales, nec minimum uenialium peccatorum tollere possint, quo ad culpam.

HANC Meosin, nō posuissē, nisi uoluissē præcedentis conclu. opinionem detestabilem facere. Patet autem, quod nulla culpa remittitur, nisi a solo deo. Ideo nec illa magna per facultates remittantur, sed declarantur remitti, & eorū pœna remittitur. Hæc dico secundū illorum sententiā. Mea autem patuit superius satis. Verè hic morandum fuisset in ueniali peccato, quod ita uilescit hodie, ac si nullum pene sit, & timeo magna multorum perditione, qui secure stertunt in peccatis, ubi non uiderint sese crimina committere. Ego id fateor, donec legi scholasticos doctores, nunq̄ intellexi, quid & quantum esset ueniale peccatum, an ipsi intelligant, nescio. Id breuiter dico, qui non assidue sic timet & agit, ac si mortalibus peccatis plenus esset, uix unq̄ saluabitur, quia dicit scriptura, Non intres in iudicium cum seruo tuo domine, nam non solum uenialia, quæ nunc passim uocant, sed etiam bona opera, non possunt iudicium dei sustinere sed egent ignoscente misericordia. Quia non ait, Non intres in iudicium cum hoste tuo, sed cum seruo & puero tuo, qui seruit tibi. Iste ergo timor doceret misericordiam dei suspirare, & in eam confidere, ubi ille deest, incipimus cōfidere in conscientiam

M. .L RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN
nostram, magis quā in misericordiā dei, dum nihil criminis nobis
conscijs simus fecisse, & ij in horrendum cadent iudicium.

CONCLUSIO LXXVII.

Quod dicit, nec si S. Petrus modo papa esset, maiores gra-
tias donari posset, est blasphemia in sanctū Petrum & papā.

CONCLUSIO LXXVIII.

Dicimus contra, quod etiam iste, & quilibet papa habet
maiores, scilicet euangeliū, uirtutes, gratias curationum
&c., ut primo Corinth. duodecimo.

QVIA in potestate & obedientia papæ sunt omnes, qui ista
habent in ecclesia, quos potest mittere quo uolet, etiam si ipse per-
sonaliter non haberet, ut non dicam, quod bulla cœnæ, adhuc nō
est remissa cū suis casibus. Adhuc maior esset gratia summi pon-
tificis, si has omnes facultates, gratis donaret omnibus Christia-
nis, qui eis egerent. Deinde si sublati canonibus onerosis, liber-
tatē populi Christiani restitueret, & tyrannides officiorū, ac Si-
monū exploderet. Sed hæc nō sunt forte in potestate eius, inua-
luit enim inimicus, & princeps prouinciarū facta est sub tributo,
dextera dñi faciet hanc uirtutem, si id digni fuerimus impetrare.

CONCLUSIO LXXIX.

Dicere crucem armis papalibus insigniter erectam, cru-
ci Christi æquiuale, blasphemia est.

QVA fronte sint hi hoies, quis non uidet: quid nō audeant
qui talia audent: His credendæ sunt animæ, Christi sanguine re-
demptæ: Christi crux uiuificat totū mundū occiso peccato. crux
illa armata largit̃ quasdā pœnas remitti, & sic sunt æqualia, pœ-
na æterna & tēporalis. Sed quid psequar portenta oīa, quæ ex tali
sermone sequunt̃, quæ nec cœlū possit sustinere, ut proferantur:

CONCLUSIO LXXX.

Rationem reddent episcopi, curati & theologi, qui tales
sermones in populum licere sinunt.

AT timeť potestas ecclesiæ. deniq; errores & offensiones ho-
die factas in sedem Romanā, uindicanť gemino gladio, sed nūq̃

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

quid ideo tacendū: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, ani-
 mam aut non possunt occidere, qui me confessus fuerit coram
 hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo. Verū id
 ego uehementer admiror, quisnam illam glossam inuenerit pri-
 mus, quod duo gladij significēt, unū spirituales (non ut Apo-
 stolus uocat, scilicet, gladiū spiritus, uerbū dei) aliū materialē, ut
 sic pontificem utraq; potestate armatū, nobis nō patrem amabi-
 lem, sed quasi tyrannū formidabilem faciāt, dum nihil nisi pote-
 statē undiq; in eo uidemus. Et ista est fidelissima glossa, sup̄ pa-
 trum decreta, in quibus tam rigide prohibent̄ clericis arma. Hic
 uide, num deus iratus, uidens quod pro gladio spiritus & euan-
 gelio, dileximus intelligere ferrū, iustissime nobis fecit, ut daret
 gladiū, quem uolumus, & auferret quem uolumus. Ita ut nusq̄
 in mundo fuerit crudelior strages bellorū, q̄ apud Christianos.
 Rursum uix neglectior sacra scriptura, q̄ apud Christianos. En-
 tibi gladiū, quē uoluisti. O glossa uel Tartaro digna. Adhuc tñ
 sumus saxei, ut iram dei nō intelligamus. Cur quæso illud ama-
 bilissimū ingeniū, non etiā duas clauas, pari uidelicet subtilitate
 interpretat̄, ut una sit diuitiarū mundi largitrix, altera uero diui-
 tiarū cœli. & quidē de altera satis plana est sententia, quia secun-
 dum concionatores ueniarū, ipsa cœlum assidue aperit, & exun-
 dat diuitias Christi, sed alterā non potuit sic intelligere, sciens uo-
 raginē rapacissimā diuitiarū in ecclesia. Non enim expedit eccle-
 siæ & patrimonio Christi, ut tanta liberalitate diuitias mundi,
 quanta profundit diuitias cœli. ideo altera clauis, est clauis scien-
 tiæ, cui si adderet̄ alter gladius, id est, gladius scientiæ apostolice
 diceret. In ijs oībus nondū est auersus furor domini, adhuc ma-
 nus eius extenta, scilicet, quia res est mire molesta, sacras literas
 meditari, quibus instructi (secundū Apostolum) destrueremus
 munitiōes, & omnem altitudinē extollentem, sed aduersus scien-
 tiam dei. Compediū illud laboris nobis placet, ut non hære-
 ses, aut errores destruamus, sed hæreticos & errantes concreme-
 mus, ducti, scilicet meliore consilio Catonis, q̄ Scipionis in Car-
 thagine uastanda, immo contra uoluntatem spiritus, cui scribit̄
 ideo relinqui in terra promissionis Iebusæos & Cananæos, ut fi-
 lij Israel discerent bellare, & habere consuetudinē bellādi. Quod
 si S. Hieronymus non decipit me, puto de bellis hæreticorum

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN

prefigurati, uel certe apostolus sit dignus fide, ubi dicit, oportet haereses esse, at nos, nequaquam, sed oportet comburi haereticos, ac sic radicem cum fructibus, imo zizania cum tritico euellere. Quid hic dicimus, nisi quod cum lachrymis domino dicimus, Iustus es domine, & rectum iudicium tuum: quid enim aliud meremur? Atque haec ideo quoque commemoro, ne Pighardi nostri uicini, haeretici, infelix populus, qui foetore Romano gaudet, sicut Phariseus super publicanum, non autem compatitur, ne inquam, illi nos crederent nescire uicia, & labes nostras, & immensum aduersus nostram miseriam supbirent, si nos ista tacere & approbare uideremur. Scimus heu nostrum casum, & dolemus, non autem sicut haeretici fugimus, & semiuiuum transimus, tanquam alienis peccatis pollui timeremus, Quo furioso timore illi sic timent, ut non pudeant gloriari, sese ideo fugere ne polluantur. Tanta est charitas, Nos uero quo miserius laborat ecclesia, eo fidelius assistimus & accurrimus, flendo, orando, monendo, obsecrando. Sic enim charitas iubet, alterum alterius onera portare, non sicut haereticorum charitas facit, quae solum comoda quaerit alterius, ut potius portetur, & nihil molesti sustineat a peccatis aliorum. Quo modo, si Christus uoluisset facere & sancti eius, quis fuisset saluus factus?

CONCLUSIO LXXXI.

Facit haec licentiosa ueniarum praedicatio, ut nec reuerentiam Papae, facile sit etiam doctis uiris redimere a calumnijs aut certe argutis quaestionibus laicorum.

ET si amici mei, me haeticum, impium, blasphemum, iam multis diebus clament, quod ecclesiam Christi, & scripturas sanctas, non teneam catholico sensu. Ego tamen fretus conscientia mea, credo eos falli, me uero diligere ecclesiam Christi, & decorem eius. Qui autem me iudicat, dominus est, licet nihil mihi conscius sim. Et ideo istas positiones omnes, coegit me ponere, quod uiderem alios falsis opinionibus infici, alios per tabernas ridere & sanctum sacerdotium ecclesiae, manifesto ludibrio habere, occasione tam effusae licentiae praedicandarum ueniarum. Non erat uulgus laicorum, ampliore occasione, in odia sacerdotum excitandum quod iam a multis annis propter auaritiam & pessimos mores, nobis offensum (heu solo timore poenae) honorat sacerdotium

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

CONCLUSIO LXXXII.

Cur papa non euacuat purgatoriū, propter sanctissimam charitatem, & summā animarū necessitatem, ut causam oīm iustissimā, si infinitas animas redimit propter pecuniam funestissimam, ad structuram basilicæ, ut causam leuissimam.

HANC quæstionem non papa, sed quæstores excitant, quia ut supra dixi, nusq̄ legitur summi pontificis super hac re ullū decretum, ideo respondeant illi ad eam, qui suscitauerunt. Ego ad omnes istas quæstiones uno uerbo responderim, quantum pro pontificū honore fieri potest, uidelicet, q̄d nemo eos informat rei ueritatē, & frequenter fit, ut male narrātibus, male cōcedant.

CONCLUSIO LXXXIII.

Cur permanent exequiæ & anniuersaria defunctorum, & non reddit, aut recipi permittit beneficia, pro illis instituta, cum sit iam iniuria pro redemptis orare.

MULTOS scio ista quæstione fatigatos mecū, & multis euasationibus frustra a nobis laboratū, diximus etiam, si euolarent animæ, tum officia instituta pro illis, iā in laudē dei cederent, sicut fit, dū pueri & infantes decedunt. Alius aliter, sed nullus fecit satis. Tandē cœpi disputare, & negare illoꝝ sermones esse ueros ut uel sic elicerē tandē a doctioribus, q̄d hic respondendū foret.

CONCLUSIO LXXXIIII.

Quæ illa noua pietas dei & Papæ, quod impio & inimico, propter pecuniam cōcedunt, animam piā & amicam dei redimere, & tamen propter necessitatem ipsiusmet piæ ac dilectæ animæ, non redimunt eam gratuita charitate.

CONCLUSIO LXXXV.

Cur canones poenitentiales re ipsa & non usu, iam diu in semet mortui, & abrogati, adhuc tamen pecunijs redimuntur, per concessionem indulgentiarum, tanq̄ uiuacissimi.

CONCLUSIO LXXXVI.

Cur Papa, cuius hodie sunt opes opulentissimis Crassis crassiores, non de suis pecunijs magis, quam pauperum sic

M. L. RESOLUTIONES DE VIRTUTE IN
delium, struit unam tantum Basilicam sancti Petri.

AD hanc quidem & similes ego dico, non est nostrum iudicare uoluntatem Papæ, sed tantummodo ferre, etiã si quando fuerit iniquissima, ut supra dixi. Verum monendus tamen est, & præcones ueniarum, ut nõ detur tam manifesta occasio populis loquendi, sicut olim Heli sacerdos fecit, ut propter filios suos, homines detraherent sacrificio domini. Si tamen mens Papæ unquam fuit, ecclesiam sancti Petri, tot pecunijs corrasis ædificari, & non potius eorum, qui facilitate eius, in suum lucrum abutuntur. Non est necesse literis tradere, quid passim de structura illa fabulentur det dominus ut mentiar, nõ diu poterit ista exactio prospera esse.

CONCLUSIO LXXXVII.

Quid remittit aut participat papa ipsi, qui per contritionem perfectam, ius habent plenariæ remissionis, & participationis?

HÆC inde uenit, quod multi etiam iuriste nescire se dicant quid sit remissio culpæ per clauis, de qua supra meum sensum dixi.

CONCLUSIO LXXXVIII.

Quid adderetur ecclesiæ boni maioris, si Papa sicut semel facit, ita centies in die cuiuslibet fidelium, has remissiones & participationes tribueret.

HIC mire mira, alij communem thesaurum fingunt, qui per indulgentias augeant. Et ideo si homo septies in die remissionem plenariam obtinet, ut in urbe potest fieri, tanto plura bona consequetur. Hi sibi ipsi contrarij sunt, quod indulgentiæ sint expensioes thesauri secundum eos, ergo non collectiones. Alij iuxta diuisionem continui in infinitum, remitti putant peccata, sicut diuidit in semper diuisibilia lignum, ita remittunt peccata, semper remissibilia ulterius, licet semper minora fiant. Ego fateor me nescire quid dicam.

CONCLUSIO LXXXIX.

Ex quo Papa salutem querit animarum per uenias, magis quam pecunias, cur suspendit literas & uenias iam olim concessas, cum sint æque efficaces.

HÆC maxime omnium urit & displicet, & fateor magna cum specie, illa enim suspensio, unica est causa, quod uilescunt indulgentiæ.

DVLGENTIARVM AD LEONEM X. P. M.

tiæ. Ita ego nõ possum negare quidẽ, quod omnia ferenda sunt
quæ pontifex facit, sed doleo, quod nõ possum optima esse pro
bare, quanq̃ si de mente p̃tificis, sine intermedijs operarijs mer
cedum, dicendũ esset, optima de illa præsumenda dicerem, bre
uiter & cū fiducia loquendo. Ecclesia indiget reformatione, q̃d
non est unius hominis pontificis, nec multorũ cardinaliũ offici
um, sicut probauit utrũq; nouissimũ conciliũ, sed totius orbis,
imò solius dei. Tempus aut̃ huius reformationis, nouit solus il
le, qui condidit tempora. Interim uitia tã manifesta, negare non
possumus. clauis sunt in abusu & seruitute auaritiæ & ambitio
nis, & gurges accepit impetũ, non est nostrũ remorari eũ. Iniqui
tates nostræ respondent nobis, & onus est unicuiq; sermo suus.

CONCLUSIO XC.

Hæc scrupulosissima argumenta laicorum, sola potestate
compescere, nec reddita ratione diluere, est ecclesiã & papã
hostibus ridẽdos exponere, & infœlices Christianos facere

SI C enim ex malo fit peius, dum terrore cõpescuntur, quan
to rectius doceremur, hanc iram dei intelligere, & pro ecclesia
orare, & talia tolerare in spe future reformationis, q̃ dũ tam ma
nifesta uitia uolumus cogere, uirtutes uideri, peius iritemus, si
quidem nisi nos mereremur uexari, deus non permetteret solos
homines in ecclesia dominari, daret nobis pastores secundum
cor suum, qui nobis pro uenijs darent tritici mensuram in tem
pore suo. Nunc autem etiã si sint boni pastores, tamen non pos
sunt ad officium suum uenire, tanta est ira furoris domini.

CONCLUSIO XCI.

Si ergo ueniæ secundum spiritum & mentem Papæ præ
dicarentur, facile illa omnia soluerentur, immo nulla essent.

Quomodo: scilicet, si, ut sunt, solum remissiones pœnarum,
non meritoria, ac infra bona opera habenda, non fuisset ullus
unquam commotus, aliquid de ijs dubitare, non propter sui nĩ
miam magnificationem, suscitant quæstiones insolubiles, in ea
rum propriam uilificationem. Mens enim pontificis nõ potest
esse alta, quam quod indulgentiæ sunt indulgentiæ.

CONCLUSIO XCII.

M. L. RESOLV. DE VIRTUTE INDVLGEN.

Valeant itaq; omnes illi Prophetæ, qui dicunt populo Christi, pax pax, & non est pax.

CONCLUSIO XCIII.

Bene agant omnes illi Prophetæ, qui dicunt populo Christi, crux crux, & non est crux.

CONCLUSIO XCIII.

Exhortandi sunt Christiani, ut caput suum Christum per pœnas, mortes, infernosq; sequi studeant.

CONCLUSIO XCV.

Ac sic magis, per multas tribulationes intrare cœlum, q̄ per securitatem pacis, confidant.

SATIS supra de cruce & pœnis dictū est, hodie rarus sermo

AD CANDIDVM LECTOREM

ET ERVDITVM.

Non tibi hæc ædita existimes erudite & candide lector, quanquam quid opus hoc monitorio: quasi timeam Ciceroniana hæc tibi uisum iri, tu pro genio tuo habes aliunde, quod legas, me oportuit, cū mei similibus, nostra, id est, rudia & barbara tractare. Sic placitū fuit in cœlo. Nec ausus fuisssem nomen summi pontificis, his meis bullis, appellere, nisi uisidissem amicos meos, illius terrore quam maxime confidere. deinde, quod summi Pontificis peculiare sit officium, ut debitorē agat, sapientibus & insipientibus, Græcis & Barbaris. Vale.

DECLARATIONVM DISPUTATIONIS

de uirtute indulgentiarum reuerendi patris,

ac S. theologiæ doctoris Martini

Lutherij ad Leonem X.

Pontificē maximū.

Finis.